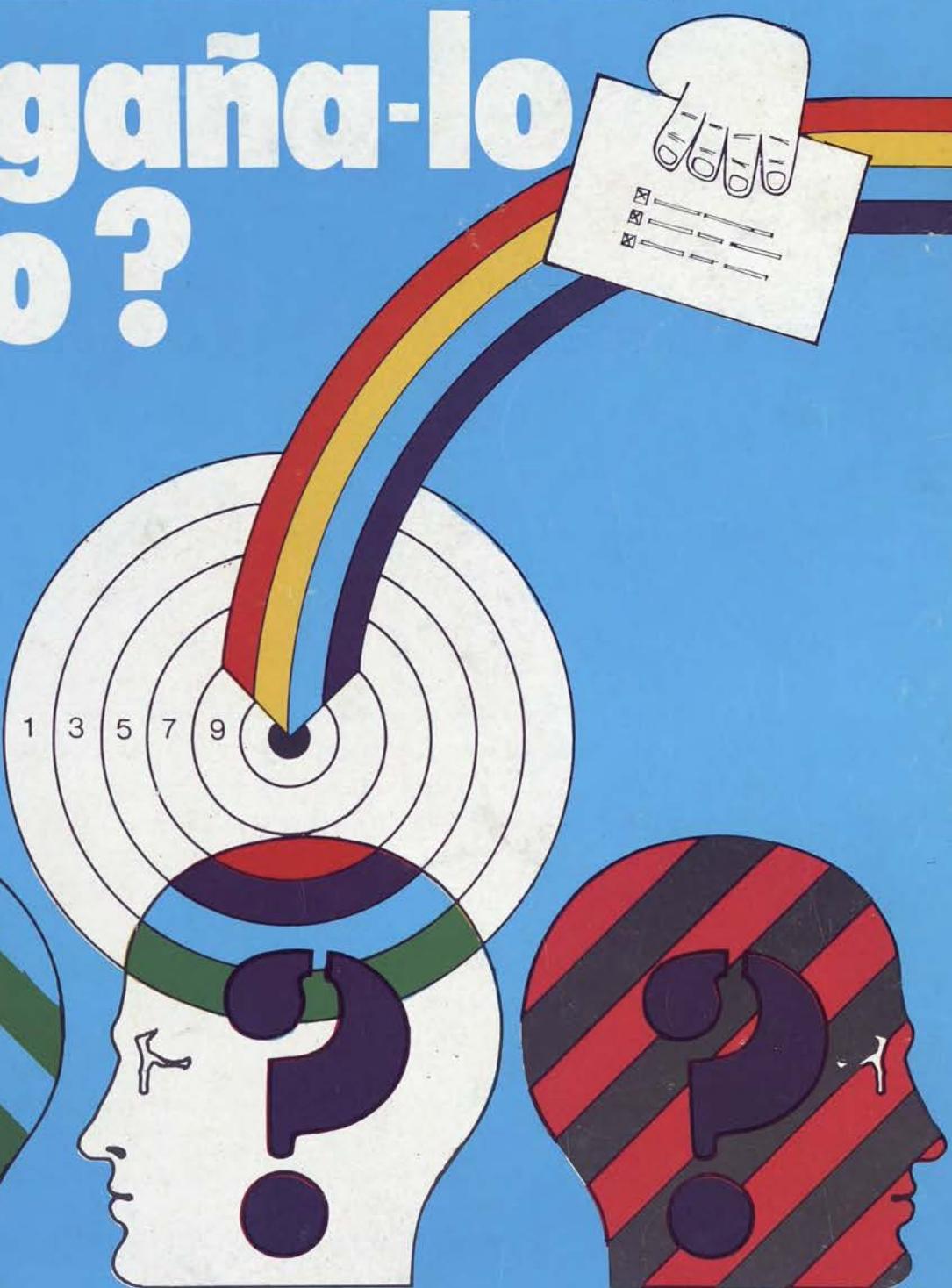

t&ima
REVISTA GALEGA DE INFORMACION XERAL

Eleccións vía Madrid

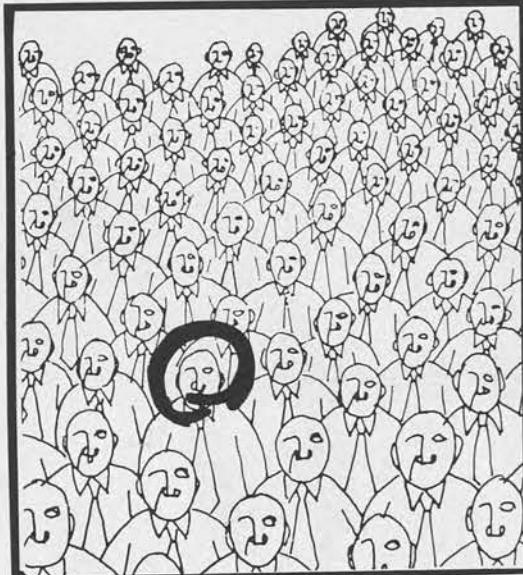
¿Vai gaña-lo centro?

O difícil voto
dos emigrantes

Galicia, un electorado
de xente vella

Milleiros de galegos como vostede están lendo este anuncio.

Milleiros de galegos que comparten con vostede unha inquedanza polos problemas e o futuro do seu país.

Milleiros de homes que constituyen si dúbida ningunha o sector mais conciñado do noso pobo... Por eso, cando vostede decide anunciarse en TEIMA non está a facer un gasto sen outra contrapartida que a satisfacción persoal de apoiar unha causa.

Está a facer a inversión máis ren-

tável prá súa empresa:
a publicidade.

¿Interésalle dar a coñocer os seus productos?

¿Quere millorar a súa imaxe empresarial?

TEIMA ofrécelle un canle. Non o desaproveite.

As nosas tarifas e condicións de inserción serán pra vostede un motivo de agradable sorpresa. Pídas á súa axencia habitual ou ó noso Departamento de Publicidad.
Rúa do Hórreo, 94 Santiago.

teima
REVISTA GALEGA DE INFORMACION XERAL

O difícil voto dos emigrantes

Galicia, un electorado de xente vella

4 ESTA SEMA, ELECCIONES:

- Análise política.
- O ambiente electoral.
- Sondeos de opinión: un xeito de presión partidaria.
- Características do elector galego.
- O precio das eleccións.

20 SUCEDE NO PAÍS:

- Ceredo: a represa, máis abaxo, por favor.
- Forzas políticas pra un tempo decisivo (e III)
- Conversa. Luís Soto: UPG na encrucillada.
- Portodemouro: parapsicoloxía rural.

30 CADA SEMA:

Información laboral e de última hora.

46 CULTURA:

Mostra de teatro en Ribadavia: o conxunto, o premio e o autor.

Edita a Sociedade Galega de Publicación.

Director: Anxo Vence Lois.

Xefe de Redacción: Antón López Mariño.

Reportaxes: Perfecto Conde Muruais.

Entrevistas: Xavier Navaza Blanco.

Cultura: Luis Alvarez Pousa.

Información do estado e do mundo: Xosé M. García Palmeiro.

Redacción na Coruña: Manuel Rivas.

Redacción en Vigo: Víctor Fernández Freixanes.

Correspondentes: Guillermo Campos (Pontevedra) Xosé Platero, Alfonso Sánchez Izquierdo (Ourense), Xosé R. Vilamor (Ferrol) e Xulio Xiz (Lugo) e Xosé Vilela (A Coruña).

Prestan a súa asesoría: Carlos Casares, Salvador García Bodaño, Xosé Manteiga (Cultura), Enrique Aller, Fernando M. Randulfe (Dereito Laboral), Ramón Barral, Xan L. Facal, X. M. Beiras, Xoán Rous, Xesús Vega (Economía), Valentín Arias, Xurxo Torres, X. M. Espino (Ensinos). Aldexandre P. Camacho, Xoán X. González, Xosé M. Cabanas (Ecoloxía), Francisco Carballo, Xosé M. Santalla, Alfonso Magariños, X. Chao Rego (Igrexa), Xosé Marzá, X. M. López Nogueira, Santiago Lamas, F. X. Yuste

pola nosa banda

Vai gaña-lo centro

Bendecidas polo *papá-tio Sam*, encarreiradas ó triunfo dunha opción de poder predeterminada, convocadas cás que por sorpresa e sorprendentemente aceptadas por unha oposición de lombo grande pra recibir chantaxes e paus, as eleccións de Adolfo Suárez vainas gañar, evidentemente, Adolfo Suárez. Ou, o que é o mesmo, a coalición de dereitistas pudorosos que atoparon aberto un día o ceo do poder na máxica palabra *centro*. Unha *Unión de Centro Democrático* tan pouco convincente que nin siquera tivo forza pra atraer con caramelos en forma de carteiras ministeriais ós moderados pro ortodoxos demócrata-cristiáns, que noutro tempo —e, quizaves, fina hoxe— autonomeábanse, sen tanta lleria, de dereitas.

Pro non vai se-lo *Centro Democrático* —menos preocupante, por outra banda, que os parafascistas de *Alianza Popular*— o verdadeiro gañador das eleccións no que afecta a Galicia. O noso país, perdedor neto, de entrada, nestes comicios, vai asistir, impotente, a outra vitoria dos que agora non deixaron de gañar en ningún intre: os partidarios —sen distinción de grupos, ideoloxías, esquerdas ou dereitas— de que absolutamente tódalas decisións se sigan tomando no centro xeográfico do Estado. Os pontevedreses que padecen o cheiro das celulosas, os veciños de Xove ameazados por unha central nuclear, os que perderon as súas leiras baixo as excavadoras da autopista e os que seguen sen tragar plans de ordenación feitos a seiscentos kilómetros de distancia teñen unha idea aproximada do que iso significa.

O certo é que quen podían ofrecer alternativas a tais situacións, uníndose pra conseguiren órganos de poder galego non se puxeron de acordo non seu intre nin parece que o vaian facer nalgún tempo. En consecuencia, se San Benito do ollo redondo non o remedia, as urnas viaxarán a Madrid cheas de votos —ou non tan cheas: a abstención galega pode ser grande— absolutamente inuteis, cando non contrarios, ós intereses do noso pobo. A dereita vergonzante que se agacha baixo o nome de centro, a extrema dereita representada por Alianza Popular e un grupo da esquerda con dirección en Madrid preséntanse, segundo tódolos sondeos, como claros gañadores.

O perdedor —hai que repetilo— é Galicia, e os culpables todos e cada un dos que dentro ou fóra dunha estrutura de partido loitamos cada día por un país que sexa o contra-espello do actual, sen dar atopado o vieiro que compre.

Namentres non demos con el, seguirá gañando o centro. Tódolos centros.

Xerente: Carlos Vázquez

Xefe de Publicidade: Xosé M. Rodríguez Iglesias

TEIMA imprímese no prelo comercial de «La Voz de Galicia, S.A.»
Rúa de Concepción Arenal, 9 e 13, na Coruña

Os nosos distribuidores:

A Coruña: Distribuidora «Hench» (207020)

Lugo: «Carvel» (215069)

Ourense: «Eudosis Castro» (224349)

Pontevedra: «Caos» (855374)

Vigo: «Distribuidora Viguesa de Publicacións» (414570)

Ferrol: «Velox» (357707)

Santiago: «Prensa Nacional» (583456)

(Cada unha das distribuidoras cubre a súa respectiva bisbarra ou área metropolitana de influencia)

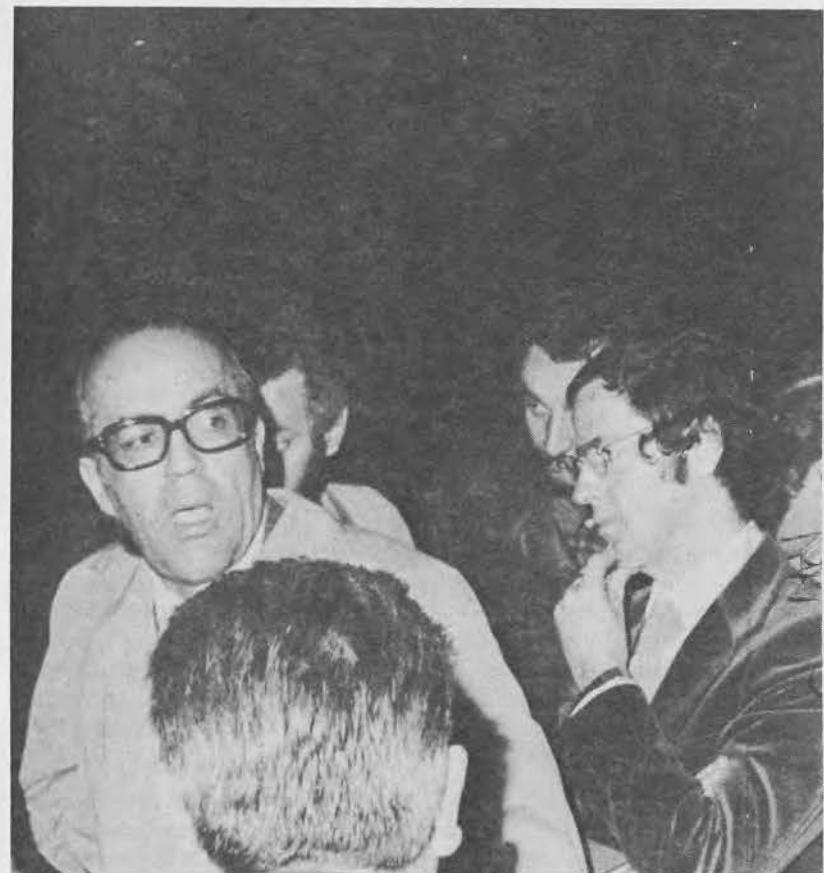
Redacción Central: Rúa do Hórreo, 94, Entrecantos-D. Santiago de Compostela

Teléfonos: 596741-593879 (Prefixo 981)

Apartado de Correos nº 448

Depósito legal: C-649-1976. Solicitaráse o control de O.J.D.

esta semá, eleccións

CALVO SOTELO: O CENTRO
XOGA A GAÑADOR

YÁÑEZ

PSG: SEN PACTOS

XURXO S. LOBATO

Análise política

O voto da

VICTOR F. FREIXANES

Cincuenta e unha listas electorais (contando coa presencia do Bloque Nacional Popular e A.N. 18 de Julio por Ourense logo do acordo da Audiencia Territorial da Coruña), cincuenta e unha alternativas (a meirande parte delas da esquerda), 27 postos a cubrir no Congreso e 324 aspirantes ós mesmos en toda Galicia (engadámonles agora os nomes que se presentan pró Senado), unha chea de nomes absolutamente descoñecidos pró electorado, a falla de exercicio e tradición

democráticos, a desinformación das grandes maiorías, vellos medios, o aparello de poder e control político nas mans dun sector da dereita que, polo demáis, preséntase ás eleccións, corenta anos de franquismo, a esquerda esfarelada ou por facer, o galeguismo dividido, varios grupos políticos ainda na ilegalidade e disimulados en candidaturas «independentes»... son algúns factores definitorios e mesmo determinantes das primeiras eleccións que se van celebrar en Galicia pra construír un parlamento español despóis de 1936. Calquera análise ou xuicio ten que partir desas catro décadas de exercicio democrático esmagado, secuestrado.

Neste mesmo número de TEIMA danse cifras, cartos, nomes e apelidos, algunas mañas... A primeira gran característica é o electorado mesmo. O home da rúa atopouse diante dunha verdadeira inflación de siglas e nomes, cartéis e programas políticos que non sempre son exactamente programas concretos senón declaracions de principios e pouco máis) da noite pró día, de súpeto, e no millor dos casos non sabe qué decir. Segundo os sondeos de opinión que se levan feito (moi cativos pro, en certa medida, orientativos) arredor dun 60 por cento do electorado non sabe ainda qué votar, non coñece máis nomes cos que saen pola TVE ou nas portadas das revistas que se fan en Madrid, non saben tan siquera a mecánica electoral e, cuando se lles pregunta, dín que «xa nolo dirán alí o día 15», non cren tampouco na política. ¿Por quén vai votar esta xente? Nin se sabe. Existe mesmo a posibilidade —que eu non rexeitaría a pesar da moita propaganda oficial e oficiosa a favor do voto— de que se dean porcentaxes de abstención de certa importancia en moitos sectores.

esta semá, eleccións

desinformación

Non hai máis que se achegar ás aldeas, que son a meirande parte da realidade habitada deste país. «Ei-qui ningun sabe disto», «a política non nos vai dar de comer», «veña quen vaña imos seguir debaixo de todo»... son frases literais que fomos recollendo os homes de TEIMA polo rural.

A XENTE NON CRE NA POLITICA

E isto é o resultado dun desprestixio absoluto do exercicio da política ó longo destas décadas, un desprestixio dos políticos (sobre todo nas súas expresións locais e provinciais salvo casos moi contadiños), un desprestixio do Poder e, ó mesmo tempo, resultado dunha longa decepción histórica, anterior por suposto ós corenta anos franquistas, chea de promesas, discursos, desengaños e marxinación. Os novos nomes e apelidos que poden chegar agora dende a oposición democrática non están tampouco en condicións (ainda) de desbotar esa imaxe noxenta dos miolos da nosa xente, que non se fía de ningún, cada vez que ten de falar de política ou dos políticos.

O valeiro democrático de corenta anos non se enche en quince días, nunha campaña electoral urxente, chea de presas e na que os partidos galeguistas, concretamente, están nunhas inferioridades de condicións abraiantes. A inercia mesma do Estado centralista, onde todo se fai, coce e programa na capital madrileña, mantén dende os medios de comunicación de masas a vella estrutura centralizadora que vai chegar ás Cortes vindeiras. Ei-qui non hai máis socialismo có do

B.N.P.G., UNHA DAS
ALTERNATIVAS DESDE GALICIA

Felipe González, vendido e programado publicitariamente como un producto de consumo, entre o mito liberador e o electrodoméstico (con tódolos meus respetos polos homes do PSOE); non hai máis Centro có do señor presidente, coa súa coidada imaxe televisiva (o gran sistema de control de masas, fortemente centralizada); non hai máis Comunismo có de Carrillo... E aínda máis, non hai posibilidades, namentres se manteña este planteamento monopolizador e centralista dos mass-media, de amosarlle á xente outra alternativa unha alternativa dende o país, dende Galicia e por Galicia, por exemplo.

¿POR QUE AS ELECCIONES?

Cadaquén ten as súas razóns e intereses diante das urnas. Alianza Popular vai tentar de parar, na medida do posibel, coma un contrapeso, as posibeis ideas democratizadoras dos sectores más listos do fi-

nado franquismo. Non van gañar, pro tencionan conquerir un número de escanos que lles permita manteñelo equilibrio cara ás posicóns de privilexio dereitista e, se pode ser, lavarlle a cara ó finado e sentalo á mesa.

O Centro Democrático de Adolgo Suárez, onde hai persoalidades de moi diferente credibilidade democrática, sen programa político definido tampouco, representa unha iniciativa de cámbeo dende o sistema pra que o sistema funcione, que se achegue o máis posibel á realidade viva do país, pro facendo as concesións renovadoras imprescindibéis, aquelas que teima que teima, loita que loita, venlle arrincando á oposición: unha amnistía ós pouquiños, sempre «in extremis» e endexamás definitiva, por exemplo. Máis ou menos outro tanto vai pasar nas Cortes vindeiras cando se fale dunha nova Constitución: as autonomías, a posibilidade dun Estado Federal, a idea de auto-determinación, a legalización de tódolos partidos, amnistía total, etc., endexamás saíran de seu senón

pola presión dos sectores á esquerda.

Vai, pois, o país cara unha nova constitución. Da composición, das alternativas e correlación de forzas políticas que se dean nos escanos do Congreso vai depender que esa constitución se achegue máis ou menos xa non á esquerda ou á de-reita, senón á realidade do país, que sexa ágil e aberta dabondo prás novas posibilidades que o futuro democrático de certo vai presentar, porque isto non é máis ca un gromo novo que vai medrando paseíñamente.

A ESQUERDA DIVIDIDA

A saída da ilegalidade (legalizados uns, máis ou menos tolerados os outros) provocou en tódolos partidos de esquerda, mesmo en tódolos partidos da oposición demo-

esta semá, eleccións

crática (escomenzando pola Democracia Cristiá, anque esta conseguiu denantes un certo equilibrio) unha crise de fondo: a crise inevitábel dun cámbeo de estratexia, un axeitamento da política á nova situación e mesmo unha análise real, eficaz e práctica desa nova situación plantexada e que alguén ten definido xa máis dunha vez como pre-democrática.

Cara ás eleccións falouse de unidade. Pro a unidade non era posíbel. Non se pode amañar en catro, quince, trinta ou noventa días o que viña dividido de atrás e que pide unha fonda discusión e análise por parte de todos. O home da rúa ten diante tres socialismos diferentes, por exemplo (e non coñece as diferencias). Das trece listas que se presentan pola provincia de Pontevedra, outro exemplo, nove defínense abertamente na esquerda e dúas nun centro-esquerda. Dende o poder (dende o goberno Suárez) pulóuse a división con moi boas mañas: deu boas palabras e fixo promesas a úns, deixou na ilegalidade absoluta a outros... Hai un ano aínda podíamos falar eíqui dunha alternativa política do Consello de Forzas Políticas Galegas, unha alternativa concreta e federal que xuntaba á meirande parte do galeguismo (polo menos á esquerda). Mesmo podíamos falar dunha Táboa Democrática que tamén facía plantexamentos, anque diferentes. Hoxe anda cadaquén polo seu lado e todo desfeito.

Os sectores nacionalistas non acadaron uns acordos mínimos e amplios que lles permitira ir xuntos. Os grupos da Táboa escomenzaron un día a face-la guerra pola súa conta tal e como pasou en Madrid e segundo os intereses que en Madrid andaban en xogo. A causa víase vir. Nas primeiras negociacións da oposición con Suárez (mesmo nas primeiras discusións entre os diferentes grupos políticos da oposición democrática pra construir unha alternativa negociadora de ruptura, logo ruptura negociada, logo reforma e logo nin se sabe) xa se vían abertamente os intereses de cadaquén, sobre todo dos grupos más fortes, con axudas económicas e posibilidades de futuro inmediato, que axiña escomenzaron a romper pola súa conta. Nin siquera os representantes da Comisión dos Nove, xa nos derradeiros tempos, conseguiron levar adiante as súas propostas básicas. Eíqui non se facía nada —decía o Poder— sen pasar pola peneira elec-

toral pra clarexa-las posicóns de cadaquén. E o Poder ten a peneira na man.

APROVEITA-LAS POSIBILIDADES

Nin sequera houbo legalización de tódolos partidos políticos (anque se abriu a posibilidade de ser «independentes» cara ás eleccións). A pouco de saír dos tobos clandestinos, con moitas cousas por discutir, con moitas cousas por peneirar e artellar orgánicamente e programáticamente, a esquerda viña feble e absolutamente dividida. Outro tanto pasa co nacionalismo. Estes son feitos históricos absolutamente lóxicos e mesmo previsibles. Poucos días denantes do peche do prazo de presentación de candidaturas todos falaban de unidade. Propoñíanse frentes electorais, unidades de esquerda, frentes nacionalistas, unidades galeguistas, frentes federados... Todo o mundo falaba de unidade e ningún chegou a acada-los puntos mínimos pra se aliar electoralmente co veciño. A proposta federal do PSG, que a última hora tiña certas posibilidades de saír adiante, estragouse tamén. Sómente unha Candidatura Democrática

Galega saíu pró Senado apoiándose na personalidade dos seus representantes.

«Algo significa isto, sin embargo, no medio da desfeita e as divisiones —decía Ramón Piñeiro, un dos homes desta candidatura por Lugo—. Significa que a pesares de moitos problemas, a pesares da saída da noite dos corenta anos, das divisiones, etc., hai unha vocación de unidade. Ainda máis existe a conciencia da necesidade da unidade baixo un obxectivo común: a necesidade de poderes galegos, anque logo poidan existir diferencias entre grupos e ideoloxías de cómo van ser eses poderes». Foi a única alternativa unitaria, anque parcial e cativa.

Así as cousas, o galeguismo vai ás eleccións un pouco a «estar presente» e aproveitando as posibilidades que dá o dereito a falar con libertade, decí-las cousas directamente en mitins e coloquios, dende a radio ou os xornais, pra non quedar fóra da galaxia colectiva. Poida que algúns grupos de esquerda teñan algúna posibilidade de levar a alguén ó Congreso, anque tamouco vai ser doado. Todo son conjecturas e agoiros no aire. En xeral trátase de estar presentes, de be-

rrar polo país, chantar cicás os alcerces do edificio e medir á xente coa que deixa agora tampouco se puido falar abertamente...

TODO E UN PROCESO

O lector que chegue eíqui (se é galeguista e está na esquerda ou, sinxelamente, por unha democracia con poderes galegos) chega en pessimista. Agora ben, compre entender que todo é un proceso, un camiño a andar. Compresa non esquençelo. Hai un proceso aberto. Corenta anos de ditadura, a vida na ilegalidade das organizacións políticas democráticas, as fallas de verdadeiras discusións en libertade, a falla dun clareamento de espacios políticos, dunha política real de masas (era a política dos tobos e das tertulias)... son factores dabondo, entre outros, pra esplicarmos unha febleza estrutural, política e organizativa, táctica tamén por parte da esquerda e do galeguismo, unha febleza que se amosa hoxe na división namentres os grandes grupos centralistas van medi-las súas forzas nunhas urnas recollendo votos dun pobo fundamentalmente desinformado.

ALIANZA POPULAR
A ALTERNATIVA NEOFASCISTA

XUNTOS FA REMOS UNHA GALIZA MILLOR

Queremos aproveitar en favor de Galiza
toda a información útil
que haxa sobor da nosa rexión.

Sen dúbida existen múltiples traballos e estudos realizados por persoas e institucións galegas, sobre diferentes aspectos da realidade da nosa terra: industriais, gandeiros, pesqueiros, ecolóxicos, laboráis, culturais, educativos, agrarios, económicos, sociáis, etc. O Plan vaise ocupar desta problemática con relación ó territorio e ó sistema de relacións sociáis da súa poboación. Por elo, todo o que nos axude a millorar o coñecimento dos factores que configuran a nosa rexión, beneficiará a súa execución, e, en definitiva, contribuirá a forxar un futuro millor para Galiza. Dirixímonos a todos os que teñan algo que aportar neste senso, pra que se incorporen connosco na tarefa de facer un Plan Territorial ó servicio da nosa terra.

Plan Director Territorial de Coordinación de Galiza
Rúa da Rosa, 16. SANTIAGO DE COMPOSTELA

esta semá, eleccións

O galego, un electorado conservador

Decidirán os maiores

Se os sondeos e estadísticas non fallan, as eleccións en Galicia vainas decidir —con tódalas implicacións políticas que iso supón— xente tirando a vella. Efectivamente, neste intre o setenta por cento da poboación residente no país conta no seu haber con máis de trintecinco días de calendario. Se a isto lle sumamos un nivel de instrución baixísimo, unhas creencias relixiosas moi extendidas e unha ampla estrutura de influencias caciquís, atoparémonos diante dun electorado teóricamente conservador. As urnas demostrarán se esta análise —feita pola redacción de TEIMA a partires de datos facilitados por Xosé Pérez Vilariño, sociólogo— concorda coa realidade.

O departamento de Socioloxía que o profesor Pérez Vilariño dirixe na Facultade compostelá de Ciencias Económicas realizou pra TEIMA unha enquisa no curso da que foron entrevistadas seiscentas trintecinco persoas en tódalas cidades galegas, cabeceiras de Axuntamento e bisbarra. Concedéuse especial atención á poboación rural, que constitúe, segundo a mostra, a meirande parte do total de habitantes. Neste senso, resulta reveladora a conclusión de que somentes un de cada dez galegos, aproximadamente (un doce por cento do total) nacéu e vive na cidade. Na actualidade, un de cada catro galegos é ciudadán de residencia.

A mitade da poboación —outro dato significativo cara á análise da composición sociolóxica— nacéu en aldeas, entendendo por tales, zonas que non contan con alcantarillado nin alumbrado púbreco. O feito de que hoxe non ocupe este tipo de *habitat* más co 38 por cento ó que se aludía antes, ten por motivación fundamental un claro proceso de emigración ós centros máis urbanizados. Emigración que, doutra banda, false por etapas: os aldeanos prefieren instalarse en poboacións de tipo intermedio namentres que os habitantes das vilas tenden a emigrar á cidade.

BAIXO NIVEL DE INSTRUCCIÓN

Es acusado ruralismo da poboación

galega vai fondamente asociado —por razóns obvias de estrutura— co baixo grado de instrución xeral. Cáseque o setenta por cento dos galegos maiores de quince anos deixaron de estudiar trala obtención do seu certificado de estudos primarios, en tanto que un de cada oito nin siquera tivo esa sorte, e pasa a engrosa-los nada despreciables índices de analfabetismo. Este particular aspecto da traxedia social de Galicia compréndese aínda millor se se ten en conta que o nivel de instrución dos galegos non residentes no país é moi superior á medida do Estado. Dúas terceiras partes do total destes cursou estudos de bachillerato, e un de cada tres conquérñu o acceso a estudos superiores.

Non embargantes, a característica máis definitoria da poboación galega —da residente no país— é o seu evidente grado de vellez. Cáseque o setenta por cento dos habitantes de Galicia rebasan agora mesmo os trintecinco anos de edade. Na orixe dessa situación está outro dos dramas seculares desta terra: a emigración continúa propiciada segundo os ministros do fascismo polo espíritu aventureiro dos galegos, e segundo a experiencia destes, por unhas estruturas de explotación quizaves anteriores ó fascismo, que éste se encargó de perpetuar.

Boa parte dos homes novos de

M. LOPEZ RODRIGUEZ

UN PAÍS DE XENTE MAIOR

Galicia atópanse hoxe, pois, no desterro que alguén, pudorosamente, deu en calificar como «exilio económico». Isto explicaría as considerables dificultades —delas fálase noutra parte deste número— coas que se están a atopar-los emigrantes que aspiran a votar: o voto da xente nova —e o voto mozo explotado máis ainda— tende a virarse prós partidos de esquerda.

CADRO 1

¿QUE LINGUA FALA VOSTEDE NA CASA?

LINGUA QUE FALA NA CASA	CIDADE	VILA	ALDEA	OUTRO LUGAR	Ns/Nc	TOTAL
GALEGO	2,66	14,47	37,91	0,52	0,40	55,97
CASTELAN	6,10	4,23	1,62	3,53	0,12	15,62
AS DUAS	5,51	11,42	8,47	2,00	0,29	27,71
Ns/Nc	0,00	0,26	0,28	0,00	0,12	0,68
TOTAL	14,28	30,39	48,30	6,05	0,95	100

A RELIXION E O IDIOMA

Outra variábel a ter en conta —isto vale, fundamentalmente, para a poboación que reside aquí— é o comportamento relixioso. Nada menos có 85 por cento dos consultados afirma crer en Deus, en tanto que unha porcentaxe do cinco se manifesta decididamente non crente. A mitade dos galegos parece

esta semá, eleccións

SO UN 30% MENORES DE 35 ANOS

asistir —segundo a enquisa— unha vez por semana á Igrexa, e perto do 70 por cento di ter estado nela no último mes.

Edade, lugar de nacemento, nivel de estudos e comportamento relixioso (factores todos eles analizados xa) son, xunto cos ingresos e a ocupación as variábeis más importantes a termos en conta cara á explicación das actitudes e os comportamentos políticos. Algún fac-

tor, coma o relixioso, ten unha especial importancia no noso país dada a situación case monopolística da Igrexa na construcción de universos simbólicos; isto é: dos valores sociáis vixentes, dentro dunha sociedade tradicional e pouco aberta ó exterior como a galega.

Pro, con todo, o factor más importante e significativo cara a unha sociedade tradicional e pouco aberta ó exterior como a galega.

CADRO 2

¿ONDE NACEU VOSTEDE?

RESIDENCIA	GALEGO	CASTELAN	DUAS	Ns/Nc	TOTAL
Ns/Nc	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00
CIDADE	4,65	8,67	11,24	0,16	24,73
VILA	11,56	4,70	8,87	0,26	25,41
AXUNTAMENTO	7,70	0,64	3,85	0,25	12,46
ALDEA	32,04	1,60	3,75	0,00	37,38
TOTAL	55,97	15,62	27,71	0,68	100

YÁÑEZ

Pro, con todo, o factor más importante e significativo cara a unha análise das posibles actitudes políticas dos galegos é o idioma. A asociación do seu emprego coa pertenencia a unha determinada clase social convírtelo nun indicador de primeiro orde. Tan só o 16 por cento dos galegos afirma utilizar únicamente o idioma oficial do Estado na súa casa. Por contra, o 56 por cento da poboación do país fala galego con exclusividade, naméntrase que o 28 por cento utiliza a nosa lingua e o castelán indistintamente. Distintos son, non embargantes, os nívés de estudos a que teñen acceso os que empregan un e outro na actualidade. Naméntrase que os galego-falantes constitúen nada menos que o 85 por cento do total dos que non teñen estudos, e somentes un 22 por cento deles consigue chegar á Universidade, os castelán-falantes cursan estudos nunha porcentaxe do 94 e acceden ás aulas universitarias nun 67 por cento.

Análise cruzada —véxanse cadros un e dous— da lingua que se fala na casa, segundo o lugar de nacemento e residencia, permite

comprende-la importancia social do galego, e, en consecuencia, o seu peso político. Mesmo os actuáis habitantes da cidade son na súa meirande parte falantes de castelán e galego, hastra nos casos de maiores que nacéu nela.

Ningún partido pode esquecer xa na súa propaganda —e, de feito, nin siquera Alianza Popular o fixo— un aspecto fundamental: que a gran mayoría dos galegos teñen unha lingua materna distinta da utilizada oficialmente no resto do Estado Español.

Claro está que os aliandistas tampouco esquençen que unha poboación vella, cun baixo grado de instrución e sometido ós mesmos homes que desde as mesmas alcaldías e centros caciquís impuxeron a súa lei durante corenta anos, é un bocado doado prá dereita. Quizás, por iso, mentres estiveron no poder ocupáronse de favorecer a emigración —I.N.E.— mantiveron ó pobo galego nun grado de instrución primaria e situaron homes da súa confianza nos postos de mando de cada lugar. Agora véñenlle falando en galego ós vellos: o *milagro español*, sen dúbida.

CONSERVADORES NA TEORIA

9

esta semá, eleccións

Gonzalo Adrio, presidente do Partido Socialista Popular de Galicia decía hai pouco en Pontevedra que estas eleccións eran as eleccións dos ricos, que se non había cartos non había moito que facer.

Tódalas eleccións son eleccións de ricos. Eiquí nada se fai gratis. Segundo investigación de *Victor F. Freixanes* na provincia de Pontevedra —elexida como a más representativa de Galicia—, somentes o «día D», día 15 de xuño, un partido ou coalición que quera ter dous homes en cada colexio electoral —hai 500—, amáis de apoderados, equipos volantes e reténs, ten que contar cun presupuesto de dous millóns de pesetas pra un só día

Eleccións pra ricos

Sen cartos non hai que rascar

Cartéis, cuñas publicitarias nas emisoras de radio, anuncios nos periódicos, reportaxes publicitarios, sondeos de opinión, aluguer de locais, contratación de profesionáis da información ou da publicidade van engadindo ceros á dereita dos presupostos iniciáis e, nalgúns casos, acadan cifras cásase que irreáis. Velañ os mil quinientos millóns de pesetas, de presupuesto inicial, de Alianza Popular. Fálase que estas eleccións, na provincia de Pontevedra, a A.P. non lle saen por menos de quince millóns de pesetas. Polo pouco, fontes oficiais desta coalición confirmaban a TEIMA a cifra de dez millóns. E compre ter en conta que a meirande parte da súa publicidade xaven de Madrid.

OS CARTOS DA CAIXA

Hai 600 homes traballando, con adicación exclusiva nestes días, na provincia pontevedresa pra Unión de Centro Democrático. Disque gratis, sen cobraren unha cadela, segundo a versión oficial da coalición. Pro todos, dende logo, non. Sábese de certo de dous homes

que cobran: o xefe de equipo e máis lo xefe de prensa. Pró primeiro, fálbase de 750.000 pesetas polas tres semanas da campaña; pró segundo, 250.000. Se estes cobraran tales cantidades —poderían estar unha migia esaxeradas— todo fai pensar que os outros seiscentos non andan gratis nin por militancia.

Oficialmente, a UCD pediu un préstamo económico a unha entidade galega por importe de cinco millóns de pesetas, pra escomenzar a andar. Esa entidade é a Caixa de Aforros municipal de Vigo. Se estos cartos non chegaran, pedirían outros préstamos, cousa que se estaba a estudiar hai uns días, pro que non podemos confirmar se se levó adiante. Amáis desto, entre tódolos candidatos do Centro, xuntaron 1.200.000 pesetas, axudando cadaquén segundo as súas posibilidades económicas.

AS AXUDAS DE FORA

Os cartos chegados dende a capital foron moi importantes. Só así se explica que Reforma Social Española, que non ten prácticamente xente ningunha na provincia de

Pontevedra, andivese cun presupuesto de millón e medio de pesetas. A Federación Socialista Galega do PSOE tiña, pra se botar a andar, darredor dos dez millóns de pesetas, coa posibilidade de aumentalos. E o mesmo lle pasa á UCD, AP, Democracia Cristiá ou PSP. Pro a grande xogada era a publicitaria. Os cartéis fanse en Madrid e paga Madrid; páxinas dos xornais, anuncios na radio, anuncios nas rúas, veñen contratados nunha porcentaxe importante dende a capital, que

OS CARTOS DUNS...

...OS CARTOS DOS OUTROS

fai programacións pra todo o estado.

O TRABALLO DOS MILITANTES

O Bloque Nacional-Popular Galego dí ter un presupuesto de dous centos de miles de pesetas. O resto tense que encher co esforzo da xente, a militancia e o peto de cadaquén. Toda a esquerda andaba así. Se amáis de esquerda, o partido era exclusivamente galego a cousa era ainda peor.

esta semá, eleccións

dos equipos sonoros próximos recintos onde se celebran os comicios tiraron tamén a súa boa tallada. Os xornais multiplicaron os seus ingresos por mor da publicidade política que, por riba, leva recargo económico. As axencias de publicidade non perderon ritmo e aproveitaron pra encher ben a faltriqueira.

O aluguer dos espacios publicitarios nas rúas, propiedade das axencias, costaba de 2.500 a 3.000 pesetas ó mes, no inverno; estes días pedían por anuncio de «publivía» 35.000 pesetas mensuáis. As axencias de publicidade reforzaron os seus servicios e contrataron xentes adicadas exclusivamente a pegar cartéis; decíase que, pagando unha prima, os mesmos que pegaban fan arrincando os papéis do veciño. O pabellón de deportes de Vigo costaba entre 25 e 30 mil pesetas; logo de escomenza-la campaña electoral xa pedían por el sesenta mil pesetas e, agora, xa querían oitenta mil pesetas. Un mitin neste centro deportivo vigués non baixa, con todas as instalacións a punto, das cien o centovinte mil pesetas. En canto ás salas de cine, andaban, como termo medio, polas 20.000 pesetas.

Millón e medio de pesetas é o que lle costa a cada partido ou agrupación electoral o envío de propaganda por correo: hai case 600.000 electores na provincia pontevedresa. Se a carta pesa menos de 50 gramos pode franquearse cunha peseta. «Pro calquera cousa que metas na carta xa está por riba deses cincuenta cativos gramos», decíanlo Gonzalo Adrio. Un envío único supón, porén, como mínimo seiscentas mil pesetas. Prose alguém se pasa nos gramos da carta, a cousa multiplica polas tres pesetas que vale o franqueo prá provincia ou as dúas que costa prá capital mesma. Facendo unha media de 2,50 e multiplicando polos electores... Saén: 1.500.000 pesetas de cada vez.

Os partidos de esquerda, sen outro recurso nin posibilidade, ten que botar man dos seus homes. Se hai que facer alguma enquisa polas casas da vila, van os militantes cunha carpeta debaixo do brazo e aforran todo o sistema profesional de sondeos de opinión. Se hai que pegar cartéis a ninguén se lle ocurre contratar unha axencia publicitaria, como tampouco se paga a locutores profesionais se hai que grabar unha cinta. Os coches e a gasolina, cando se fai propaganda motorizada polas vilas e aldeas, paga cadaquén do seu peto persoal. Os mitins fanse, se pode ser, en locais prestados ou nos más baratos. Os servicios de prensa e de orde son propios.

OS NEGOCIOS DAS AUXILIARES

Bo agosto foi o que fixeron moitas empresas relacionadas coa grande inversión electoral. «Xa podíamos ter eleccións tódolos días —decía á nosa revista o propietario dun pequeno prelo vigués—. Entre cartéis, pegatinas, folletos e comunicados houbo uns ingresos moi importantes pra todos nós. Os propietarios

Presupostos pra unha provincia

A xeito de sondeo, facemos un resumo comparativo dos cartos que ten pensado invertir cada alternativa electoral na provincia de Pontevedra cara ás eleccións do día 15. Nesta provincia, xunto coa de Coruña, están centradas a meirande parte das batallas e os esforzos. Compre suliñar que en tódolos casos son cifras aproximadas e —coidamos— mínimas.

Unión de Centro Democrático, darredor dos doce millóns de pesetas.
Alianza Popular, uns dez millóns de pesetas (cifra oficial).

Federación Socialista Galega do PSOE, entre dez e once millóns de pesetas.

Partido Socialista Popular de Galicia, dous millóns de pesetas.

Reforma Social Española, millón e medio.

Partido Comunista de Galicia, non máis de 1.200.000 pesetas.

Democracia cristiana e socialdemocracia galega, sen chegar ó millón de pesetas.

Partido Socialista Galego, entre seis e sete centos de miles de pesetas.

Están por debaixo do medio millón:

Bloque Nacional-Popular Galego.

Frente Democrático de Esquerdas.

Agrupación Electoral dos Traballadores.

Frente pola Unidade dos Traballadores.

E preciso destacar aquí que todos aqueles partidos, sexan da dereita ou da esquerda, que tén estrutura estatal reciben o apoio propagandístico a nivel estatal —cartéis, pegatinas, publicidade nas rúas—, medios que os de ámbito galego non tén.

UCD: INXENUIDADE E CARTOS A ESGALLA

esta semá, eleccións

A campaña electoral no país

Chanchullos, amaños e Igrexa e todo o

Desde intento de manexo de xubilados, empregados de institucións oficiais, alcaldes e pedáneos hastra ameazas de pérdida de pensións «se gañan os comunistas», pasando por un mitin nunha igrexa protagonizado polo propio PCG, a campaña electoral galega estivo plagada de chanchullos, amaños e curiosidades.

Os homes de TEIMA recorren Galicia durante toda unha semana —redactores, colaboradores, corresponsáis— pra logo rendir os seus respectivos informes. XOSE M.ª GARCIA PALMEIRO encargóuse de procesa-lo material e redacta-lo traballo que segue.

Aínda non recuperados dos sustos que fixeron camiñar á Reforma a tortobellóns, e dacabalo das reivindicacións pendentes que o poder procurou acalar como puido, os homes e mulleres deste país, atopáronse, costaba traballo crelo, cunhas eleccións xeráis convocadas a prazo fixo e cun montón de partidos, de siglas. Logo, de seguida, os mitins, as presentacións, as promesas de presa e correndo. Caras novas que ningún sabe de ónde saíron. E, cómo non, as inevitables presións pra que o voto sexa dunha cor ou doutra. Que tódalas «precaucións» son poucas e más cando esta eleccións chegan nada menos que desque pasaron 41 anos e 4 meses despois daquelas outras (16 de febreiro de 1936) que deron a victoria ó Frente Popular. A historia é outra, claro, e boa falta que fai. Pro é ben certo tamén que o personal anda, en xeral, desentrenado e despistado. «Non está un desas cousas», díen algúns cando se fala con eles do asunto. Non é pra menos. Certo é tamén que a xente ten ganas de saber cousas, cantas más millor, e pregunta qué diferencia os socialistas dos comunistas ou a uns socialistas dos outros, ou que é iso da democracia cristiá, p.e. ¿Qué pode pasa-lo 15 de xuño? Andan tollos os sociólogos ou aprendices diso, os encargados das campañas deses grupos que contan con cartos frescos prá inversión inmediata. Hai un achegamento mí-

nimo derivado de estudos xeráis, posibilidades que parecen chamas a ser realidade. Pro hai que traballa-lo choio pra leva-las augas ó muiño. Uns xogan limpo, outros non tanto ou case nada. O voto é secreto e queda un marxe que pode saír das previsións. Son os votos das xentes que viven nas parroquias, nas aldeas más acochadas, escondidas nos vales da montaña ou da mariña, onde todo chega con aires alleos, mirados as más das veces con precaución, con desconfianza.

Todo isto cunha precipitada campaña electoral sobreposta, coma quen pon un traxe por primeira vez en anos e ten que botar a andar sen mirarse no espello, conforme a unha actualidade que algún día os sociólogos, e más aló os historiadores, analizarán con certa calma e distanciamento pra tirar conclusións, xuicios e leccións pró futuro.

Agora, e ben o comprobaron os homes de TEIMA cando botaron a andar polas bisbarras galegas, pra ver de cerca algo do que está coéndose e falar coas xentes, o presente ofrece contradiccións daban do, porcalladas, mobilizacións, curiosidade por chegar más aló do que di a publicidade que se amaños pra ir chegando a tódolos currunchos. E onde non chegan os papéis chega a televisión ou o radio. A política pasa a convertirse en tema de

conversa aberta. E unha das primeiras conclusións que se tiran despois dun rápido recorrido polo país galego.

A campaña en Galicia empezou con algún que outro susto. Ben lembrará o lector aqueles mitins dos de Alianza Popular en Lugo, Coruña... —eses dos que o señor Areilza di que se entenden polo baxiño cos da Unión do Centro Democrático, que é tanto como decí-los

de Fraga cos de Suárez — con Manuel Fraga sacando a chiqueta e desafiando ós mozos que lle repetían iso de «Fraga, Fraga o pobo non te traga», cousa que din que o cabrea moito. Pois o persoal paróuse a pensar e dixo: «De Fraga non queremos saber nada. Non hai sitio por onde pase que non haxa barullo e labazadas». Outros, pola contra, decían que polo menos e pese a todo, o ex-ministro

CENTRANDO PRO REMATE

esta semá, eleccións

os, ameazas, mitins, demáis

tira experiencia. Algo é algo. Era a expresión do susto provocado polo desorde que acompañou a un digníssimo partidario do orde. Pro inda fan te-los parroquianos máis motivos de asombro, e non recollemos namáis ca unha pequena parte do que pasou, do que está a pasar. Tiveron que se-los comunistas, os do PCG quen deran a nota ó celebrar no Barco de Valdeorras (Ourense) un mitin nunha igrexa —Virxe do Carme, o que hai que ver!, dixerón máis de catro. Pois eran eles. Nun lugar sagrado. Mientras o señor Fernández de la Mora, o de Alianza Popular, a quien gusta falar das esencias e da tradición, falaba nun cine e gracias. Unha semana despois a xunta electoral de Ourense fa-

e anunciaba a celebración doutro mitin dos comunistas, os mesmos, no cuartel da Guardia Civil de Xinzo de Limia. Houbo quen pasou a xornada sen comer. Logo aclararíase que o acto ía ter lugar na praza da Guardia Civil enfrente do Cuartel. Algo xa se podía respirar. E non é casualidade que chamaran atención os comportamentos destas dúas forzas ben opostas entre si. «Mire, eu somentes lle sei que andan por ahí, dixo a TEIMA un labrego da mariña luguesa, os franquistas, os que viñeron mandando, e os comunistas, que estaban do outro lado. O outro é todo novo». Non lle faltaba razón ó señor. Todo, todo, non pro algo de novo sí que ven habendo.

Chanchullos; amanos, cartas marcadas

Cando a esquerda di que se debían ter feito denantes destas eleccións xeráis unhas municipális, non lle faltan razonamentos, pro iso non deixa de ser unha aspiración. O certo é que o aparato institucional barre prá dereita, pra algunha das dereitas. TEIMA recolléu rumores, informacións e sospeitas dalgúnha que outra trapallada de Alianza Popular e da mesma Unión do Centro Democrático. Xentes de A.P. celebraron unha xuntanza nun pazo perto de Santiago á que convocaron os alcaldes da zona, os pedáneos e a varios labregos e enlaces. Allí sóubose que se repartiron consignas prás eleccións. Alguén falou da necesidade de retirar tódalas papeletas posibles do Partido Comunista. «Eles poñerán outra, pro a ver se cansan denantes os comunistas de reponelas ou vostedes de sacalas». Outros recomendaron falar mal do comunismo e do socialismo, deixando caí-lo de que «di-

ganles sobor de todo ós vellos que o comunismo vai traer un Fidel Castro entre nós».

Certamente, non son poucos os homes preocupados polo que pode pasar cos comunistas.

«Deus sabe o que pode facer esta xente. Deus nos libre». Moitos expresan deste xeito o reparo, o medo as hipotéticas modificacións nas súas propiedades. E xa ven que os comunistas andan coa mosca detrás da orella e o mesmo secretario xeral, Santiago Alvarez trata de calmalos a todos. Os pequenos, os medianos e incluso ós grandes propietarios. Díxoo ben forte polos altavoces, no mitin celebrado no campo de fútbol en Santiago. E escoitou algúns asubíos. Pro estabamos cos chanchullos. Fernández de la Mora negou públicamente que A.P. estivera utilizando a influencia dos concellos e diputacións pra conseguir os seus fins. Un home de UCD, Víctor Moro, pediu que se lle

A VENTANIÑA PECHOUSE PRA ALGUNS

aclarara se era certo que no INP de Pontevedra se lle dixera ós pensionistas que corrían o risco de quedar sen pensión no caso de que non desen os seus votos á A.P. En Pontevedra é famoso o caso de Antonio Puig Gaite e sábese que no seu nome un xefe da residencia «Príncipe Felipe» avisou ós empregados dun próximo aumento no xornal, efectivo despóis das eleccións, por decisión do señor Puig, ó que deberían votar coa vista posta na renovación do contrato. No concello pontevedrés tampouco andiveron con chiquitas e un porteiro cunha lista do persoal foi anotando adhesións ó grupo de Fraga. Todo é bon. Hai, polo demais, unha morea de historias no medio rural de promesas de estradas, traída de agua, amanío de camiños, se o voto apunta á A.P. Claro que non faltou parroquia onde a xente dixo que sí, pro sempre que a promesa se fixera por escrito e diante dun notario. As palabras lévaas o vento.

O «centro», tamén

En Lugo o cacique parece apuntar, segundo as informacions de TEIMA, ós homes de Suárez. Falouse e fálase de que a UCD, que capitanea Antonio Rosón Pérez, fai nalgúns zonas da provincia campaña contra outros partidos. Díse á xente que se gañan os comunistas vanse quedar sen subsidios. O marrizo de que a propaganda se plantexe nestes ou parecidos termos, está claro o poder de control de que dispón Rosón, presidente da COSA e controlador polo tanto de tódalas Hermandades de Labradores y Ganaderos. A esta revista chegaron noticias de que nalgúnha aldea, non se sabe se cumplindo ordes estritas ou por propia iniciativa, un home das Hermandades dixo ós paisanos que se non votaban á candidatura de UCD, non se lles ocurría

ra aparecer despóis con ánimo de cobrar.

Pro, non todo sae con facilidade. A xente cala, e logo non traga. E ás veces nin cala. Na zona de Pedrafilta non faltou quen lle respondera ó señor Rosón, lembrándolle desconfianza pra cos poderosos. E bos son os nosos labregos pra darles voltas ós asuntos e facer e desfacer.

Historias parecidas cóntanse en Ourense, feudo dominado en boa parte por outro home do «centro» aliado de Pío Cabanillas, o Eulogio Franqueira, ben apostado trala Caixa Rural e a rede de UTECO, cos seus granxeiros. E moita a tea aínda que parecen coincidir as formas pra evitar desmadres. Que todo se

esta semá, eleccións

sabe. Falouse dalgunha que outra ameaza ós labregos se non se votaba á UDC afinda que este extremo non puido ser comprobado. A historia da provincia coruñesa non deixou de xirar nalgún senso ó redor deses millóns entregados sospeitosamente polo IRYDA nos vísperas da campaña. E no IRYDA andaba Meilán Gil. Mentre, en Pontevedra, os homes da candidatura democrática galega pró senado acusaban ó mesmo concello vigués de non ser neutral e de deixar que se empregase de boa gana todo o aparello en beneficio da UCD. Segundo esta xente, allí preparáronse plans pra levar a cabo a campaña botando man incluso dos funcionarios, algúns dos cais foron chamados ó orde por adicarse a asesorar a outras candidaturas de maior pureza democrática. Hai pra todos, como se ve. Chanchulos non faltan e non fixemos más que empezar. O resto, como pasa case sempre, saberáse unha vez que todo este feito. Logo saberáse tamén en qué

medida a xente fixo caso das ameazas veladas, que os partidos da esquerda, sober de todo, tratan de desenmascarar, advertindo que nada hai certo detrás delas.

XURXO LOBATO

OS DO F.U.T.
ECOLOXISTAS

Os partidos van de sondeo

Grupos políticos da dereita, do centro e da esquerda gastaron os seus bos cartíños en sondeos de opinión, nos últimos meses, de cara a estas eleccións do 15 de xuño. UCD, AP, PDG e PSOE coinciden en que os resultados dos seus sondeos soniles máis favorables do que pensaban; reconocen, tamén, o dereito a calar o que non lle interese e o de utilizaron o resto ainda como propaganda informativa, que pra iso pagaron. De todos os xeitos, ningún admittiu siquera a posibilidade de manipular ou inventar datos.

Ningún dos partidos soltó prenda dos resultados dos sondeos, defendendo esa información coma se foran secretos de estado. Ningún, tamén, quixo decí-lo importe das enquisas, pro TEIMA andivo a preguntar en circos próximos a algunas casas de consultas e puido saber que «pra falar de mostras reais e representativas, son precisas 750.000 pesetas, coma termínio medio». Segundo un home na liña do PSPG parece que a este partido se lle pediu por un traballo moi cativo e limitado, 280.000 pesetas, que virían se-lo presupuesto mínimo.

Nin os partidos comunistas nin os nacionalistas fixeron ningún sondeo

de opinións e preferencias. As razóns eran dúas: nin había cartos nin a fiabilidade dos resultados —disque— servirían de moito. O que si é certo é que militantes do PCG fan polas casas facendo enquisas, anque era máis como forma de propaganda directa ca de sondeo de opinión. A ventaxa deste sistema é que o entrevistador a domicilio é arte e parte ó mesmo tempo, de tal xeito que, segundo sexan as respostas da familia, pode colle-la iniciativa e facer propaganda do seu partido «in situ».

En principio, todos os partidos reconhecen a importancia que tén estes sondeos de cara á preparación ou confirmación das súas alternativas políticas. Nembarantes, considerase que nin as técnicas de investigación son moi fiabeis nin a formación política e democrática da xente dá moita validez ás conclusións dos estudos.

«Froito de corenta anos nos que non houbo exercicio democrático é a grande desinformación e máis barullo ideolóxico —di Francisco Domínguez, do PGSD— que hai entre a xente. ¿Qué lle vas preguntar ós nosos homes das aldeas, por exemplo? ¿Qué fiabilidade e rentabilidade pode ter un sondeo nestas condicións?».

«Nas nosas circunstancias —pra

Álvarez Gándara do PSG—, son unha perda de tempo. Amáis, os que se fan e gardan os partidos poden ter certa fiabilidade, pro moiísimos dos publicados nos xornais son verdadeiras manipulacións e trapalladas».

O 75 % NON TIÑA
CLARO O SEU VOTO

Consecuencia desta desinformación é que hasta hai moi pouco —segundo coincidían gran parte das enquisas— un 75 % non tiña claro o seu voto e afinda hable un 60 % que non sabían se irían votar. Con todo, é máis que probable que a propaganda faga milagres de mobilización de conciencias e votantes.

X. LOBATO

esta semá, eleccións

As propagandas, os mitins

«Non me pregunte nada. Non sei nada. Non vin nada por aquí. Iso será noutro sitio». A resposta ben expresiva saliu dos beizos dunha muller da parroquia de Ferreiros (A Coruña) cando un home de TEIMA lle preguntou qué sabía ou qué ouvira falar ela das eleccións e da propaganda que estaba a facerse. Un pouco máis adiante, un home cincuentón decía e non decía. «Está todo moi revolto. Un ve e non ve. Hai xente que revolve e así non hai maneira de entender nada. ¿Vostede enténdeme?». Pois, claro. E vostedes, tamén. Non hai o que se di unha sobrecarga de cartéis e folletos pola zona rural. E un pode atoparse con valados publicitarios case valdeiros ou nalgún sitio, propaganda dunha soa cor. Xa sexa do «centro», do Bloque Nacional-Popular Galego (BN-PG), do PSOE, ou do Partido Popular Galego (PPG), por exemplo.

A xente quéixase da falta de información. «Eidí ningúen sabe de qué vai nada. Isto veu moi á presa, e a xente non está preparada nin sabe das políticas» decía un home

da parroquia de Meder (Pontevedra). Iso pode explicar que se armen llos considerabeis á hora de abordala cuestión. En Ourense, un vello díxolle ó exalcalde e home de A.P. Riestra Paris que estaba disposto a votar «ó Frente Popular» xa que vostede está nel, señor Riestra, e ben sabe vostede que no 36 andiven a cortarle los...». O Riestra víuse todo pra esplicarle que o del non era o Frente Popular. Din que se puxo colorado e todo. Outro home houbo en Leirado (Pontevedra) decidido a «non darrile o voto a Fraga», porque eu voume con Alianza Popular. Outros falan da conveniencia de da-los votos ós coñecidos, que veñen sendo Fraga e Suárez. E hai tamén xente que lamenta que a esquerda non se presente como «máis xunta», porque «con tanto nome e tanta cousa un pérdeuse».

Pra clarexa-las cousas, a xente vai ós mitins e escucha con atención todo o que se di e o que se pregunta e, se se tercia, pregunta tamén, que «preguntando chégase a Roma».

Fálase de política

Fálase moito antes e despóis do mitin. Xa se dixo eiquí que o tema da política en xeral e das eleccións en particular, fora pasando a un primeiro plano.

Algo que se bota moito de menos é a referencia ós problemas concretos e as solucións a eses problemas. A xente querería ve-las diferencias entre uns e outros grupos por ahí. Non sae satisfeita cando os discursos van ós temas máis xeráis e abstractos. «De teoría xa estamos ben e dunha maneira ou doutra, case todos veñen decí-lo mesmo. Hai que ir á práctica». Son cousas que se escutan con certa frecuencia nos mitins, neses actos pequenos nas vilas e parroquias onde a familiaridade da ocasión para que se estableza un pequeno diálogo, moi util prás dúas partes.

Tamén se segue con interés o relacionado co nacionalismo gale-

go, ainda que reaparece sempre a fantasma do separatismo, temor que os oradores han de atallar dunha maneira, clarexando a situación e indicando que do que se trata é de que Galicia poida disponer de si mesma. No tema insisten particularmente os candidatos do BN-PG, desenrolando o slogan «governemos nós a nosa terra». A propaganda nas zonas rurais e nos sitios fixados oficialmente pra ela é irregular. Cada grupo parece deixar claro que confía nas súas propias posibilidades publicitarias, sen conceder polo xeral moita importancia ós tableiros colocados polos concellos. E cada partido xoga as súas bazas coas campañas na prensa e no radio, se ten cartos, ou pon toda a confianza no contacto directo coa xente nos mitins ou, se se pode, de home a home. E o caso, por exemplo, do Partido Socialista Galego.

Vigo

Catro partidos distintos e un só edificio

Coa saída da ilegalidade, os partidos políticos sentiron a necesidade de ter sede de seu. Logo, cara ás eleccións, aquela necesidade foi unha urxencia. Pro queén era capaz de conseguir un local?

* * *

O centro e máila dereita escollerón os hotéis como oficina electoral máis axeitada. Outros partidos foron próx locais que emprestaron algúns particulares. En Vigo, unha axencia inmobiliaria tivo o millor detalle: escolléu un edificio valdeiro que ainda non tiña comprador nin destino e ofrecéuilo ós partidos. «Os primeiros que os pidan e tañan algo que ver con Galicia, sexan partidos galegos... lévanos». E ahí están, na rúa Colón, catro partidos: Partido Socialista Galego —no baixo—, Partido Socialista Popular Galego —no primeiro—, Partido Gallego Independiente —no segundo— e Partido Galego Social-Demócrata —no terceiro—. Todos metidos nun bote, coma quen di. Hai pouco que, na mesma rúa, no edificio do lado, ten a súa sede Alianza Popular. Aquilo, entre letreiros e bandeiras, parece un maio. Excepción feita do crespón negro, polas mortes de Euzkadi, que hai na sede do PSPG.

NADA DOADO

Alugar ou mercar locais non é nada doado. Tampouco son baratos. Os alugueros están entre as dezaseis e as trinta mil pesetas mensuais. Cando se conseguiron foi a nome de particulares, decindo que eran representantes comerciais, ou a nome de sociedades de estudios, más ou menos disimuladas. Cando os propietarios se decataron que allí había partidos políticos escomenzaron

«TODOS METIDOS NUN BOTE...»

os problemas e, nalgúns casos, terán que deixa-lo local. «Non é doado. Xa non se trata de diñeiro.

A xente cando se entera que allí vai esta-la sede dun partido, colle medo e néganse totalmente a aluga-lo local. Podes pagar canto sexa. Non o deixan».

Os partidos que agora ocupan locais emprestados terán logo do 15 de xuño, anque hai quen está a negocia-la posibilidade de quedar neles algún tempo máis. «Un partido sen sede, sen local onde recibir á xente, onde ter unha oficina de información ou unha sala de reunións, ten moitas posibilidades mermadas nestes intres nos que compre facer acto de presencia na rúa».

Algúns grupos puxeron anuncios na prensa pedindo locais. Ningún respondéu. E canto más a esquerda está o partido, más recúan os propietarios. Unha fouce e un martelo, por exemplo, dan arrepió ós donos. Nin que llos foras expropiar.

esta semá, eleccións

Sondeos de manipulación

Camilo Toffic, un dos teóricos marxistas dos medios de comunicación de masas en Chile, denunciou, no seu díal polo miúdo, as posibilidades de control de masas dende a información, que actúa como un *boomerang*: a noticia sae da base social na que se produce; pasa pola peneira do sistema de poder —económico ou político— que controla os medios de comunicación, e volta xa interpretada á mesma base social que a producira. Deste xeito a xente sabe de si mesma o que os medios de comunicación de masas lle contan, a imaxe de si mesma é a que lle dan eses medios.

Isto ven a conto dos *sondeos de opinión política* que, nestes tempos de eleccións, ocupan moitas páginas dos periódicos e ainda plantillas enteras de profesionais da socioloxía, das enquisas e das medicións de comportamento social. Un sondeo de opinión non é máis só tento de coñecer, seguindo os seus pasos e málitas súas motivacións, o comportamento e preferencias, fobias e amores dunha comunidade. Neste senso, serve moi ben como termómetro orientativo dunha determinada campaña electoral que pode ter, deste xeito, elementos correctores. Así, por exemplo, sabese —Cambio 16— que os homes de Alianza Popular renunciaron, a media campaña, a empregar o nome de Franco, xa que as enquisas demostraron que era negativo.

SONDEOS PRA COÑECER PREFERENCIAS

Pro alíndaihai máis: queda o efecto boomerang, xa que o sondeo non sómente serve pra informar ó partido dun estado de opinión, senón que tamén vale pra informar á comunidade do seu propio estado de opinión, segundo ese partido. Dado que ningún controla —ou alíndaihai non o fixo deixa agora— a fiabilidade destes sondeos, estamos diante de posibles grandes mañas electorais: dar a coñecer só os datos que interesan mentres se agachan outros ou mesmo inventando informacións que endexamáis existiron.

Nestes últimos días, segundo nos fomos achegando ó 15 de xuño, dárionsenos a coñecer varios resultados, pagados e programados algúns polos mesmos partidos políticos. Aquí alíndaiha somos noviños nestes asuntos, pro a cousa é moi perigosa. En Estados Unidos, por exemplo, hai grandes empresas, grandes complexos industriais montados con tódolos medios, que viven dos sondeos de opinión de campañas electorais. E os presupostos dos partidos pra esta cuestión son cada día máis altos. Trátase de informar e controlar ó mesmo tempo: informarse das ideas do electorado e corrixir logo esas ideas dándolle outras, pro decidir que son as deles. Todo moi estudiado.

Menos mal que aquí alíndaiha somos noviños nestes contos, mais de certo que xa virán tempos más raposeiros.

Líos, más ben poucos

A campaña electoral en Galicia vai desenvolvéndose con normalidade e calma, de maneira que o que se sae disto é a excepción. Quedaron atrás os enfrentamentos de Fraga e a súa xente cos grupos que trataban de levarlle a contraria, ou simplemente cos que infundian sospeitas os aguerridos rapaces e rapazas encargados de protexer ó «líder». Pro, A.P. daría algo máis que falar. No Grove houbo incidentes nun mitin desta coalición cando as duascents persoas saíron do local sen que o acto rematara. Xa as forzas do orde controlaran a entrada da xente e sacaran a punta de pistola a un rapaz do PSG. Logo, a Guardia Civil detivo a dous militantes do PSOE en medio do cabreo xeral. Os detidos quedaron en libertade despóis de falar unha comisión do PSOE, PSG e PSPG cos superiores da Benemérita.

Por outra parte, no Grove ocorriña tamén que grupos incontrolados, identificados por algúns coa

extrema dereita, ocupáronse na deportiva tarefa de botar por terra os valados prá propaganda política.

Queda a agresión duns obreros da construcción a un rapaz de A.P. que quería pegar cartéis dos seus na obra. Quedan os berros e abucheo perdidos en centos de actos políticos. E pouco máis no capítulo dos incidentes.

Por riba das diferencias políticas, perfectamente irreconciliables en moitos casos, dibúxanse as regras do xogo. En Lugo, sen ir máis lonxe, A.P., P.C.G., P.S.O.E., U.C.D. e outros grupos acordaron namáis empezar repartirse moi ben os valados e non pegar cartéis propios tapando as mensaxes do veciño.

A pesares de todo isto, quedan xentes que falan con medo do tinglado electoral, identificándo no fondo cunha especie de guerra ou caos. A propaganda en contra de tantos anos pesa non pouco na mentalidade do pobo.

Unha loita desigual

Houbo e hai queixas pola falta dunha mínima igualdade de oportunidades. E non só polos cartos. Máis aló da dereita, do «centro» e de grupos como PCG, PSOE e PSPG, os demás vense tollos loitando contra cretos que lles negaron, axudas que non chegaron e outros impedimentos. «Non temos case medios materiais», din os do BN-PG. O PSG, pola súa parte, aclara que non ten un peso de «xaxuda exterior, de fóra de Galicia, mentres a meirande parte dos partidos reciben grandes axudas económicas internacionais (cando non dos grandes bancos españoles)». «Nós financiamos, din, só coas aportacións dos nosos militantes e simpatizantes». E por pedir que non quede. O partido abrío

unha conta nun banco de Santiago e sacó bonos-axuda dende cincuenta pesetas. Outros grupos, como o PCG, andan tamén cos bonos. Está logo o problema dos locais pra poder xunta-la xente. Hai queixas dabondo dende tódolos puntos de Galicia polo manexo que alíndaiha se trae cos locais previstos polas autoridades próximas. Algunos non teñen luz ou carecen de sillas, ou están pechados sen que ningún dea unha explicación convincente. Algunos candidatos do PSG tiveron que subirse a un banco

BEIRAS PIDE PODER GALEGO

esta semá, eleccións

no medio dun camiño pra falar. Era en Valladares e a escola que lles correspondía estaba pechada. Támen o BN-PG denunciou que en Ordes e en Cedeira lles foron negados locais, non por razóns económicas, senón políticas.

Do incremento dos precios dos arrendamentos por horas xa se fala noutro traballo deste mesmo número. A demanda é moi forte e o mesmo ocorre con outros materiais. O día que se abriu a campaña esgotáronse tódolos equipos de megafonía en Pontevedra. O último levabuno aquel día Reforma Social Española, en perxucio doutros grupos que non o puiden mercar diante por falta de liquidez. Grupos hai tamén que se queixan do com-

portamento das imprentas que están a face-lo agosto e a servir diante a quen paga máis e millor. O Frente Democrático de Esquerdas (FDE) tiña contratada a súa propaganda para Galicia nunha imprenta galega e noutra catalá. Pois a causa retrásouse. «Debido a que estas eleccións as plantexa o Goberno á súa medida e o diñeiro en cantidades astronómicas é o que fai move-las imprentas, o noso contrato foi retrasado, pois outros grupos políticos más poderosos económicalemente presionaron pra elo», aclarou o F.D.E. A loita electoral, mirese como se mire, é moi desigual. Os condicionantes son moi fortes e en Galicia fanse ás veces case violentos.

Unha proba pra todos

Xa non é pouco saca-lo tema político da clandestinidade habitual hastra hai pouco tempo. Xente hai que case non cre nada do que está vendo e ouvindo. En Santiago cónstate o caso dun vello militante comunista que escoitou dende a súa casa a Internacional a traves dos altavoces dun coche. O home saliu á rúa pra comprobar que non soñaba e con ganas de poñerse a cantar ou saltar, facer algo. Era certamente unha nota discordante pra outros. Un veciño, home do *Movimento Nacional*, saliu tamén á rúa, pro disposto a increpar a tan atrevidos anunciantes. Todo quedou nos amagos. Nin o primeiro cantou nin o segundo pasou de xesticular e decir que aquilo era unha vergonza. As reaccións non pasaron desapercibidas a algúns dos veciños do barrio. Quedaban alí uns días para que a *Internacional* puidese ser escoitada en parte no mesmo tevisor coincidindo co espacio dedicado á presentación do PCE. Estaban, están ahí novamente os vellos himnos, as cancións non esquenidas e hai moito de recuperación do tempo pasado —ou perdido— nos aceños das persoas maiores que acuden puntualmente ós mitins, recollendo e gardando a propaganda que chega ás súas mans.

TEIMA atopou as xentes maiores non só nos actos celebrados nas cidades, senón e quizaves en moita maior proporción comparativamente, nos mitins celebrados nas vilas. Son moitos tamén os que deciden quedar na casa, esperando acontecementos ou simplemente xogando a non facerse notar. Hai tamén os que merodean ó redor dos locais onde teñen lugar os mitins e non entran hastra que comproban que allí dentro non ocurre nada malo. Pra todos, todo ven sendo un pouco unha proba. Plantando ou non plantando cara ó caciquismo, que se facemos caso do sociólogo Xosé Pérez Vilariño, controla afinda algo así coma un 40 por cento dos votos galegos. Hai xente que resta importancia ó fenómeno. «Os caciques andan agachados e non din nada nin contan moito», decía un labrego de Guillade (Pontevedra).

E está tamén a picaresca innata ou impulsada pola esquerda. Unha mitineira do PCG explicaba á xente en Santa Comba, perto de Santiago, que non se preocuparan se o cacique mandaba votar polos seus. «Vostedes voten polos que lles parazan millores —aconsellou— e despóis díganlle ó cacique que votaron por quem el quería. E xa está».

Coa Igrexa topamos

E, por se todo fora pouco, a Igrexa. A xerarquia fala de independencia pro no fondo arrímase á derita e ás veces, dun xeito desclarado. O caso do bispo de Ourense, o inefábel Temiño, fixo indirectamente propaganda á dereita en dúas so-

nadas pastorais —tódalas súas pastorais son sonadas, tamén é verdade—. Veu decir que non se podía votar ós marxismos, destrutores de esencias e purezas «trentinas». Pro monseñor foi máis aló e acusou a todos aqueles que defen-

den o matrimonio civil e o ensino laico —deixóu, menos mal, o tema da gratuidade— decindo que os católicos tiñan que apartarse deles. Andaba en Ourense moi mosca o persoal despóis destas diatribas sagras e cíntase que alguén chegou a decir que Alianza Popular chegara á diócese ourensá. A verdade é que parece que allí A.P. era denantes de ser incluso. Os cristianos polo socialismo e outros grupos políticos marxistas e marxizantes contestaron ó bispo. De valde. Compre saber agora qué vai pasar nos sermones e nos consellos da misa das doce. Tamén depende da xente que ande nisto das misas. Porque, xa ven, hai cinco cregos en liza, nas listas electorais. Tres no BN-PG e dous no PSOE. Son xente que deixou de lado as pastorais e busca novos compromisos evanxélicos co pobo. «Houbera máis, decía un veillo en Arzúa, e dá gusto oilos predican». Acababa de falar López Rego, do BN-PG.

Pola súa banda, o equipo «Boa Nova» de Ferrol, nun documento titulado «Independencia, sí; neutralidade, non (o crente galego ante as eleccións)» denuncia a situación colonial e o caciquismo en Galicia afirmando que «esgrimi-la pantasma do comunismo non é máis que seguir poñendo na nosa leira o espejismo que tanto serviu durante o franquismo pra escorrentar ó pobo da reclamación dos seus dereitos». Xa se ve, pois, o movemento pendular da igrexa. Dende o derelito tacito ou non da xerarquia ó compromiso liberador, «de extrema esquerda», din algúns, dos cregos de a pé. Pra que as causas remataran de porse feas, chegaron, e seguirán chegando as cartas de A.P. ós conventos, lembrando perigos, demas, sapos e cobras e pedindo votos. Coma nos asilos. Os superiores e superioras poderían falar moito destas cartas que xa chegaron ás institucións relixiosas de Galicia coas firmas de «ilustres damas», algunas viudas, pra más señas.

¿Qué vai pasar?

Falamos ó longo deste informe da Galicia rural, da situación nas pequenas vilas. O das nosas cidades é xa coñecido e aireado e ven marcado polas concentracións de miles de personas nos estadios ou nos polideportivos. O PSOE tiña o récord no intre de redactar estas liñas con esas más de dez mil persoas na Coruña. Estaba, claro, o Felipe González, do que algúns dísen mas intencions coñecidas que «é o máis vello de tódolos socialistas». Nas cidades concéntrase o nivel máis alto de información, de propaganda, de bombardeo parti-

dario. O campo vaise más de paso. Todo o mundo anda contra o reló, hastra os caciqueiros se ven obligados a roubar tempo á discreción e logo vanse sabendo causas.

O cacao mental e difícilmente evitábel. Aló por Combro (Pontevedra) un campesiño dixo a esta revista que «Adolfo Suárez é o centro, a democracia e o Presidente do Goberno». Hai vellos comportamentos que manexados ou non van pesar algún tempo máis. Sábenu todos. O Poder, tamén. Por algo foron preparadas con coidado as eleccións. Os días que quedan despóis da saída deste número serán especialmente tolos.

Queimáranse os últimos cartuchos dende Fisterra a Ribadeo, dente Tui a Valdeorras. Haberá que le-los resultados electorais empezando por abaixo pra comprobar que hai de verdadeiro. Dito sexa ó marxe das sorpresas, que poderían ser sorpresas se votaran os maiores de dazaoito anos. Pro estes quedará ollándoo todo coa bandeira azul e branca da libertade e a esperanza ben alta. Hai tempo que comprenderon que a data do 15 é un punto de partida.

Os seus maiores, en todo o país galego, os que poden porque si e os que queren porque lles peta, matinan no que van facer. E case non soltan prenda.

esta semá, eleccións

Votar na emigración

A diáspora do silencio

Nalgún caso, as autoridades oficiais da emigración falan úpra se disculpar—da falla de experiencia neste novo xeito electoral que nos está tocando vivir, a duras penas, con fórceps áinda, ós cidadáns do Estado español. Unha disculpa que tenta tapa-la realidade: négaselle, prácticamente, o voto á emigración. Pro algo más puidera haber que inexperiencia: moitos dos emigrantes non deixan de poñer, enriba do candeeiro, o sinxelo feito de que algúns dos organismos da emigración —as agregadurías laboráis, máis que ningún outro— son, sen máis, auténticos redutos (alguén lles chamaría «covas») da dereita máis recalcitrante. Verdadeiros búnkers da emigración. O certo é que, despóis de todo, somentes un tres ou, como moito, un catro por cento do censo emigrante poderá votar nas eleccións. Estas son as cifras, cativas cifras, da diáspora traballadora. Un voto, o emigrante, que non é máis ca iso: voto obreiro. ¿Camiñarán por ahí os medos do Segundo Goberno da Monarquía?

XAVIER NAVAZA

Os consulados españoles no extranxeiro, é patente segundo as nosas informacións, retrasaron e mesmo chegaron a ocultar a máis elemental información pra que os emigrantes, finalmente, non chegaran a formar parte do censo electoral. Nos consulados e nas embaixadas. No caso das agregadurías laboráis, as dificultades foron áinda más grandes prós traballadores con dous sexos de votación. E non é nada inexplicábel: no caso da agregaduria suiza de Berna, por exemplo, o seu titular —señor Jiménez de la Espada— declaróuse recentemente como simpatizante e *«militante se for preciso»* dos coñecidos fascistas autodenominados *«guerrilleros de Cristo Rey»*.

O ARTIGO 57, DE PASADA

Polo demáis, se a Lei Electoral fixa a súa atención nos emigrantes é, somentes, de pasada no artigo 57 *«radicado»* ós ausentes dos seus domicilios no día da votación, quince de xuño. O caso é que, lonxe de ter en conta, realmente, ós emigrantes, o devandito 57 trátalos convuntamente cos turistas ou cos viaxantes de comercio. O prazo prá-

cumplimentación das solicitudes de inscripción no censo non pudo ser máis cativo prá emigración: «*A notificación, dixo recentemente Leónidas Montero —secretario xeral da Asociación dos Traballadores Emigrantes Españoles na Suiza—, non se nos fixo directamente a nós senón a traveso da radio, da televisión e da prensa local... Medios ós que, difficilmente, teñen acceso —por dificultades de idioma— os emigrantes que traballan na República Federal Alemana ou na Suiza alemana.*

A primeira consecuencia, por exemplo na Suiza, é que só conseguiron inscribirse no censo electoral —denantes da data tope, o 21 de marzo, cativos prazos, tamén— arredor do quince por cento. E a cifra, segundo distintas fontes consultadas por TEIMA, é a media europea non sendo a excepción do Benelux (Bélxica, Holanda e Luxemburgo), donde a cifra chegou ó trinta por cento de inscritos no censo. De tódolos xeitos, nin tan siquera ese quince por cento que chegou a tempo vai poder, finalmente, participar nas eleccións: *moitos dos municipios semella que non foron, tampouco, informados dabondo*

pola propia Administración Central sobre os xeitos prá tramitación das solicitudes de inscripción que lles chegaron do extranxeiro.

*Diáspora agarda
ADMINISTRACION CALA*

esta semá, eleccións

VOTO OBREIRO

As respuestas, así, resultan incompletas e con defectos formais que invalidan, automáticamente e segundo a tradicional práctica administrativa española, as solicitudes. De total, pós, cecás somentes un tres ou catro por cento dos emigrantes españóis poderán exerce-lo seu voto electoral. Mais iso non é todo. Polo demais, outras dificultades sumáronse ó devandito: os formularios de solicitude de inscripción, por exemplo, cambearon hastra tres veces de modelo e, mesmo, a moitas das asociacións de emigrantes que quixeron repartilos entre os seus, non llos foron entregados como se prometera nun principio. ¿Cómo é que, cada consulado, non se preocupou con tempo dабondo pra establecer e poñer ó dia o censo na súa zona? ¿Por qué os consulados e embaixadas non se preocuparon de contactar directamente cos emigrantes? Meigallos do centralismo.

A clave puidera estar no que deciamos ó principio. *O voto emigrante, fundamentalmente, é un voto obreiro.* E o caso suizo é exemplar: ali, os traballadores galegos e doutras nacionalidades do Estado español xunto dos traballadores italianos levaron adiante as primeiras

folgas contra do pacto social. E un dato. Ilustrativo dato. ¿A quién non interesa o voto emigrante? O que levamos dito podería axudar en certo modo. VOTO OBREIRO. Cecás, ei-qui puidera esta-lo *quid* da cuestión. Pola contra, fontes próximas ó Ministerio de Asuntos Exteriores sinalan, pra se disculpar tamén, que se houbo moitas lagoas de información ós emigrantes iso é debido ás dificultades que supón chegar ás colonias emigrantes, dispersas e, moitas veces, desconectadas entre si ou das embaixadas. A resposta, agora, podería valer como disulpa electoral. En todo caso pon ó descuberto, xa, o absoluto desinterés do Goberno español polo traballo e polos homes e mulleres da diáspora. Silencio de ferro gubernamental.

O ESQUENCIMENTO DA MONARQUIA

O esquencemento do Segundo Goberno da Monarquía no que se refire á emigración é, por outra banda, *un esquencemento histórico do centralismo*. A tradición xurídica do Estado español non prevéu, nunca, a participación dos traballadores no extranxeiro nas eleccións. Nin a Lei Maura de 1907 lles permitiu votar nin o puideron facer nos referéndums que Francisco Franco

convocou en 1947 e 1966. Nem bargantes, o caso do referéndum do ano 76 foi ben distinto. Nel, un caso espectacular foi o da televisión francesa que, no nadal do 76, chegou a utilizar espacios nunca utilizados, amplos espacios, pra explicar ós emigrantes a maneira de votar no referéndum. Agora, pola contra, o silencio é total na mesma Francia. Todo un graníto valado de desinformación é, agora, a resposta do Goberno español ás esixencias dos traballadores na diáspora. Silencio de ferro gubernamental.

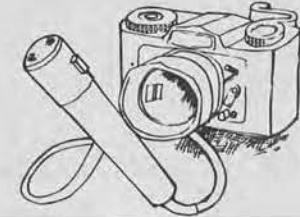
A escrupulosidade dagora, coas eleccións, non existía denantes do referéndum. Daquela, os emigrantes foron consultados por primeira vez na nosa historia e perto de trescentos mil homes e mulleres acudiron ás urnas. Pra contrarrestar a chamada á abstención promocionada pola oposición democrática, Suárez ordeou ós consulados que admitiran sen trabas o voto dos emigrantes, que o enviaran urxentemente por correo diplomático a Madrid. A comprobación sobre o censo electoral non fora, entón, unha grande dificultade. Como xa dixo alguén, «*no referéndum, os emigrantes hastra votaran por teléfono se for preciso*». Pró quince de xuño, agora, todo semella ser di-

ficultade. Unha canle prá participación puidera se-la creación de mesas electorais nas embaixadas, nos consulados... Pro, segundo fontes de Asuntos Exteriores, «... o ordenamento xurídico interno dalgúns países non permite a celebración de eleccións nos corpos diplomáticos. Polo demais —engaden as mesmas fontes— os nosos consulados non teñen capacidade organizativa dабondo pra levar adiante a operación electoral».

A última hora, namentres redactamos estas liñas, a compañía aérea Iberia fixo pública a súa intención de rebaixar nun sesenta por cento os precios dos traballadores españóis residentes no extranxeiro que teñan intención de viaxar á súa terra co ánimo de deposita-lo seu voto nos próximos comicios. Pra algúns non servirá de moito. As friccións do Goberno Suizo —Suiza é un grande exemplo da emigración galega— co Goberno español poñen en perigo a posibilidade do viaxe electoral dos emigrantes. Moitos, á volta, puidéransen atopar sen o traballo que tiñan ó sair dali. En fin, o problema plantexado ós emigrantes é tamén dos traballadores do mar —pesca de altura e mercantes—. As posibles, solucións, sempre, chocando co silencio da Administración.

sucede no país

«Fenosa» anunciaba na prensa, hai unhas semanas, que abandonaba o proxecto de construir unha represa en Dorna, terras de Ceredo - Pontevedra. «Fenosa» parecía sentir moita pena por tal cousa xa que, así, nin Pontevedra, nin Cotobade nin Campo Lameiro se poderían aproveitar da represa. Cando GUILLERMO CAMPOS foi saber destas penas dos veciños levóu algúna sorpresa.

Ceredo

A represa, máis abaixo, por favor

«Mira, meu home, aquí non temos coñecemento desta decisión da empresa. Tampouco cremos que sexa moi certo... ¡Hastra non sei se o que andarán a buscar non será calmar algo os ánimos pra vir logo a plantarse nos sitios, cando esteamos confiados!».

Se en Ceredo lle daban pouco creto a tal aviso da empresa, non era moi tampouco o que lle daban na capital, onde o proxecto dunha represa pra abastecemento de auga xa levaba moito tempo esquencido. Dende logo, en Cotobade e máis en Campo Lameiro víase a nota da empresa como unha pura farolada: nin hai tal proxecto nin tal idea se considera posíbel pola altura que habería que lle dar ó embalse.

SEN INFORMACION

Os veciños afectados pola represa de Dorna quéixanse de ter pouca ou ningunha información, porque con eles non fala ninguén. «Fenosa» quedou de se ver cos paisanos, que aínda están a esperar. Houbo unha reunión no Goberno Civil de Pontevedra e non lles deron resposta ós problemas plantexados alí. E na Hermandad de Labradores y Ganaderos parecen dormir un sono longo e profundo: seica quen manexa todo o asunto é o secretario que se acorda de todo menos dos paisanos. Non movéu un dedo por eles no do embalse e, nembargantes, faltóulle tempo pra ofrecerlle-los locais da «súa» Hermandad ós homes que viñeron paga-los dereitos de paso dunha liña.

O alcalde —anque ó principio calaba— decidió pórse do lado do seu pobo pra esixir que a empresa falase claro e axiña. «Aquí non queremos —disque dixo— evasivas nin falsas promesas».

HAI SOLUCIONS

Moi mosqueados ten «Fenosa» ós veciños de Ceredo por mor das razóns que dá pra abandonalo proxecto da represa. A empresa di que houbo moitos problemas cos veciños e os paisanos aseguran que «non houbo tal» e que, polo da gora, só constituiron unha Comisión de Veciños,

ESTA TERRA E NOSA

drado e os piñeiros a cincuenta pesetas. ¿Qué facemos nós da nosa vida, moitos con cincuenta e tantos anos? Coas terras, ímonos defendendo; co quenos dean por elas non nos chega nin pra medio ano».

A cota da represa colle o setenta por cento dos millores lameiros de Ceredo, capital do municipio, nos que se ven mantendo a meirande parte do gando. En Vichocuntín desparecerán baixo das augas sete casas e as outras quedarán coa represa e a carretera por enriba dos tellados; as millores veigas quedarán de leito do embalse. A peor parte lévaa Serrapio que morrerá completamente asułagado: de vinte casas quedarán catro e, pra iso, como penedos xurdindo das augas; a valiña sobre a que colga o lugar deixará de verse. En Fondós, Bugarín, Pedre e Fornelos haberá tamén perdas, máis ou menos grandes: «Non nos levan as casas, pro sí as veigas. ¿E qué facemos, logo?». Outra cousa que non se explican os veciños é que haxa dez anos que lles fixeron a concentración parcelaria e que agora veñan a asulagarlle-las terras.

Os veciños de Ceredo non se oponen siquerá á represa, só se oponen a que os arruinén. «Se de certo «Fenosa» quere levar estas terras e tanto é a nosa vida de sempre, non vai ter máis remedio que pagar a precio de ouro ou de aquí non nos move nin san pedro». Pensan que ou lles dan solucións adecuadas ou que cambeen a represa de sitio. Porque tamén é certo que facéndo-a máis abaixo, aínda que cicáis un pouco máis cativa, quedarán a salvo as millores terras.

VICHOCUNTIN: SETE CASAS BAIXO AS AUGAS

«cousa que non ten por qué parecerlle mal a «Fenosa».

Xa foron pagadas algunas veigas e dereitos de tendido e non parece que a empresa deixe que se perdan eses cartos. Prós veciños, a xogada está clara: facerlle crer que non hai interés pola represa e que, aínda, non lle importa perder uns cartos, e todo iso pra que os labregos pensen que eses diñeiro que ofrece a empresa polas terras é o máximo que poden pagar. E por aquí sí que non tragan.

«O regadio págano a 130 pesetas-metro cua-

OS MILLORES LAMEIROS PRO EMBALSE

TEIMA:

Un procesamento e dous «secuestros»

Moi ó seu pesar, os periodistas de TEIMA convertíronse en noticia no decurso da pasada semana. Perfecto Conde, responsábel da sección de reportaxes, recollíeu o venres, día tres, un auto de procesamento que lle fora aberto polo maxistrado-xuez de Instrucción do Xuzgado número un de Santiago. Perfecto foi procesado tra-la denuncia que no seu día presentou Manuel Lagoa Castreje, terceiro tenente de alcalde e presidente da *Hermandad de Labradores* de Cée, na Coruña. Segundo parece, o señor Lagoa considerase gravementeinxuriado por determinadas frases incluídas no artigo «Cée: concentrar a golpe de caciadas», que o redactor de TEIMA firmara, dentro da súa sección, no número 18 da revista. O contido xeral do traballo suxería que o denunciante era responsábel de certos atropellos que puideran darse no plan de concentración posto en marcha na zona de Pereiriña.

O xuez decretou a libertade do noso compaño, requérindolle a constitución, no prazo reglamentario, dunha fianza de 500.000 pesetas en concepto de responsabilidades pecuniarias das que declara responsábel civil subsidiaria á empresa editora de TEIMA, Sociedade Galega de Publicacions, S.A. Anteriormente, a raíz da apertura do sumario, varios veciños de Cée visitaron a redacción da revista pra ofrecerse a testificar públicamente a veracidade de todo o que se afirmaba na reportaxe.

O procesamento de Perfecto Conde non era, con todo, a primeira incidencia da semana próx que facémo-la revista. Outra reportaxe publicada no número 24 baixo o título «O marqués quere ser señor feudal» provocou un insólito doble «secuestro» na zona de Santa Uxía de Ribeira. Segundo parece, algúns dos citados na información —en términos non precisamente laudatorios— decidiu confiscar por conta propia ou pola dalgún secuaz tódolos exemplares de TEIMA que habitualmente se distribúen na bisbarra. *Inasequible al desaliento*, a distribuidora deste semanario remitiu un novo feixe de exemplares que non tardarán en desparecer dos postos de venda polo mesmo procedemento de compra masiva. No intre en que informamos, descoñécese o paradero do terceiro envío que, teima que teima, saíu camiño de Santa Uxía. De calquera xeito, son ben poucos os ribeiráns que afínada non coñecen o contido da información que, fotocopiada unha e cen veces, circula gratuitamente polo pobo. Falta somentes que a repartan á porta da igrexa, para escarnio e maldizer de aspirantes a señores feudais que —á vista está— seguen a utilizar os mesmos métodos da Edade Media en plena era cibernética.

Esta acción —verdadeira acción de comando— de Ribeira, tivera hai algunas semanas, un curioso precedente en Ribadavia. Ali, outro home aludido nunha información encol da problemática de vila —o señor Paz Ameijiras— tentou, sen éxito, mercar tódolos exemplares existentes nos quioscos. A responsábel da venda, en tono profesional, argumentou que tiña uns clientes fixos ós que non podía fallar, polo que resultaba imposible acceder ás pretensiones do señor Ameijiras. Posteriormente, unha filla deste, membro da executiva do *Partido Popular Orensano*, integrado no *Centro Democrático*, repetiu a intentona sen obter maiores froitos que o seu proxenitor.

A movidísima semana pecharíase cunha nova ameaza de querella por parte dun industrial a quem se aludiu, en términos que el considera pouco apropiados, nunha información sobre a zona de Corrubedo.

A editora de TEIMA prometou solemnemente unha próxima compra de chichoneiras pra tódolos redactores.

«Vagalume» medra

Incremento na tirada, cambio de impresora, reestruturación interna e ampliación de capital son as medidas adoptadas por «Lumeiro, S. A.», cara á demanda crecente da súa revista —infantil e xuvenil— «Vagalume», a única destas características que se publica en lingua galega.

No decurso do presente ano, a raíz da nova etapa inaugurada coa participación directa dos rapaces na elaboración da revista, as suscripcións de «Vagalume» triplicáronse. E a curva ascendente non leva traza de decaír. A revista sairá próximamente das rotativas de «La Voz de Galicia», prelo comercial, o que, en principio, será unha garantía de cara ó cumplimento de súa periodicidade.

Pra cubrir gastos na nova etapa —dez mil exemplares de tirada—, «Lumeiro» ampliará o seu capital en dous millóns e medio de pesetas, mediante accións nomináis de mil pesetas cada unha. Os antigos propietarios da publicación renuncian ó capital invertido e, a partires de agora, exerceráse o necesario control pra que ningún accionista teña máis do tres por cento do capital social. Preténdese con esta medida abrir «Vagalume» a tódolos sectores interesados en potenciarla iniciativa que a revista supón.

EQUIPO DEMOCRACIA CRISTIANA E SOCIAL DEMOCRACIA GALEGA

PARTIDO POPULAR GALEGO (PPG)

PARTIDO GALEGO SOCIAL DEMOCRATA (PGSD)

ALIANZA GALEGA SOCIAL DEMOCRATA (AGSD)

Candidatura ó Congreso pola provincia da Coruña

1. FERNANDO GARCIA AGUDIN (PPG)
2. XESUS GARCIA CALVO (PPG)
3. MARIA LUISA LOPEZ Y LOPEZ (PPG)
4. ANTON ULLOA ALLONES (PPG)
5. LUIS RIPOLL GARCIA (PPG)
6. XOSE MANTEIGA PEDRARES (PGSD)
7. XOSE MANUEL LOPEZ NOGUEIRA (PGSD)
8. XOSE RAMON GIL IGLESIAS (PPG)
9. M.ª MILAGROS GARRIGOSA TOVAR (PPG)

VOTA GALICIA
VOTA DEMOCRACIA

OS ANARQUISTAS FALAN CASTELAN

Forzas políticas pra un tempo de

Das Asa ó anarq

Concluimos con este traballo encol do movemento asambleario e os anarquistas a análise enumerativa de tódalas forzas políticas que hoxe actúan no noso país, dende a extrema dereita á extrema esquerda. Deste xeito, o lector asiduo de TEIMA terá no seu poder unha guía práctica das alternativas que se lle ofrecen cara ó acto electoral que se levará a efecto esta mesma semana.

A Asamblea Popular Galega

Na primavera de 1975 preséntase en Portugal por vez primeira a *Asamblea Nacional Popular Galega*. Despois dos impedimentos e a represión sobre o nacionalismo no vran deste ano —morte de Moncho Reboiras e numerosos detidos da UPG— a organización espállassa por toda Galicia e é presentada públicamente no noso país en xaneiro do 1976, cando a Xunta Democrática ainda estaba en plena vixencia. Mentre o Consello de Forzas Políticas Galegas aparecera posteriormente coma un pacto interpartidario, a Asamblea presentouse como un organismo apartidario —que non anti-partidario—, integrador de individuos que aceptasen os seus principios, militasen nalgún partido ou foran independentes. «Debe ser la asunción individual —decíase— dos principios e programas de traballo de AN-PG o criterio que condicione o ingreso nela, coa independencia de afiliación ou non calquera organización partidaria». Cando o primeiro «Chamamento», asegurouse que a Asamblea estaba apoiada por UPEG, PSG e PGSD. A idea de lanzar este organismo surdiu da Unión do Pobo Galego que tamén foi, na práctica, quem más pulou polo seu crecemento e espallamento. Plantéxase, en certo sentido, coma un xerme do Frente de Liberación Nacional, obxectivo sempre presente na política da UPG. Como si se define claramente a AN-PG é como organismo conquedor do poder popular pra Galicia.

Os principios políticos mínimos que viñeron a definir á AN-PG foron: *autodeterminación, autogobierno* (administración propia), *anticolonialismo* (implantación do libre desenvolvemento da nación galega)

en tódolos eidos), *democracia* (exercicio do poder polo pobo en libertade e igualdade reais e non só formais), *forzas políticas propias* (rexeitándose toda clase de colonialismo político de calquera ideología) e *intereses populares*: loita política encamiñada á defensa dos intereses do pobo traballador. A doutrina asamblearia concretábase logo cuns puntos programáticos e co organograma de funcionamento. Axiña apoiaron e pasaron a integrarse de feito na AN-PG os xermes sindicais e organizacións de masas promovidos pola UPG, é decir, SOG, UTEG, CC.LL., UTSG, etc.

As convocatorias da AN-PG foron as meirandas mobilizacións de masas nos dous últimos anos. Monforte, Quiroga, «Día da Patria Galega», Xove, Baldaio... son algúns dos nomes dun historial pródigo en manifestacións e marchas arredor da problemática específica do país.

Se na realidade AN-PG e UPG, asamblea e partido, estiveron sempre moi vencellados, o achegamento nos últimos meses vai ser progresivo, sobre todo dende o esgazamento dun sector de membros da AN-PG que constituían logo a APG e da ruptura do Consello que supuxo un alonxamento da UPG respecto do PSG e MCG. Antes das eleccións, UPG e AN-PG decidiron a formación do Bloque Nacional-Popular e ir con este nome ós comicios, presentando candidaturas propias. Ambolos dous organismos, despóis da posta en libertade dos catro militantes da UPG que permanecían dende o vran do 75 presos da cadea da Coruña, pediron a súa legalización sen que hasta hoxe tiveran resposta.

A *Asamblea Popular Galega* (APG) constitúese no outono de 1976 e celebra o seu primeiro congreso en nadal dese mesmo ano, en Vigo. A súa base procede do esgazamento que se produce na AN-PG en abril do 76. O sector esgazado, formado cásque exclusivamente por independentes, continúa funcionando coas siglas ANPG, anque pra diferenciar un e outro grupo falouse neste tempo de ANPG (coordinadora) —os que logo formarían a APG— e AN-PG (plenario). Anque a causa inmediata do enfrentamento foi a procedencia ou non dun plenario, así coma o xeito de convocalo, houbo discrepancias más profundas que xa se viñan manifestando dende tempo atrás. Quizaves a principal viraba arredor do papel que lle correspondía ós partidos —concretamente neste caso á UPG— dentro dun frente de liberación. Entenderon os esgazados que a UPG estaba dirixindo «mecánicamente» a Asamblea e que había unha falla de democracia interna, polo que ésta perdera o seu carácter. Pola contra, prá AN-PG (plenario), cuantitativamente maioritaria, aquilo non foi siquera crise senón a «autoexclusión» dun fato de «pequeno-burgueses».

Nos puntos resultantes do congreso de nadal, a APG defínese pola construcción dun bloco nacional-popular, entendendo por tal «unha alianza entre as forzas, partidos políticos e organizacións nacional-populares que, en bloque,

asuman a loita pola autodeterminación». Como principios políticos quedan: *autodeterminación popular, autoorganización, autogobierno, e polo poder popular*, definindo éste último como «toma real do poder polas clases populares, mediante a consolidación de órganos colectivos de xestión directa de cara á conquista dunha sociedade sen classes». Frente ó que entende por unha progresiva instrumentalización da AN-PG pola UPG, a APG vai definindo unha política propia e, de feito, hoxe é bastante distinta a práctica de ámbalas dúas asambleas. Por exemplo, frente á posta en primeiro plano por parte da AN-PG da contradición nacionalismo-españolismo, a APG afirma que hai que combater esta contradición porque xamais é antagónica nin insuperable no seo do pobo. Outra diferencia —ademais das propias de funcionamento interno— ven dada pola política sindical. O sector obrero da APG, organizado en *comités de traballadores galegos*, pronúnciase por iniciar xa un proceso asambleario cara á construcción dunha Central Sindical Galega, entendendo por tal a «unidade dos traballadores galegos nun sindicato autónomo, único, de clase, democrático e galego». E neste proxecto están a traballar nalgúns ramos. Ante as eleccións, a APG afirmó non ser de carácter electoralista anque si se mostrou disposta a apoiar dende fóra un bloco nacionalista, que logo non resultaría.

sucede no país

decisivo (e III) mbleas uismo

Pesia todo, compre non esquecer que moitas das forzas políticas existentes non foron legalizadas que a igualdade de oportunidades non deixa de ser por tanto, un bonito pro valeiro xogo de palabras.

A ANPG SUMOU UNHA
EXTRELA ROXA A BANDEIRA

A asamblea Democrática da Arousa

Con funcionamento asambleario e tendo como ámbito de actuación as poboacións da ribeira da Arousa hai que sinalar tamén a Asamblea Democrática da Arousa, coa característica diferencial de que nela participan un bo fato de partidos, algúns deles non exclusivamente galegos. De feito, a súa estrutura parécese máis a unha asamblea do tipo da de Cataluña cás asambleas que se definen polo poder popular. Despois dun período de proba de cásque un ano, en marzo celebrouse no Salnés un plenario constituinte. A A.D.A. declarábase como unha asamblea unitaria, democrática, independente e como centro potenciador das organizacións de base cara á movilización da Ría e das súas zonas de influencia. No seu programa político pronúnciase, entre outras cousas, polas libertades democráticas, polo dereito de autodeterminación do pobo galego, e por un goberno galego «que rompa o asoballamento e a dependencia económica, política e cultural do noso país».

Hastra a fesfeita do 18 de Julio Galicia foi, xunto con Cataluña, Andalucía e Aragón, das zonas de meirande implantación do movemento libertario e anarcosindicalista. En cidades coma a Coruña a Confederación Nacional do Traballo (CNT), sindicato creado en 1910, dominaba na loita sindical frente á UGT, o sindicato de orientación socialista. Frente ós sindicatos cunha dirección política, a CNT preséntase como «sindicato independiente, antidogmático, antiautoritario, de acción directa e non burocrático». A autoxestión dos traballadores a tódolos niveis móstrase como alternativa tanto frente ó poder ditatorial coma frente ó que ven dado polo parlamentarismo. De ter un grande espallamento —tanto no proletariado, coma entre os mariñeiros e nas zonas labregas próximas ás vilas— o anarcosindicalismo pasou a ser cásque destruído polo franquismo. Parte dos seus militantes, a igual que os comunistas pro con menos organización ca estes, botáronse ó monte e resistiron nas guerrillas. Aínda recentemente, en agosto do 76, foron enterrados dous destacados cetzistas galegos: Víctor Francisco

Cáceres, vigués, membro da CNT no exilio e empregado de «Vulcano» até 1962, e Xosé Luis Quintas, de Teis, que pagara a commutación dunha pena de morte con 21 anos de cadea. Agora mesmo hai unha reconstrucción da Confederación en Galicia, pro non se pode falar polo de agora dunha grande implantación. De tódolos xeitos, o anarquismo non se reduce a unha presencia no movemento sindical. Ofrece unha sociedade nova frente á sociedade burguesa e quere ser polo tanto unha alternativa global. Hai que decir que un dos máximos teóricos do anarquismo ibérico, *Ricardo Mella*, era natural de Vigo, cidadela na que morréu no ano 1925.

Hai que cita-la existencia —polo menos ó traveso de panfletos— dun Grupo Anarquista Campesiño (GAC).

Un tema complexo é o da acracia de raigañas universitarias ou estudiantís que está a agromar sobre todo nestes últimos anos. Non é en absoluto unha corrente nidiamente definida e compostas e influencias veñen de moi distintos vieiros. Danse referencias ó Maio do 68, á contracultura americana, ás comu-

nas, ás experiencias expansivas da percepción —por exemplo, alucinógenos, cannabis, a mesma música rock—, ós teóricos da chamada «nova esquerda», etc. Dada a inexistencia dunha mínima organización, como pode haber nos «autónomos» italianos, hai que falar dunha converxencia arredor de puntos comúns como poden ser *imaxinación* e *antiautoritarismo*. Foron os ácratas —as súas pintadas van firmadas cun A rodeado dun círculo e ninguén pode negarles un esforzo imaxinativo: por ex., TVE TAMEN DROGA E NON A DETEÑEN aparecida en Santiago— os últimos en deixaren Fonseca despóis do peche do pasado ano e a televisión falou entón de «ocupación por unos cien anarquistas». As relacións cos partidos de esquerda non é moi amistosa normalmente e dende o nacionalismo fáiselle-la crítica de que non asumen a problemática galega. Cando falabamos dun tema complexo referíamonos, entre outras cousas, a que con frecuencia metese no mesmo saco do anarquismo a posturas *nihilistas* ou *escépticas* que en realidade negan unha das claves do movemento libertario: a *acción revolucionaria*.

Luis Soto:

U.P.G. na encrucilla

1936: Luis Soto queda acorralado en Mondariz onde traballaba de mestre. «Eu estaba agachado alá, nun monte, xunto de Celso Collazo, galeguista, presidente do Frente Popular na zona. Díxenlle: Celso, escoita, ti estás equivocado, non te decatas do que pasa... Isto está moi negro. Isto chámase fascismo. ¡Fascismo! Isto non é prisión, Celso, isto é a morte. Fascismo e morte negra, Celso. Vannos prender a todos e vannos matar coma carneiriños, Celso. Hai que escapar, Celso, témonos que salvar... Logo, un día, el baixou a vila. ¡Pobre Celso! Pouco despóis aparecéu na cuneta, morto, co aparato sexual antre dos dentes... ¡Pobre Collazo! ¡Moita xente mataron!»

1977: Luis Soto está connosco. Pasaporte mexicano, nacionalista galego.

XAVIER NAVAZA

«Aqueles foron os meus únicos amigos»

«Hai xente, home, dunha grande pureza mental».

—¿Cómo escapaches ti, Luis?

—Un frade, amigo da familia, veume buscar. Un mes metido nas covas, estiven, en perigo de morte moitas veces. Cando chegou o fraude puxen unha sotana e pasamos. Foron días de tensión en medio dos «¡Arriba España!» e falanxistas, en medio das pistolas. Despós paséi a Portugal. Un grande home portugués, o doutor Barros, Xosé Barros, auxiliounos a tódolos refuxiados a escapar. O doutor Barros, un mestre de Tourén. Logo a Francia. Dalf paséi á zona nosa e fun directamente a Valencia.

—Agora estás eiquí. ¿Seguimos co problema nacional galego?

—Vouche conta-lo asunto no Partido Comunista de España. Verás... O problema nacional no Partido Comunista aparecéllo xa de vello. A liña que tenta conxugar o marxismo-leninismo co nacionalismo galego sae á luz no 32. Ano de 1932.

«Beningo Alvarez —conta Soto—, Antonio Fernández Carnicerio, médico en Ourense, Núñez, Xosé Gómez del Valle —poeta, o primeiro fusilado en Ourense—, Ramón Teijeiro (funcionario de Facenda, tamén fusilado)... Estes en Ourense. E más eu, claro. Logo estaban os dirixentes da guerrilla e outra

xente en Vigo. Era, xa, o grupo nacionalista que había no interior do Partido Comunista de España en Galicia».

O «SOVIET» DE LALIN

—¿Disidentes xa?

—Non, home, non era unha fracción. Nós non queríamos dividir ó Partido. Nós plantexabamos crítica en moitas cuestións. Eran os tempos de Pepe Díaz, cando o PC tiña no seu seo unha democracia fonda abondo e podíanse plantear los problemas. Porque foras un

home crítico non pasaba nada, dala, ¿non? Póis ben, nese tempo faise o grupo ourensán: eran obreiros e más Fernández Carnice cando, en 1932, proclaman a República Gallega Soviética de Ourense, independente. Eles van e poñen a bandeira coa fouce e o martelo no Goberno Civil ourensán logo de pechar ó gobernador nun cuarto... ¡Aquilo era unha toleada! Pro, desgaida, aínda que dous días ou tres estivo proclamado a devandita Soviética ourensá, abríronlle a porta ó gobernador e sacaron do blacón a bandeira.

Tamén houbo xornais:

— «El Soviet»... E o primeiro periódico comunista galego, bilíngüe, do mundo. O primeiro que aparece en Galicia e cun título moi sectario, xa, «El Soviet». E del saen á rúa vin-

«O problema está clarísimo. A situación é moi difícil».

V. XAVIERES DO CDE
J. M. SOTO
M. CASTELAO

tetrés exemplares feitos en Lalín. Pro nós non tiñamos imprenta... Lembrome de Del Valle comendo pan e queixo efacendo «El Soviet». E más eu... Lembrome do primeiro artigo de fondo: «¡Viva la revolución socialista nacional!», escomenzaba. Pro, xa che digo, non teñíamos imprenta. Entón, unha tarde, fomos a Lalín. Dixéramos que en Lalín había un impresor socialista, bon home, que nos facía o xornal seguramente. E fomos a Lalín. O chegarmos alí dexéronnos que o home estaba en Donsión, preto da vila, nunha festa coa familia. Chegamos xunto del e dixémoslle: «Mira, nós somos comunistas pro non podemos publicar «El Soviet». Se nos botaras unha man...» El contestou que «bon, eu non son comunista pro vouvos facer «El Soviet», vouvos face-lo periódico». ¡Qué home estupendo! ¡Formidábel!

Había xente maravillosa:

A XENTE ADORABA A BENIGNO

— O caso de Benigno Alvarez: Benigno era un grande home solidario. Agora hai xente que o quere reivindicar moito, xa apareceron hai pouco esquelas lembrando cabodanos. Agrelo, por exemplo. E o mes-

mo Santiago Alvarez era moi amigo del. Póis ben, Benigno era notábel: un pelo rizo negro, miudiño, mouro, veterinario intelixente e culto, escribia moi ben, podíamos decir hasta literato... Por enriba de todo, un temperamento de paciencia e humildade. A xente adoraba a Benigno Alvarez. Ben, póis no Segundo Congreso do PCE en Madrid —Benigno era, xa, o secretario xeral do Partido en Ourense— el fa como delegado por Galicia a informar. Daquela presidía Pepe Díaz, estaban tódalas representacións nacionais, tódolos partidos comunistas do mundo... Cando lle chegou o turno, Benigno foi e dixo, pra empezar, que el falaba por Galicia e que, polo tanto, somentes podía falar en galego. A xente apampanada cando escoitaba aquilo: «Non podo falar castelán porque na miña terra, no meu país os labregos, os mariñeiros, os traballadores todos só saben do galego pra falar. Eu, aínda que paséi pola Universidade, non podo falar castelán porque o castelán non traduce ben o meu pensamento... Solicito, por favor, que me poñan un tradutor». E puxéronlle: un camarada portugués exiliado fixo de tradutor... ¡Qué coraxe tes!, díxenlle eu cando voltou! ¡qué ben fixeches! El contestou: ¡Luis, temos que facer así porque, se non, acaban con nosco pra sempre, esmágannos, Luis. Claro, eu podíame expresar en castelán pro, non mo temes a broma, Luis, pro o certo é que me expreso millor en galego. Aquilo non foi broma, Luis. E algo moi serio...».

— Castelao —comenta Soto—, cando se enterou da noticia polos xornais, ó día seguinte das palabras de Benigno, estaba en Pontevedra no café da Peregrina. Eu estaba alí e vin, escoita, cómo lle caían as lágrimas de emoción. Castelao estaba impresionado. «Verdadeiramente, ¡ben santo él!», dixo Castelao. ¡Qué valentia! E destas anécdotas houbo moitas...»

UN CONGRESO PRA UPG

Nacía, póis, o nacionalismo na recámara do marxismo:

— Moitos anos máis tarde, a UPG. Tí na fundación. Vintecinco de xullo de 1964 na Rocha, preto de Santiago.

— Si, e o panorama avanzou moito gracias a estes. Despois deles galeguizáronse os socialistas, os

curas, a Guardia Civil... Galeguizóuse todo. Nacían tempos novos. E lamentábel isto que pasa, agora, na UPG.

— Segundo Luis Soto, ¿qué pasa exactamente, na UPG?

— Póis na UPG... Nós pensabamos, en México, que isto podía pasar calquera día. Calquera día porque, na UPG, pulan determinadas tendencias que confunden a situación. Mesmo, pode que haxa tendencias de tipo galeguista antigo que son, vaia, certamente, produto de desviacións de dereitas. Claro, estas cousas poden aparecer, renacer, en cada intre e, aparentemente, hasta por personalismos... Aparentemente, porque, en realidade, non son personalismos senón esencia política. Entón pódese producir este fenómeno de crise... Pro isto resólvese.

— ¿Cómo?

— Isto resólvese... Mira, a UPG debe celebrar, inmediatamente, un Congreso do Partido. E debéu celebrar xa moi antes. E unha opinión miña, pro coido que non pode haber un Partido coma a UPG, con proxección política sobre o pobo, sobre capas do pobo —sobre capas porque, pra chegar a todo o pobo, sen medios económicos, con grandes dificultades, e moi difícil e con grandes sacrificios—, sen un Congreso.

— E, no Congreso, ¿qué?

— O Congreso decide e os compañeiros teñen dereito, todos, a expoñer os seus puntos de vista e, democráticamente, elexi-la súa dirección. E isto faino Lenin no desterro e faino calquera. O Congreso é necesario, onde sexa, como sexa... E necesario e urgente pra sair da situación. O que non se pode, como se fai agora, é andar a golpes...

GOLPE A GOLPE

— ¿A golpes de qué?

— ¿Golpes de qué? Póis golpes de Estado. Bon, tampouco lle imos chamar agora, a isto, golpes de Estado. Pro, certamente, o que non se pode facer é destituir á xente, expulsar á xente da organización por obra e gracia dun decreto como se fose a Inquisición... Iso non se pode facer. Coa xente discútese; conveniendo ou non, pro discútese pra

sucede no país

chegar a algún acordo. E, logo, cumpleses esos acordos maioritarios. Polo demáis, pódese quedar nunha minoría cunha determinada tendencia pra defendela pro, sempre, dentro da organización. Isto é a democracia proletaria!

Luis Soto engade:

«Habería que recalcar isto entre a xente que ten unha pureza mental, necesaria, necesaria nestes tempos de confusión... Tempos nos que aparece moita picardía e picaresca electoral e cousas moi raras. Habería que axudar á UPG a saír da situación pra que chegue ós traballadores e explicar-la importancia que ten o renacemento do problema nacional de Galicia. O problema da liberdade de Galicia e do porvir de Galicia como nación, pra rematar dunha vez coa emigración e coa situación económica desesperada.

— Picardía electoral... ¿Qué hai das eleccións?

— As eleccións non van resolver los problemas das Españas. Coido, penso eu, que as eleccións non teñen un valor moi grande por unha razón: o aparato do sistema é o aparato de sempre e con él estánse facendo as eleccións...

— Entón, ¿de qué servirán estas eleccións?

APAÑADOS

— Mira, na agonía do mundo capitalista danse moitos fenómenos que non podemos prever. Non sabemos, certamente, o que vai pasar pro, en medio de todo, están as Españas. O de España, o do franquismo, estaba xa moi gastado e había que lle botar un remendo seudodemocrático á historia; sempre, claro, de acordo do Departamento de Estado USA, do Pentágono, da socialdemocracia alemá... Isto é un remendiño de diplomáticos elegantes. A miña opinión é que vai gañalo Goberno e, logo, que vai redactar unha Constitución de dereitas. Pro de dereitas moi duras. Non lle vexo outra fórmula.

— ¿Estaremos apañados?

— Xa me dirás... Pro, o que non se pode considerar, home, é novamente unha España condenada a permanecer apagadiña outros centonaños cun Goberno centrista. Con todo, na miña opinión, aínda se teñen que producir moitos aconte-

YÁÑEZ

LUIS SOTO:
Unha historia de novela.

cementos nas Españas. O principal é, en Galicia, que a xente se conscientice do problema nacional.

TODOS. OS UNICOS

— ¿En qué medida, os problemas da UPG, perxudican ó movemento nacional galego?

— Perxudícano, claro... Os responsables da UPG que se adicaron a expulsar á xente crearon, prácticamente, unha escisión na organización. A escisión fixérona eles, escoita. E as maneiras foron un pouquiño caciquís sen democracia interna ningunha. E os perxuicios veñen nun intre decisivo que se de-

bera aproveitar pra se achegar ás masas traballadoras, ás fábricas, ó campesiñado... Perxudicaron ó movemento nacional galego porque lle fixeron mal ó aparato, fixéronlle mal a algúns dos cuadros dirixentes más importantes. Xugularon, coido eu, en certa medida ó movemento nacional galego.

— ¿Tan grave todo?

— Tan grave como pra chegar á esixencia de responsabilidades.

— ¿Mesmo públicas?

— O Congreso débelle esixir responsabilidades ós culpabeis da crise, o actual cumio dirixente da UPG. Bon, no Congreso decidiríase, quen son, quen non son, os respon-

«AS ELECCIONS SERVIRAN DE MOI POUCO».

sabeis. O que penso eu é que, a xente da base, os obreiros da fábricas de Vigo, os campesiños da organización, non teñen arte nin parte neste proceso tan crítico. A situación é moi grave e, no Congreso, é moi importante esixir responsabilidades. Eu non sei exactamente qué persoas son as culpabeis, exactamente. Pro sei que non son os máis, que son un grupo, coido, cunhas desviacións políticas moi graves, cunhas desviacións tremendas...

Soto remata: «Porque, mesmo, non se trata nin siquera —como se está a facer— de combater ás esquerdas. As esquerdas, neste momento, non se deben combater. Hai unha forza de dereitas diante que é o que se debe combater... Dalgúns esquerdas podemos facer críticas e comentarios porque non entenden o problema nacional, pro de ahí a pasar ó combate contra das esquerdas... Sexa o partido que sexa, neste intre, coido eu, non estou de acordo con iso. Hai que combater ás dereitas porque nelas está o perigo consustancial de España. Correnta anos de ditadura, douscentos anos de cuartelazos...»

Luis, cóntamos logo, nos tempos da mocedad, denantes, «os únicos méritos importantes que tiven foron os contactos permanentes, humanos, fortes, solidarios, entreñables, avencellados co meu pobo». Luis Soto. Refugou —conta— «os señoritos condiscípulos da pequena burguesía, escarallada socialmente. Os meus amigos eran os zapateiros de Vilanova, os labregos de Penosiños, artesanos de tódolos lugares, cesteiros de Monariz, paragüeiros, mozos de corda de Buscalque que chegaban de Lisboa, emigrados vomitando sangue que viñan de cortar caña de Cuba, mendigos das congostras, mulleres abandonadas, xentes esfarrapadas, laceirantes, mozas engañadas e tristeiras, mulleres da vida afundidas pola sociedade burguesa, católica, reaccionaria, hipócrita, encanallada e criminosa. Eses —salienta Luis Soto— foron os millores amigos do rapaz».

Os únicos.

YÁÑEZ

IBÁÑEZ, PINTADO POR GOYA

SARGADELOS,

UN CENTRO DE INVESTIGACION E
INDUSTRIA NETAMENTE GALEGO

A PLANIFICACION INDUSTRIAL COMO TRADICION INAUGURADA FAI 200
ANOS POR ANTONIO RAIMUNDO IBÁÑEZ NA SIDERURXIA E NA CERAMICA

7 RAZOS SOCIO-ECONOMICAS DO NOVO SARGADELOS

- 1 — TRANSFORMA MATERIAS PRIMAS DA MESMA BISBARRA...
- 2 — ...QUE MANUFACTURADAS ADEQUIREN 200 VECES MAIS VALOR QUE VENDENDOAS SOIO BENEFICIADAS.
- 3 — A MAN DE OBRA E NUN 100 % DA MESMA BISBARRA.
- 4 — UBICADA EN MONTE BAIXO NON ELIMINOU CULTIVOS APROVEITABLES, NIN TROUXO COMPLICACIOS ECOLOXICAS.
- 5 — A INVERSION POR POSTO DE TRABALLO FOI DE 300.000 PESETAS.
- 6 — O DESIÑO E A TECNICA QUE UTILIZA PERTENECE A INSTITUCIOS REIVINDICADORAS DA NOSA CULTURA DIFERENCIAL COMA SON

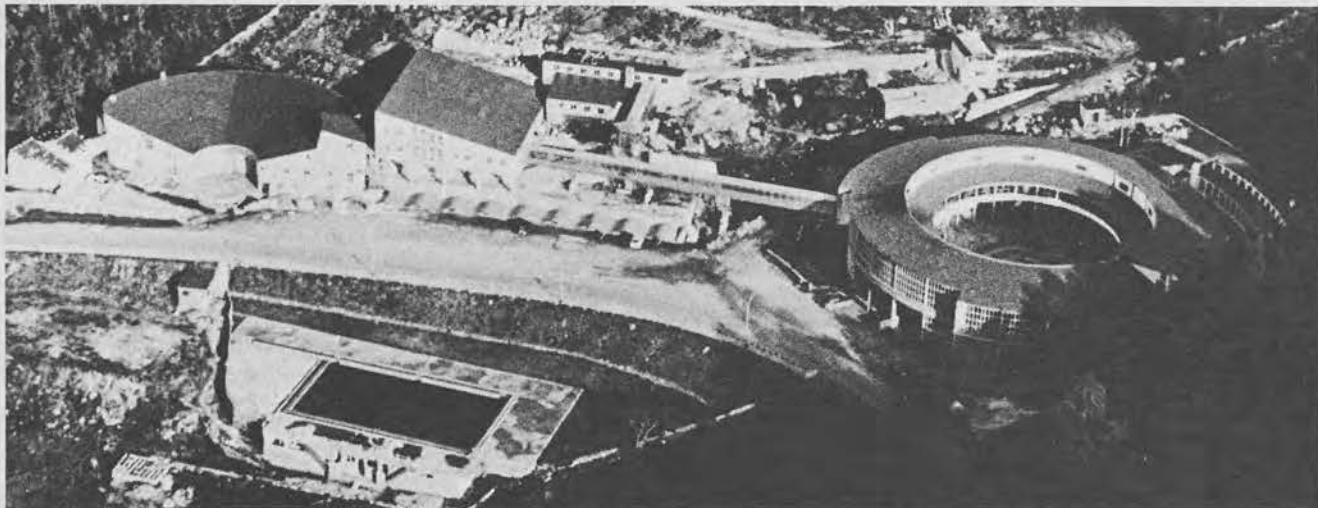
LABORATORIO DE FORMAS DE GALICIA

SEMINARIO DE ESTUDIOS CERAMICOS

- 7 — AS POSIBILIDADES DA EVOLUCION DE SARGADELOS ATOPANSE APENAS NOS SEUS COMENZOS.

complexo de industria, investigación e formación que agromá en sargadeiros

EDICIOS DO CASTRO

SADA - A CORUÑA. Tfno. 62-02-00

- Libros —PROBLEMAS DA CULTURA GALEGA, en galego ou en galego/castelán.
—PROBLEMAS DE DESIÑO, COMUNICACION, ARTE E INDUSTRIA, en galego e en castelán.
—PROBLEMAS TECNICOS PARTICULARES DA CERAMICA, en castelán

- Cadernos —do LABORATORIO DE FORMAS DE GALICIA
—do SEMINARIO DE ESTUDIOS CERAMICOS
—do DEPARTAMENTO DE PREHISTORIA DA UNIVERSIDADE DE SANTIAGO

Portodemouro

Parapsicoloxía rural

Nos primeiros días de xuño de 1976, os veciños de Outeiro, parroquia de Berreo no municipio de Trazo (A Coruña) pasaron dúas ou tres semanas asustados polos misteriosos incendios que aparecían de repente nos palleiros, no monte e mesmo en dúas ou tres casas. Foi a Guardia Civil, intervén o Xuzgado, practicáronse algunas detencións e ningúen deu endexamáis unha explicación coherente ó que alí pasara. Xa antes, en Bertamiráns, xurdira tamén algo semellante.

Agora, hai pouco máis de dous meses, nunha aldea situada perto de Portodemouro (A Coruña) un matrimonio cheo de fillos (entre eles, un subnormal) saltou ás páxinas da actualidade decindo que, dende había máis dun ano, na súa casa non paraban de oírse golpes e de sentirse estranhos movementos

dores. Houbo días que quedaron aquí os veciños pra facer garda».

Os ruidos non viñan sós senón que, pouco máis tarde, empezaron aparecer cousas moi raras na casa. «Cafan croios pola chinela —contó o patrón—. Algunha vez déronme a min no lombo. Trouxemos ó cura pra bendecir isto e, cando xa

mentre raro. Escoitéi os ruidos e sentín caír pedras pequeñas desde o tellado pra dentro. Montamos garda e non collemos a ningúen nunca, pro máis tarde empezamos a decatarnos de que o demo da historia esta tiña unha explicación más racional. Eran dous fillos da familia que non sei como diantre se amañaban pra facer todas aquelas perreras». Un dos rapaces contáralle ó cura da parroquia, días despois, que foran el e a súa irmá os que montaran todo o tinglado. «Faciámolo pra ver se o meu pai fa traballar e se deixaba de estar beben- do viño na casa ou de palique na taberna».

Esta vez, polo visto, o misterio quedaba reducido a unha falcatura da dos fillos dun modesto albañil que, segundo contaron a TEIMA veciños do lugar, non lle gusta moi-

TAMÉN A ROUPA ARDEU

to agacha-lo lombo. A familia en cuestión ten cinco fillos, tres deles fóra xa da casa, e vive nunha misera casoupa chea do fume da lareira que apenas está separada do cuarto comunitario e de reducidas dimensións por un tabique de piñeiro. A posibel explicación parapsicolóxi- ca sobraba neste caso, polo tanto.

No entanto, os pais seguen coi- dando que non foron os rapaces. «Os nenos —contestaron a TEIMA— estaban connosco ou na cama ou a carón do lume, así que non puideron ser eles. Ademáis, ¿cómo fa ocurrírselles prender lume ás roupas e cómo fan poder tirar unha pedra que aparecío ós pés da cama unha noite logo de se escoitar un ruido moi forte?». Entre risas

«OS RAPACES NON FORON»

que non tiñan aparente explicación física. Cando TEIMA estivo no lugar e preguntóllles qué era o que estaba a pasar, os dous vellos responderon que non o sabían. «Pasamos —dixerón— moi medo. Nas primeiras horas do abrente, cara á unha ou ás dúas da noite, empeza- ban a estalar golpes no tabique da casa como se alguén petara con algo duro. Erguíámonos e non atopabamos a ningúen nen dentro da casa nin tampouco nos seus arre-

saía pola porta, deulle a el tamén unha destas chinas. A escopeta, colgada como estaba no tabique, non paraba de abanease. Esto era cou- sa do demo porque de Deus non podía ser».

Transcurriu todo nun certo clima de misterio. Os veciños tomaron en serio o que pasaba naquela casa e prestáronse pra axudar acompañándoo pola noite. «Eu —dixo a TEIMA un deles— cheguéi a pen- sar que pasaba algo verdadeira-

HAI OUTROS LUMES NON EXPLICADOS

sucede no país

A CASA DO MEIGALLO

e algo de espanto, mostraron unha gabardina e varias prendas de roupa más chamuscadas e rotas. «Empezaron a arder —explicaron— dentro do baúl e colgadas no tabique».

Fóra pois da explicación última que se deu sobre a participación dos rapaces de maneira voluntaria no que pasou en Portodemouro, chama a atención a coincidencia de que neste caso ande polo medio a presencia dunha criatura subnormal que ten dez anos. Nos incendios de Trazo ocorría algo parecido, como ocorre case sempre que se monta unha historia destas. Por exemplo, en Madrid foi sonado polo pasado mes de febreiro o caso do mulato Mauricio ó que se lle atribuiron facultades paranormais que facían trema-la casa onde vivía e move-las cousas do seu sitio.

Non se trata aquí de tirar conclusiones, nen moi menos, senón da coincidencia que acostuman a ter certos fenómenos sociáis cando van acompañados pola ignorancia, o subdesenrollo e a miseria. O matrimonio de Portodemouro non sabe nada de parapsicoloxía, telepatías, clarividencias, psicokinesias, telekinésias nem farrapos de gaita, pro recurrir tamén a unha explicación paranormal pra afonta-lo problema.

Por outra banda, a parapsicoloxía existe e con ela toda unha fenome-

noloxía paranormal de efectos físicos. Os que cren nisto din que a enerxía psíquica chega a producir unha acción mecánica sobre a materia sen que se rexistre a intervención de ningunha forza física coñecida. Chámalle toribismo e é unha manifestación da psicokinesia. Diferénciase doutros fenómenos, tamén paranormais, que, coma telepatía ou a clarividencia, refírense a unha percepción extrasensorial. Uri Geller, ese estranxo personaxe que deu a coñece-la televisión, ou a soviética Nina Kulaghina son supostos portadores destas facultades da psicokinesia.

Galicia non parece allea a todo isto e, na súa cultura, hai dabondo mostras do que os parapsicólogos alemanes chamaron *poltergeist* ou trasnos ruidosos.

Cada vez que ocorre algo aparentemente inexplicábel (ruídos, cousas que se moven, incendios, fontenlas de auga que aparecen, etc.) a xente bota man de súpito do más aló pra buscar unha resposta. Os portadores desta enerxía acostumán a ser nenos ou rapaces novos que pasan por unha gran tensión familiar ou emocional e que descargarían tal tensión de maneira involuntaria baixo a forma dun estallo psíquico que se manifesta mesmo violentamente.

Equipo

**DEMOCRACIA CRISTIANA
SOCIAL DEMOCRACIA
GALEGA**
PPG/PGSD/AGSD

**VOTA OS NOSOS
CANDIDATOS A DIPUTADOS
POLO DISTRITO DE
PONTEVEDRA**

Jaime Isla Couto

Alfonso Zulueta de Haz

Alejandro Mon Munáiz

Domingo Fernández del Riego

José Luis M.ª Vilar Pérez

José Martín da Riba Fdez.

Juan Vidal Fraga

Claudio Castro Paradela

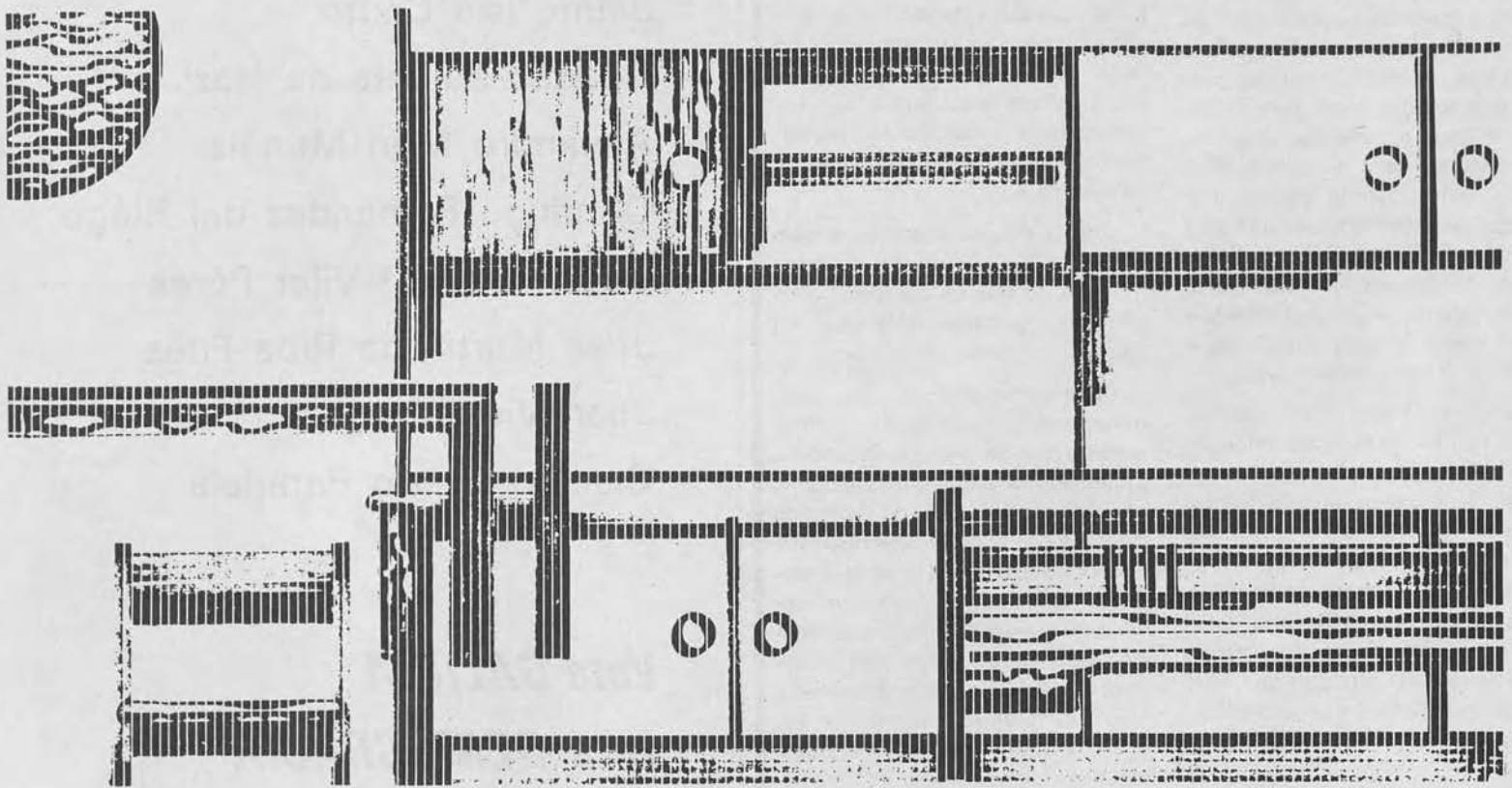
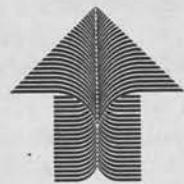
**Vota GALICIA
vota DEMOCRACIA**

MARIA
MARTINEZ
OTERO

AV. DE PONTEVEDRA S/N
A ESTRADA T.570197-570 781
PONTEVEDRA

INDUSTRIAS
MOBUEBLE

cada semá

Don José Malvar é un construtor de Pontevedra afeito a traballar prá Administración. En Saiar (Caldas de Reis) tiña que construí-la factoría dunha central leiteira e non lle gustou nada que «Lácteas del Atlántico» lle puxera un inxeneiro pra supervisa-la calidade da edificación. Despois dalgúns enfrentamentos por culpa da execución das obras, don José decidiu para-las máquinas. Co perigo de perder trescentos postos de traballo por culpa de tal decisión, os de Saiar dixeronlle a GUILLERMO CAMPOS que a millor mostra de cariño que don José Malvar lles podería dar sería liscar dunha vez.

Saiar-Caldas

¡Queremos traballar, don José

A xente de Saiar non pudo aturar más e, no día 23 pasado, foi ós terreos nos que o construtor de Pontevedra José Malvar tiña paradas, había xa meses, as obras da empresa «Lácteas del Atlántico». Os catoceos que ían, entre nenos, mulleres e homes, botaron fóra ós vixilantes, correrón darredor

negros, xa que moitos venderán mesmo as terras pra acadar un posto de traballo na central. Cunha inversión de 500 millóns de pesetas, «Lácteas del Atlántico» empregaría trescentas persoas, amais de recoller nas súas tres torres de almacenamento uns 250.000 litros diarios de leite excedente.

transformación dos excedentes leiteiros. Así se constituí «Lácteas del Atlántico», da que eran accionistas «Sodiga» e «Clesa». Os veciños, entón, abriron os ollos de lealdade: polo pouco, esta vez, víanse compensados da expropiación forzosa que se lles aplicou ás súas posesiós.

Pro, hoxe, as cousas non van tan ben como cando escomenzaron. Xa varios meses leva parada a obra e, segundo din os veciños, a culpa non a ten máis ca José Malvar, adxudicatario da contrata.

«O prazo de execución dunha etapa da obra cumplíase a finais de marzo e a construtora ainda tiña moito por facer, polo que «Lácteas del Atlántico» reclamou que se apurasen os prazos. Polo que sabemos, xa antes xurdiran outros enfrentamentos por mor da execución e da mesma calidade das construcións».

Así as cousas, o trinta de marzo pasado, o alcalde de Caldas, don

Ramón Caldas —que, por certo, ten empregado un xenro en «José Malvar», ordenou que se parases as obras porque non tiñan licencia municipal.

Tal medida botou a todo Saiar enriba do alcalde. «En Caldas hai infraccións urbanísticas dabondo e nunca na vida o alcalde fiou tan fino coma hastra agora». Poucos días máis adiante, o propio señor Caldas rectificaba a súa decisión. A paralización das obras viñera provocada —dixose— por un pequeno erro no informe da delegación da Vivenda; por outra parte, xa se correxira a falla da licencia de obras.

A intervención directa dos veciños, no día 23 último, remató cunha situación que levaba xa varios meses en punto morto. Mentre o construtor Malvar non movía unha máquina xa que consideraba —a pesares da rectificación do alcalde— o contrato rescindido, «Lácteas del Atlántico», que estaba disposta ela a continua-las obras, tiña os pés atados xa que o señor Malvar valoraba a obra feita nunha millonada.

«Os veciños, coa fame á volta dun par de días, non estabamos dispostos a agardar polos dous ou tres anos que pode dura-lo pleito entre José Malvar e a central leiteira. Tiñamos medo que a «Láctea» cansara de tanto esperar e que esos trescentos postos puiden emigrar». Entre a espada e a parede, perdidas unhas terras polas expropiacións e outras xa vendidas, os de Saiar dixeronlle ben claro a don José Malvar que fóra con vento fresco pra outra parte. Áinda máis, nos días e noites seguintes ó 23, os veciños vixiaban arredor dos terreos. Non fóra o demo que J.M. tecera de reconquistalos.

O CONSTRUTOR NON QUERE TRABALLAR

O CONFLITO

Esta fábrica pedírase en tempos do ministro Allende, no 1973, cando sobraba moito leite en Galicia e os gandeiros non tiñan a quen ver dello. O noso país, que produce o 20% do leite de todo o estado, carecía de medios pra absorber estes excedentes: ante aquela situación o goberno falou con «Clesa» pra que viñera montar a Saiar, aproveitando os terreos cedidos polo concello de Caldas, unha factoría pra

300 POSTOS DE TRABALLO
NO AIRE

O revés que nas Encrugas e Xove, aquí o pobo botouse ó monte pra defende-los postos de traballo que crearía a central leiteira. As trescentas familias de Saiar vían o seu porvir asegurado con esta fábrica e a paralización das obras poñían

O que pudo ser un simple conflito laboral está hoxe a piques de se convertir nun auténtico pesadelo urbano. Da primeira sentada na praza de Pontevedra dos obreiros de «Koipe-Elosúa S.A.» á ocupación do centro da Coruña, con barricadas e durante unha hora do serán do último mércores, dibúxase perfectamente a evolución da folga. O más impresionante é que o obxectivo dos folguistas segue a se-lo mesmo: dereito ó descanso semanal.

KELSA

Uns patróns de moito

Dez anos traballaron, día e noite, os obreiros de «Kelsa» sen poder descansar máis domingos e festivos cós que a empresa quería. E houbo ano que foi salvaxe: foron 362 días de traballo, parando só en Nadal, Aninovo e Reis. E non hai máis razón pra xustificar tal ritmo laboral cá insaciábel fame de cartos, unha gula de tal calibre que nin leis respetaba: nunca tiveron permiso os donos de «Kelsa» prá fabricación continuada.

DEFICIENTE E REVIRADO

Por maio do ano pasado, cando saíra o decreto das 44 horas de traballo semanal, os obreiros esixiron da empresa tal dereito amáis da legalización do ritmo de producción. Aceptada pola patronal a proposta, pedíuse un prazo —hastra que se remataran unhas obras de ampliación— pra concede-lo día de descanso semanal. Chegou setembro e rematadas xa as ampliacións, a empresa —sen consultar cos obreiros— presenta un horario de traballo tan deficiente e revirado que non se concedía un só domingo de descanso ó ano, sendo días de vacacións luns e sábados. A resposta obreira será presentar un cadro-horario que deixaba libre un domingo de cada catro. A empresa non acepta, co que os traballadores im-

poñen como día de descanso o domingo, xa que a empresa seguía sen autorización pra traballar nos festivos.

«Papá Elosúa» non cre posibel que os seus fillos se lle rebelen e pensa que son engañados nas asambleas de fábrica. Resultalle más doado pensar que estamos manexados que pen ar que son as condicións laborais que quere impoñernos o que provoca a unidade obreira.

Mandóu, entón, cartas individuais a cada un de nós pra saber se aceptabámolo horario que nos propuxera. Por decisión unánime da asamblea ningún lle respondéu. Chamóu, ben axiña, na porta da Delgación Provincial de Traballo pra que lle autorizaran a xornada laboral continuada. Tampouco conseguiu nada xa que demostramos ós inspectores de Traballo que as razóns da patronal eran falsas: pra poñer en marcha e para-las máquinas non se precisaban as oito horas que decía a empresa, senón só trinta e vinte minutos».

Diantre da negativa obreira a traballa-los domingos, «Kelsa» ameazóu con non dar unha paga que repartía tódolos fináis de ano.

Os traballadores agarráronse á lei e plantearon demanda de conflito colectivo: querían un convenio no que se definiran xornada de traballo

e retribucións salarialis. Sentíuse moi ofendida a empresa e xuróu que non negociaría baixo presións. Cumplíronlle o gusto os obreiros, retiraron a súa demanda e os donos de «Kelsa» prometeron, a mediados de nadal, que habería descanso semanal e millores retribucións no prazo dun mes.

DERROTA POLO LEGAL

Mediados de xaneiro, plazo cumplido: os obreiros piden negociacións e a empresa responde en señando un permiso da Dirección Xeral do Traballo polo que podería impoñer ritmo continuado, cando

quixerá. O sentir dos obreiros é a segunda vez que «Kelsa» se pon fóra da lei: non tenxustificación material e, por riba, ten errores legais graves, porque ese permiso consegúise sen o preceptivo informe da delegación provincial. Erro que se reflexa o catorce de abril cando a empresa impón, a narices, o horario aprobado en Madrid: non ten visado de conformidade da Inspección de Traballo da Coruña.

Entre plantar frente a esta imposición da empresa ou aceptala coa condición de que houbera negociacións inmediatas, os obreiros elixen a segunda. Como se nada. «Kelsa» non quere negociar e, anque na delegación de Traballo —cando tivera

cada semá

nabizo

que ir declarar por mor da denuncia sobor do horario — prometéralle ó delegado que falaría cos obreiros, as súas palabras non valeron de nada máis aló da porta da delegación.

Frente á intransixencia patronal e xa que o novo horario carecía dos necesarios requisitos, os traballadores reclaman a súa anulación que, non aceptada pola empresa, costarálle unha multa da Inspección de Traballo.

Derrotada legalmente e sen vía clara pra ataca-la unidade da fábrica, os patróns —de que é abogado, Ramón País Ferrín, presidente do Partido Demócrata Gallego— tentan unha xogada ben turbia: contrátase a unha axencia de detectives —a do famosísimo Napoleón, o dos Castro Camiños da Coruña— pra investiga-la vida política de catro obreiros. Presentada denuncia na comisaría, sábese que Napoleón só ten licencia para asuntos familiares. Téntase sacar adiante unha querella criminal que non resulta por seren os abogados criminalistas consultados clientes do investigador privado.

Sen atenderse ás súas reivindicacións e nin siquera ás peticionés de negociar, os obreiros deciden ir á folga legal pró 11 de abril. O día seis, seguindo os trámites legais, entregáronse os documentos precisos na empresa e na Delegación de Traballo. O día sete, «Kelsa» xa

mandara cartas de despido a tres obreiros. O catorce de abril, día da proclamación da República, os 56 obreiros en folga legal escriben ó presidente do goberno acusando —por terceira vez— de ilegal á empresa. Segundo os obreiros, xa antes do fallo xudicial, «Kelsa» mandaba cartas de despidos e daba de baixa da Seguridade Social ós traballadores, amais de empregar persoal doutra empresa pra facer labores habituais dos seus obreiros. No decreto-lei regulador da folga reconociuse que a participación nunha folga legal non extingue relacións laborais nin pode dar lugar a sanción ningunha.

DUAS NOTAS DA PRENSA

Esperando a resolución xudicial plantexada contra os despidos, ven pasar unha cousa moi curiosa. O día oito de maio publicouse unha nota publicitaria na prensa na que «Kelsa» explica os salarios tan preciosos que ofrece.

O que «Kelsa» non dixo nunca foi que, ó día seguinte, cando os obreiros foron firmar tal oferta, díxolles que *ainda non podía ser*. Tampouco dixo as condicións que impuña: este xornal era a cambio de que houbera *tranquilidade laboral* na fábrica, que tiñan que se-los do Comité de Traballadores quen vixiase ós seus compañeiros e que tanto aumento houbera por coste de vida ou subsidios xa la incluido nesas pagas.

Esta actitude mentireira da empresa non foi moita sorpresa prós traballadores, xa afeitos a ver como se despedía a tres compañeiros co pretexto de que eran *conflictivos*, cando a realidade é que nos 23 anos que levaban na empresa endexamáis tiveran unha mancha na cartilla.

O 22 de maio Maxistratura declara «ilegal» a folga e, consecuentemente, procedentes os tres despidos. Frente ás declaracions do Comité de Folga, haberían de

prevalecer as versións de seis traballadores —todos mados intermedios e un deles presidente da U.T.T. do sindicato vertical e outro vicepresidente— que negaron ser informados sobre a celebración da asamblea na que se decidiu a folga.

Tras esta sentencia e logo de tentar falar coa directiva da empresa, empeño frustrado pola guardia civil que non os deixou entrar na factoría, os folguistas decidiron pecharse nunha igrexa, como única e última medida de forza: provocar unha ampla solidaridade cidadá que obrigase ás autoridades a facer negociar á empresa cos obreiros. Cando levaban tres días pechados ocurriu un feito de moi grave trascendencia: xa non se tratava só do despido masivo de todos os obreiros en folga, senón das ofertas moi superiores ás reclamadas polos parados que a empresa ofrecía nos anuncios da prensa. Negarse durante case dous meses a negociar pra vir, ó final, a dar máis cartos dos que se lle reclamaban, non mereceu outro calificativo có de rotunda provocación.

Cos homes pechados na igrexa do Barrio das Flores, foron as mulleres e fillos quen asumiron a defensa dos postos de traballo. Tres días seguidos estiveron á porta da fábrica pra falar cos directivos e pedi-la solidaridade a quen fa pedir traballo a «Kelsa», fiado polo anuncio. Logo de dez horas metidas no comedor da factoría e logo de se negaren a falar dunha nunha ou de dez en dez coa patronal, ó terceiro día as mulleres souberon algo concreto: a empresa tiña feitos grupos de dez obreiros pra falar co eles. Nos días seguintes os folguistas conocerán as condicións dos señores donos de «Kelsa»: habería 15 despidos e os readmitidos non terían dereito á antigüedad. Con bágoas nos ollos, nunha asamblea de mulleres e parados, os 56 pechados decidían non pactar coa empresa mentres non readmitiran a todos e se respectase o dereito de antigüedad.

Villagarcía:

Dez anos de feira

Cúmplese neste 1977 o décimo cabodano da Feira de Exposición Agrícola e Industrial de Villagarcía, unha mostra nacida da iniciativa de homes de Extensión Agraria que, posteriormente, desembocaría nun consorcio do que fan parte a Cámara de Comercio e o axuntamento arousán.

A Feira —independente de que os obxectivos se cumpriran ou non— pretende promove-lo artesanado e a pequena e mediana empresa, sectores que terfan perfeita cabida nun programa de desenvolvemento racional galego. Dende un principio tentouse dar á exposición un carácter pedagóxico, de promoción de técnicas: son logros, neste senso, a introdución dos invernaideiros ou os novos tipos de planta de viñedo.

Segundo os seus responsables, a Feira non ten unha rentabilidade monetaria directa e inmediata, anque tampouco é ese o obxectivo que se pretende. As transaccións controladas no ano pasado acadaron os catrocentos noventa e tres millóns de pesetas, en tanto que o presupuesto de gastos de organización non pasou dos catro millóns. Esta cantidade obtense ó través do alquiler de stands, cobro de entradas, subvencións do ministerio de Comercio, da Cámara de Industria, da Diputación e dalgúns bancos.

TEIMA estará presente este ano na FEXDEGA cun stand instalado no pabellón número dous.

Publicación galega
precisa

AXENTES DE PUBLICIDADE

en tódalas cidades
de Galicia
Condicions de traballo
a convir

Escribir ó apartado
de correos n.º 448
Teléfono 593879 (mañás)

Xaquín Marín:

A máquina enriba do home.

Logo de expoñer nos madriles, Xaquín Marín, compañoiro, prolífico amigo, presenta nestes días os seus dibuxos en Barcelona. Xaquín, na Galería Sargadelos de «Ciutat Comtal», nunha nova xeira na súa loita contra da máquina esnaquidora. Disto sabemos un chisco os galegos: «A máquina está ahí sen que ainda se axeitase ó home —di Uxío Novoneyra falando de Marín—. Polo de agora foron os homes os que se viron obrigados a axeitarse a ela. Estados-máquina. Empresas-máquina. Mundo-máquina usurpándono-lo ámbito mínimo necesario pra unha vida propiamente humana».

No cartel, Xaquín pruma en riste e o tinteiro desbordado contra do terceiro-mundismo e a explotación. Sempre, Xaquín, sempre contra da emigración. Un home nobre contra do avasallamento da nosa Terra. Falando de Marín e máis Paixón, Novoneyra localizaos: «Os

XAQUIN MARIN

dous son a un tempo pintores e traballadores ben implicados na problemática actual. Están alí onde a inmensa maioría dos homes foron metidos e collidos. Eles son a conciencia deses homes. Eles sufren en propia carne a situación».

Atención, sempre, a Xaquín Marín. Os cataláns, nesta ocasión, teñen posibilidade de coñecelo. Como quen di, unha gran parte do País. Xaquín non é pouco de Galicia.

Pontevedra:

¿Pra qué sirve un inxenieiro?

Até agora era unha verdadeira incógnita pró noso corresponsal en Pontevedra, Guillermo CAMPOS, o por qué da situación: perto do sesenta por cento do presupuesto municipal consúmese en funcionarios. Intriga. O periodista ollaba e ollaba pra todos e cada ún dos funcionarios por ver de lle atopar, a todos e cada ún, un xeito de vida superior. Poucos pasaban a proba. Entón, claro, ¿ónde diaños fan os cartos? Campos escomenzaba, xa, a pensar mal de máis de ún. Cousa, en serio, ben doado en Pontevedra. Xa se sabe. Pro as cousas camiñaban, esta vez, por outra banda e, milagre, milagre, o señor Puig non tiña, esta vez, nada que ver coa historia.

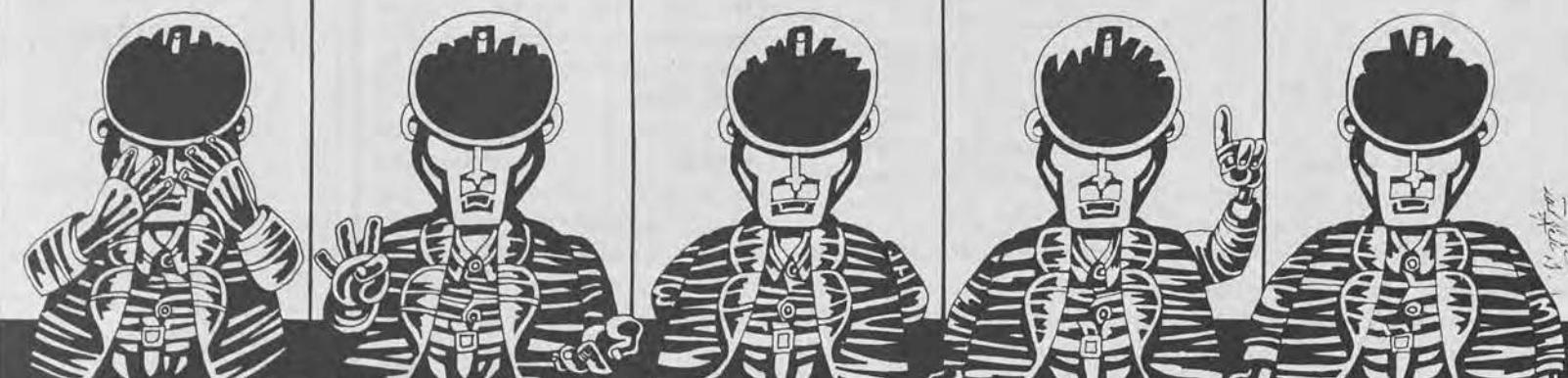
O caso é, logo das nosas pesquisas, que a Comisión Municipal Permanente do Axuntamento de Pontevedra acordara, segundo a nota oficial facilitada polo mesmo organismo —entre outras cousas menos sorpresivas—, o seguinte. E copiamos textualmente, claro, na lingua do «imperio»: *Aprobar las propuestas de las siguientes adqui-*

siciones: Aparejador municipal, para material de señalamiento de tráfico, ingeniero municipal, para tapas de registro de la red de alcantarillado; jefe de la Policía Municipal, para prendas de uniforme; aparejador municipal, para llave de compuerta en la plaza de V.G. Es-cudero....»

Campos respirou fondo. E nós tamén: agora entendemos aquilo do sesenta por cento en funcionarios... Menudo luxo, amigos, chégaa a se permiti-la Corporación do alcalde señor Queizán, que pra sinalar unha dirección prohibida ou unha prohibición de aparcamento, adquirir un aparellador e tampouco se conforma con menos prá chave da comporta... Áinda máis, imaxínense —despilfarros aparte a todo un inxenieiro municipal facendo de tapa da rede do alcantarillado. O señor García Quintela debería, xa, poñelas súas barbas a remollar. E non se diga de todo un xefe da Policía Municipal pra prendas do uniforme: ¿sacaránlle a pel a tiras?

CAITANO Por XAQUIN MARIN

ESTOU ABAFADO... SEICA TEIMA DIXO... COS INCULTOS XA NON SOMOS QUEM... PRA CHEGARMOS... I A PATRIOTAS GALEGOS!

De la Mora, sicólogo

O señor Fernández de la Mora, profundo coñecedor da sicoloxía dos galegos, estivo a piques de quedar sen unha alimña no seu mitin lalinense. ¡A qué se lle ocorre! Porque vai, diante de si algunha xente, e escomenza a falar:

— Non veño a pedirles un voto...

A xente apampanada: daque a qué?

— ... senón a facervos un favor.

Pouco más dico De la Mora. E foi dabondo pra bastantes dos presentes. A pouco más, caramba, caramba, De la Mora queda sen lalinenses que «botar ó dente». E efectivamente, De la Mora, profundo coñecedor da sicoloxía dos galegos. En especial dos lalinenses. Elemental, querido Watson.

Tamén en Lalín, curioso, os prohomes de Alianza Popular non estiveron aqueles días con sorte. Os veciños puideron ver, as rúas cheñas de panfletada crepuscular, cómo a Santísima Alianza se dirixía fervorosamente ás condicións económicas e de vida en xeral dos mariñeiros.

O millor, en Lalín, teñen mar e non o saben...

A morte do «yoyó»

Remataron xa os tempos do «yoyó» e do «escubidú» e as cousas ameazan con que os mesmísimos nenos de EXB manden, xa, a asubír ventos os tempos do *trompo* ou sabe Deus qué. No Estado español acaba de sonar, agora, a hora da pegatina política e sindical. Dende os vinte días, coma os pitos, os nenos están en condicións pra levar, onde sexa, a súa propia pegatina. Ou a da nai, se o neno, daquela, aínda non ten moito interés en eleixir a que lle vai.

A pegatina nacéu na década dos anos corenta en Estados Unidos. Coma o bolígrafo. E nacéu, primeiro, na vertente comercial pra, deseguida, politizarse. Logo da Segunda Guerra Mundial a pegatina fa convertirse, xa, no máis imprescindible elemento mundial das festas electorais. Onde houbera, claro, eleccións. Despois, dende USA, a pegatina emigró a Europa —Holanda, más que outros—. Máis tarde, Es-

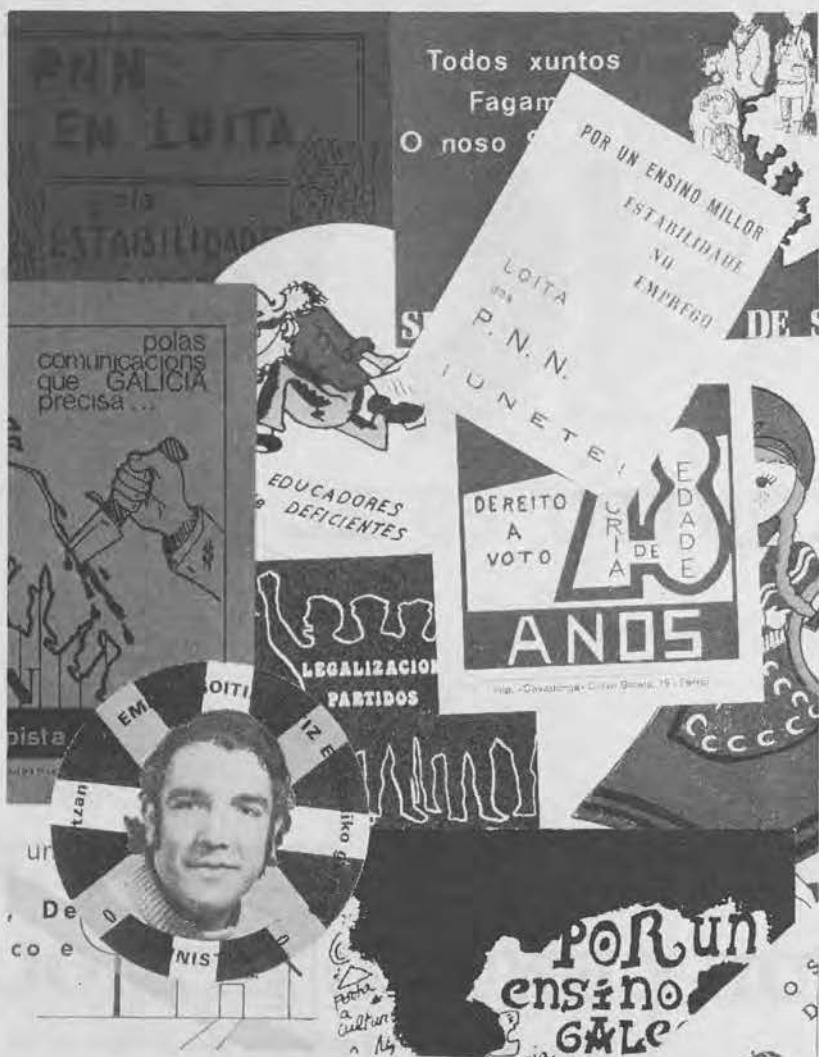
paña. Agora, a piques de ser Europa en certo senso, o Estado español é, no momento, o máis importante reduto dos fabricantes.

Benvida a pegatina. No medio mesmo dunha forte crise no mundo editorial, a pegatina ven a ser, más ou menos, o maná dalgunha que outra pequena imprenta. O precio oscila moi pro, se vostede quiere imprimir, por exemplo, douscientos mil exemplares de un e medio por tres e medio centímetros —máis cativa, non—, a broma pódelle costar oito mil pesos. O exemplar, así, sáelle a dous céntimos exactos. E o mínimo. En xeral, variando as dimensións, a pegatina sae —prabaixo, nada— dende oito pesetas unidade. Son as que se ven na maioría.

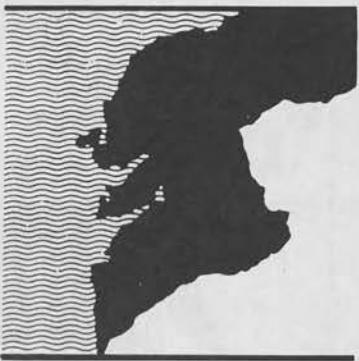
Son, agora, o sustituto da estampilla de batizo ou primeira comunión. A morte do «yoyó». O «yoyó» era, certamente, un xogo ben pasmón.

Un aficionado

Sempre, sempre teimando naquela historia de que non é máis ca un aficionado e que os seus «cativos» coñecementos son coma aquelo de quen colecciona moedas, ou selos... Un aficionado, Domingo Quiroga: cunha ducia de aficionados de tal xeito, caramba, millor sería rematar coas academias, cos académicas todos, e facer da nosa sociedade galega un mundo de aficionados. E un home delgadío e semella que quebradizo, coma un pau seco de sabugueiro; pro por ahí

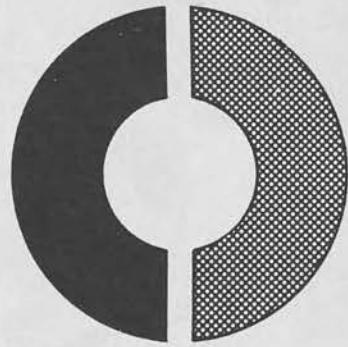

non é: é bimbio puro cunha testa luminosa e ben aberta. Siro dibuxouno e, coa corbata, semella tamén que por allí lle vai o aguillón. Non é certo: o aguillón teno nos beizos e no cerebro, e mesmo na pruma. Os seus artigos militantes contra dos más irracionalistas plans de industrialización da nosa terra levan camiño, ás veces, de facelo un home imprescindible no país. Dá gusto de galar con él. Domingo Quiroga, un aficionado. Con aficionados de tal xeito, caramba, caramba, caramba, ¡adiante!

**A NOSA TAREFA GALEGA:
UNHA TERRA, UNHA FALA, UNHA CULTURA.**

**AGRICULTURA, PESCA, INDUSTRIA,
ESCUELAS, VIVIENDAS, COMUNICACIONES,
ORDENACION DEL TERRITORIO.**

EL CENTRO ES EL EQUILIBRIO

**UNA OPCION GALLEGA PARA
UNION DE CENTRO DEMOCRATICO
PONTEVEDRA**

vieiros

Vivir na montaña:

A Ferrería de Incio

Amás da Galicia do marisco e das rías, que figura en tódalas rutas turísticas, hai unha Galicia interior, dabondo esquecida polos programadores oficiais e pouco conocida dos mesmos galegos, na que ún pode vivir en contacto coa xente e coa natureza. Un dos sitios desa Galicia onde pode folgar, ben puidera se-la Ferrería do Incio, un currunchu na zona montañosa do centro-sur de Lugo.

FRANCISCO FERNANDEZ REI fálanos da zona.

Pra ir á Ferrería hai que pasar por Santa Cruz do Incio, capital do concello, xa veña ún desde Sarria, xa desde Monforte. Moito contrastan as enormes chairas que ún deixa no Val de Lemos coa zona montañosa de grande parte deste axuntamento.

O HOSPITAL DO INCIO

Un par de km. despóis da Santa Cruz está o Hospital, nunha antiga ruta de peregrinaxe a Compostela, onde paga a pena deterse un pouquiño pra contemplar un fermoso conxunto arquitectónico: unha igrexa románica cunha torre arredada dela que fai de campanario e máis unha «casíña», hoxe panteón, pro, antano, lugar con «dereito de asilo». Ainda se conservan as cadeas ás que se agarraban os cautivos fuxidos pra se redimir.

A igrexa é enteramente de mármore. No interior consérvase o sarxete do comendador de Portomarín, da orde Calatrava, que a mandara edificar. Xoias artísticas son un Cristo de catro cravos, que colga do teito cunhas cadeas, e máis unha Virxe sedente que lle dá o peito ó seu fillo.

A FERRERIA, ONTE O FERRO, HOXE AS AUGAS

Os sete km. que faltan pra chegar á Ferrería son unha enorme cobra. Na paisaxe destacan os lameiros e mállos soutos de castiñeiro, por entre os que baixan regueiros co leito ferruxento, que anuncian o que foi e é o noso destino. A castaña, que en moitos lugares de Galicia hai tempo que deixou de ser produto básico da alimentación da nosa xente por mor da famosa *tinta* que acabou cos castiñeiro, nesta terra afinal é un elemento importante na economía dos campesiños: moita vénese pro boa parte da recolleita dáselle ós cochos, que constituen a base da manutenza das familias durante todo o ano.

A Ferrería do Incio está bordeada por tres serras, e ás súas costas, alá ó lonxe, ten, o maxestuoso Courel. Nesta

TORRE, IGREXA E «PANTEON» DO HOSPITAL. UN SOUTO O FONDO

zona montañosa hai moitos *pueblos*, algúns cun ou dous veciños, que nos días calurosos de vran mesmo parecen pantamas cando os labregos están coa súa xeira, non se ve a ningúen por ningures, só o oubear dun can ou o caceiro dunha galiña son sinal de que áinda hai algo de vida neles.

Na Ferrería de hoxe non hai o bulicio de antano, cando se traballaba o ferro. Mais no vran é moita a xente que acude a este lugar pra toma-las augas ferruxinas, bicarbonatadas e arsenicáis que alí deita unha fontela. A auga non se embotella, pois o ferro concéntrase deseguida no fondo e paredes dos recipientes.

Pra quen leve o peto cheiño de cartos, alí ten un hotel e varias fondas; pro se ún busca que a cousa lle saia máis arreglada, se gusta dos xantares feitos con lume de leña, do leite puro da vaca, do pan centeo, millor é que pare na Casa da Ponte, onde poderá dormir e almorzar, mais ha leva-la comida para que lle preparen o xantar e a cea.

O «CAFE-TERTULIA» DO PRESTAMO

Sítios onde mercar de comer non faltan, entre eles a Casa do Préstamo, tenda-bar-droguería-ferretería-carretería, entre outras cousas, amás de «casino-tertulia» polas noites, especialmente

bandoxo, pescar unha troitada, etc.; cousas todas que van configurando o que entendemos por cultura galega.

O «SABIO» DA FERRERIA

E se se atopa folgado, achéguese á Airela para pasar unha tarde co Sr. Vicente mentres alinda as vacas. Este home é o meirande cantor de *birindos* de toda a redonda (os *birindos* son coplas que co gallo dun casamento se tiraban un invitado e un dos que estaban fóra, pra ver quén tiña máis inexio. Son as *regueifas* doutros lados). Contáralle a increíbel historia do *sabio da Ferrería*, un home de carne e óso, pro que mesmo parece tirado dunha páxina de Cunqueiro. A este *sabio* os veciños tíñano por tolo porque, non sabendo ler nin escribir, falaba de que un dia habería alumbrado sen gas e coches sen mulas, que os homes voarían coma os paxaros, que denantes da fin do mundo se producirían dúas guerras mundiais... e mesmo predixo o día da súa morte: o día en que o mataron na ferrería onde traballaba, despedírase dos seus conocidos porque faía o pró outro mundo.

OUTROS LUGARES DE INTERES

Outro día pódese achegar á Casela, perto da Ferrería, pro xa de Samos, onde non faltarán unha tecelana que lle mostre como funciona un tear dos antigos. Hoxe a la sustituí totalmente ó traballoso liño.

E o día que ún se atope con moitos folgos, ten de ir a Santalla de Lóuzara. Despois de subir e baixar uns cantos montiños atopará unha paisaxe increíbel, co río Lóuzara onde refrescarse, e unhas covas de estalactitas e estalagmitas alí mesmo.

E prós días vindeiros quedan lugares dabondo a onde camiñar. Cara a Foilebar, cara a Santa Cruz, cara a Trascastro, onde vive o Gamizo, ferreiro de profesión —e moi bo, segundo din os seus siereiros—, mentres non é tempo de caza; daquela, que ningúen lle pida que lle faga un coitelo ou que lle arregle unha axiada, que non ten lecer ningún. O Gamizo, amigo de falar como é, gustosamente o acompañará se quere explora-la zona.

A FERRERIA, RODEADA DE CASTIÑEIROS

Manuel González

VOTA

O que nós queremos:

- UN ESTADO FEDERAL
- UN ENSINO GRATUITO, LAICO E GALEGO
- A IGUALDADE SOCIAL E LABORAL PRO HOME E PRA MULLER
- A REFORMA FISCAL
- A LEGALIZACION DE TODOLOS PARTIDOS POLITICOS
- AMNISTIA TOTAL
- A SOCIALIZACION DO CHAN URBANO
- A DESFEITA DO PARO E DA EMIGRACION
- UNHA PLANIFICACION DE CRETOS PRA PESCA
- A VIXILANCIA DO MAR POLOS MARIÑEIROS
- UN BANCO GALEGO AGRARIO
- OS MONTES COMUNAIS PROS LABREGOS
- UNHA MEDICINA PREVENTIVA
- A SANIDADE CONTROLADA POLOS TRABALLADORES
- CENTROS SANITARIOS EN TODALAS BISBARRAS RURAIS
- QUE O GALEGO SEXA OFICIALMENTE A NOSA LINGUA

SOMO-LOS SOCIALISTAS DE SEMPRE
O PSOE FUNDOUNO PABLO IGLESIAS
NO ANO 1878

Os nosos candidatos por Pontevedra

- FRANCISCO BUSTELO GARCIA DEL REAL
- XOSE VAZQUEZ FOUZ
- M.ª LUISA DOMINGUEZ FILGUEIRA
- FRANCISCO XAVIER RODRIGUEZ VAZQUEZ
- SANTIAGO FERREIRA FARO
- ANGELITA GONZALEZ MARTIN
- LUIS LOPEZ DE GUEREÑU POLAN
- SENEN FERNANDEZ DIOS

socialismo é libertade

Nomes destacados prá comisión organizadora

A idea de repatria-las súas cinzas segue sendo, con diversas variantes, a más repetida entre as moitas suxerencias que os lectores remiten á redacción. De non cambear extraordinariamente as cousas de aquí ó día de peche das votacións —o 30 de xuño— este sería o xeito de homenaxe a rendir ó noso Castelao.

Por outra banda, as votacións van destacando tamén algúns nomes cara a constituir a definitiva comisións organizadora. O que segue é o cómputo total a día un de xuño.

Celso Emilio Ferreiro	49	María Xosé Queizán	5	bor, María Elena Gago, Benito Varela Jácome,
Xesús Alonso Montero	48	Luis Soto, Isaac Díaz-Pardo	4	Domingo Fernández del Riego, Francisco Fernández del Riego, Fernando M. Randulfe, Anxel
Ramón Piñeiro	36	Xosé Filgueira Valverde, Alvaro Xil, Sixto	3	Fole, Ramón López-Suevos, Santiago Alvarez, Salvador García Bodaño, Agostinho da Silva, Ramón de Valenzuela, Carlos «O Xestal», Manuel Beiró Buxán, Sebastián Martínez-Risco, Manuel Iglesias Corral, Benedicto Conde, Gonzalo Torrente Ballester, José María Castroviejo, Miro Casabella, Ricardo Torres Paris, Camilo G. Suárez Llanos, Marino Dónega, Reimundo Patiño, Chamoso Lamas, a irmá de Castelao, Xaime Quesada, Rafael Barez, Baldomero Cores, Valentín Arias.
Xosé Manuel Beiras	35	Seco, Siro López Lorenzo		
Eduardo Blanco Amor	29	Laxeiro, Uxío Novoneira, Alfonso Alvarez Gándara, Margarita Ledo, Antonio		
Xosé L. Méndez Ferrín	27	Quesada, Carlos Otero Díaz, Xesús Vega		
Carlos Casares	25	Buxán, Xaquín Marín, Camilo X. Cela, Bibiano Morón, Carmen Santos Castro-		
Manuel María Fernández Teixeiro	15	viejo, Pedro Arias Veira, Manuel Peña Rei,		
Alvaro Cunqueiro, Domingo García Sabell	12	9 Ramón Valcarce	2	
Valentín Paz Andrade	11	7 CON UN VOTO:		
Luis Seoane	9	6 Antonio Fraguas, Ramón Baltar, Fernández Al-		
Ricardo Carballo Calero	8			
Xosé Neira Vilas, Xaime Illa Couto	7			
Francisco Pillado, Francisco Rodríguez	6			

Unha homenaxe a Castelao

TEIMA trata de servir de canle prá organización dunha homenaxe a Castelao no 27 cabodano do seu pasamento. Téntase que sexan os propios lectores —e non lectores— quen elixan unha comisión organizadora composta por cinco membros e decidan, aportando suxerencias, o xeito de homenaxe que coiden más efectivo. Durante un prazo de dous meses, TEIMA publicará semanalmente boletíns de voto coma o que se adxunta. Utilíceo, se fai favor.

COMISION ORGANIZADORA DO HOMENAXE A CASTELAO

Desexaría que estivera formada polos seguintes señores:

- 1 _____
- 2 _____
- 3 _____
- 4 _____
- 5 _____

XEITO DE HOMENAXE

Entendo que o millor xeito de homenaxear a Castelao é:

- Erguerlle un moemento
 Outros (especificar) _____

NOME: _____

DIRECCION: _____

Vencéllate ó Partido da responsabilidade

CONGRESO

GONZALO VELASCO GARRIDO

SENADO

CONZALO ADRÍO BARREIRO

os teus candidatos en
PONTEVEDRA

«... ó PSP veñen os que traballan
pra vivir e viven sen explota-lo
traballo dos outros».

Enrique Tierno Galván

PSPG
PARTIDO
SOCIALISTA
POPULAR
de GALICIA

VOTA
UNIDADE
SOCIALISTA

opinión

Coas últimas eleccións suecas, o tema da ecoloxía púxose novamente de actualidade creando, ó mesmo tempo, unha grande confusión arredor del. A nosa colaboradora, María Xosé QUEIZAN, puntualiza sobre algúnsas cuestións ó respecto.

Ecoloxía:

Os perigos do ecofascismo

Ecoloxía, ¿progreso ou reacción? A dereita pretende poñer ó seu favor a batalla ecolóxica confundindo a verdadeira significación da mesma e erixíndose en aparentes defensores daquilo que, de feito, están a derramar. A actitude é falsa a pouco que nos fixemos. ¿Podemos imaxinar ós burgueses defendendo as terras das Encrobas ou de Xove? Resulta evidente que son os labregos e os mariñeiros das zonas afec-

tadas polas implantacións de centráis nucleares ou celulosas os que defenden as terras do criminal atentado capitalista, porque son eles as primeiras vítimas e os directamente afectados coa destrucción dos recursos naturais dos que viven. E son tamén os partidos de esquerdas os que apoian as súas reivindicacións.

O confusionismo neste caso ten uns claros intereses.

Dunha banda unha «falsa esquerda» esgrime uns argumentos pra convencer ó pobo da bondade das centráis nucleares e as plantas de celulosas, alúminas e outras. Baixo o espellismo do progreso e a industrialización. «Ser conservador —dixo o delegado do PS francés o outro día— é refuga-lo progreso, refuga-las novas enerxías, refugar unha certa análise dialéctica do mundo». Hai que se preguntar de qué «progreso» fala. O crecemento industrial, nestes casos, ¿a quién aproveita? No noso caso, o pobo galego non vai sacar beneficios dese «progreso». Xa foron espertos tódolos argumentos que demostran que esos emporios industriais teñían pra Galicia uns efectos más nocivos ca uteis. E as destrucións provocadas por ese falso desenrollo capitalista deberán (as que non sexan irreversibles) ser reparadas no futuro, provocando o conseguinte encarecemento dos produtos de consumo.

O «progreso» sería pró capital que non se interesa pola vida das persoas nin polos equilibrios naturais. Pró sistema capitalista o único que conta é producir ó máximoo polo mínimo custe.

Na instalación dos emporios nucleares, celulosas, etc., os economistas do capital non contabilizan os recursos naturais. Non se conta o aire, a auga, as fragas, a fauna das rías, etc. Todo isto é de balde.

O capital non lle preocupa o meio ambiente nin a contaminación. Non importa que os peixes morran, que os mariscos se contaminen, que os labregos, mariñeiro e mariscadores queden sen traballo e os alimentos sexan nocivos e escasos. Tampouco contan que a desfeita sexa progresiva, que varie o clima e que no futuro a riqueza agrícola, gandeira e piscícola de Galicia sexa somentes unha lenda do pasado. O capital vive ó dia. Non ten perspectiva de futuro. Interésalle o proveito agora. E se as industrias instaladas contaminan, prodúcense sistemas anticontaminantes, de xeito que se incrementa a producción, que é do que se trata.

*O FUME, PROS PROBES;
OS BENEFICIOS, ¿PRA QUEN?*

Outro falaz argumento pra convencer ás masas traballadoras da bondade da «industrialización» é asegurar postos de traballo no país e impedi-la emigración. Tamén foi demostrado consecuentemente, con datos e números dabondo, que non é certo. A evidencia dos feitos responden con acusacións tan falsas coma sutís. Os que se oponen, queren facer crer, son os burgueses amantes da paisaxe e dos ríos claros, os esteticistas, en fin, os defensores da natureza.

OS PAISANOS E A PAISAXE

Dan por suposto que os paisanos non están pra refinamentos,

non teñen o espírito dabondo cultivado pra contempla-la paisaxe, que debe ser algo exclusivo da sensibilidade dos señoritos. Os que así fan e desprecian a sensibilidade das masas populares, endexamás se fixaron nun vello labrego ollando un val longo tempo, val que coñece dende que nacéu e do que, probablemente, debe saber a perfección os límites, variacións e matices co tempo e coas horas. E non embargantes non cansa de ollalo. Pola contra é a xente da vila, da cidade, a que perdéu o contacto coa natureza e o gusto pola paisaxe. Xeralmente, canto van ó campo no exodo dominical, comen todo o tempo, xogan ás cartas ou dormen.

Pro o que compre suliñar é que a defensa da natureza non se debe confundir coa ecoloxía. A ecoloxía, segundo definición, é a más diálectica de tódalas ciencias porque estuda o mundo como totalidade en curso, a economía das producións humanas englobaba nunha economía de ciclos naturais, rexida polos principios da termodinámica. A ecoloxía non defende a natureza, nin a paisaxe, defende os equilibrios dinámicos que fagan posibel a vida armoniosa sobre a terra e deféndeo contra das intervencións que as destrúen propondo outras más propicias ó desenrollo humano.

A «seudo esquerda» somentes pensa nun cambio de mans de capital e non nunha transformación radical da sociedade e do home. Chegarán a convencernos de que

opinión

unha catástrofe nuclear resultado dun emporio ou artefacto en mans socialistas produciría unha masacre menor cá rexida polos capitalistas?

OS PROXECTOS ECOLOXICOS DA DEREITA

Doutra banda, a dereita prepara a súa batalla no terreo ecológico. Cando presentaron o proxecto do Club de Roma, do crecemento cero, parecía que o capitalismo fa confesa-los crímenes que está a cometer coa práctica do crecemento polo crecemento, de producir por producir sen pensar nas ameazas de extinción das formas de vida sobre a terra. Non pode continuar así, decía o informe Mansholt, porque a calidade da vida non é compatíbel co desenrollo de producións materiais que prevalecen no capitalismo deixa agora. E preciso, pois, que a calidade da vida se convierta en algo rentábel e a produción se dirixe progresivamente a cousas inmateriais.

As teses do Club de Roma son, en principio, coerentes e razonables. Sono porque o capitalismo pode mercar universitarios e centros de investigación pra que lles

busquen as raposeiras e convincentes ideas que necesitan pra permanecer; as novas armas ideolóxicas coas que atinxí-los os seus fins económicos sen poñer en perigo o sistema.

E así como xorden as teses do Ecofascismo. «A partir de 1975, din os do crecemento cero, a produción industrial dos países «ricos» debe cesar. Somentes medrará o desenrollo dos países pobres».

Un xeneroso proxecto! As producións materiais, as contaminacións, as suciedades, as vilas inhabitabeis pra nós, prós países colonizados e terceiromundistas. Pra eles, os imperialistas, as producións inmateriais e limpas, os placeres e a opulencia.

Estamos xa assistindo ó fenómeno. A gran industria trasládase prós países pobres. En Brasil, España e Yugoslavia estáse a desenrola-la industria americana e alemá. Un estudio da Rand Corporation anuncia que antes da fin de século os Estados Unidos fabricarán no extranxeiro a totalidade dos seus produtos manufacturados e no seu territorio terán somentes as industrias científicas e terciarias. ¿Con qué, podemos perguntar, pagarán

os produtos manufacturados? Cos beneficios que lles aportan as súas fábricas no extranxeiro. Os americanos convertiránse, segundo o estudio da Rand, nun pobo de banqueiros ocupados en dirixiren os asuntos económicos dos milleiros de industrias espalladas polos países pobres, que seguirán sendo pobres porque ese tipo de «industrialización» non vai contribuír ó seu desenrollo eficaz. O capitalismo controlaría así o crecemento mundial e os beneficios. Poderán incluso programa-la produción material porque a roda capitalista non se detrá: faránse inversións en producións inmateriais. Pásase a industrializa-lo sexo, a cultura, etc. Velahí os graves perigos do ecofascismo.

AS ALTERNATIVAS

Contra deles somentes cabe opoñer unha revolución económica, social e cultural que instaure unha nova relación entre as persoas, a colectividade e a natureza. Unha economía que lle dea preferencia ó consumo colectivo, á vida agradábel dos habitantes, ó valor de uso dos produtos e á duración dos mes-

mos, á calidade, ó ocio, á amistade entre as xentes.

Non é difícil imaxinar unha Galicia aproveitando ó máximo os seus recursos agrícolas, gandeiros e pesqueiros sen destróllos, cunha explotación racional e científica das riquezas; unhas industrias de transformación dos propios produtos disseminadas axeitadamente polas parroquias galegas; unhas xentes dirixindo a súa propia vida cuns comportamentos e unhas relacóns entre elas humanizadas; unhas facilidades colectivas pró desenrollo da creatividade.

O evidente é que este tipo de economía non se pode realizar no sistema capitalista. O consumo colectivo xa suporía a negación das leis do mercado e non permitiría a acumulación do capital nunhas poucas mans, nin invertilo onde, como e cando quixeran.

Somentes nunha Galicia independente, coa apropiación do pobo galego das súas riquezas e a superación do sistema capitalista, podemos impedir que as multinacionais desfagan o equilibrio ecológico de Galicia e a relación home-natureza que inda permanece viva nunha gran parte do pobo.

NON E DIFÍCIL IMAXINAR UNHA GALICIA DISTINTA

PRA SERVILLO ONDE VOSTEDE VIVE, E POR ONDE VOSTEDE PASA.....

"A Caixa" ten cen portas

PALACIOS.-VIGO

Coa nosa rede de sucursais saímos ao seu encontro, onde queira que esteña, pra lle facilitar as operacións de ingresar ou retirar o seu diñeiro coa maior rapidez e sin outro trámite que presentar a libreta ou o talón de conta corrente, tal como o fai na oficina onde abríu a sua conta.

A meirande parte das nosas sucursais están conectadas, electrónicamente polo moderno sistema de Teleproceso; un servicio exclusivo pra lle evitar esperas e chamadas telefónicas. Calquera das «Cen portas» que «A Caixa» abríu na provincia permitírálle entrar na «súa casa» e chegar á sua conta.

Caja de Ahorros Municipal de Vigo

DONDE MAS PERSONAS AHORRAN EN LA PROVINCIA

AUTORIZADO POR EL B. DE E. EN 15/10/76

O clima en Galicia

As razóns da chuvia

Xunto coa gaita, o pandeiro e os prados, o clima forma parte do arsenal tópico que os non galegos —e mesmo algúns nacidos por aquí— manexan á hora de falar do noso país. Por iso pode ser interesante unha visión científica do tema: a que tenta facer pra TEIMA Xoán Bastián Beloso.

¿Cáis son as causas que orixinan o clima do noso país? Pódese decir unha maneira xeral que o clima que disfrutamos ten as súas orixes nos sistemas de frentes do Atlántico Norte; quere isto decir que tanto os perfolios de chuvia ou de sequía, como os de friaxe ou de calor, están directamente ligados ó desenrollo nos dítos sistemas de frentes do Atlántico, por suposto dentro de cada estación do ano.

No Atlántico Norte hai distintas masas de aire que se contraponen unhas ás outras con reciprocidade (este fenómeno de conxunto é xeral sobre a superficie do planeta). Destas masas de aire, as dúas que máis inflúen directamente no noso clima son a masa de aire polar marítimo e a masa de aire tropical marítimo. Estas dúas masas de aire diferéncianse, entre outras cousas, na súa temperatura e no seu contido de humedad. A masa de aire polar marítimo ten relativamente menos temperatura e menos humedad que a masa de aire tropical marítimo.

O choque destas dúas masas no inverno forma na súa fronteira unha liña que vai dunha maneira xeral e aproximada dende a zona comprendida polas costas do Norte da Florida e Xeorgia nos Estados Unidos en dirección das Illas Británicas. Noméase en Meteoroloxía esta liña, zona frontal, que cando está en equilibrio non dá lugar a perturbacións de gran importancia; mais cando o equilibrio se perde, principalmente no comienzo desta liña (campo de deformación da zona do Océano rente das costas dos EE.UU.) daquela dá lugar a unha perturbación que comenza a se trasladar na dirección da mesma cara a Europa. Esta perturbación a medida que se move cara ó Nor-

deste, vai medrando hasta formar unha borrasca, que, no inverno, normalmente non chega soa a Europa, senón que ven acompañada doutras perturbacións que se foron formando tras dela sobre a mesma liña; en Meteoroloxía noméase a este conxunto, unha familia de depresións ou de borrascas, que en circunstancias normais poden abranguer toda a zona do Océano dende as costas do Sur dos EE.UU. hasta as nosas costas e as do resto do continente pró Norte.

AS RAZONS DA CHUVIA

O proceso relatado é o que nos trae a chuvia e a humedade propia do noso clima. No inverno estes sistemas de borrascas barren sucesivamente as costas atlánticas europeas. Na Península Ibérica normalmente barren a zona que vai aproximadamente dende a foz do río Douro en Portugal á costa do noso país e toda a costa Cantábrica. Da mesma maneira estas borrascas barren as Illas Británicas (Irlanda e o Reino Unido), as costas francesas, especialmente o Norte (Bretaña, Normandía) Bélxica, Holanda, Alemania e as costas do Sur dos países do Norte (Escandinavia).

Esta é a orixe das principais cantidades de chuvia que caen no inverno en Galicia e que veñen do mar.

No vran as dúas masas de aire corren pró Norte sobre a superficie do Océano, e polo tanto a zona frontal destas dúas masas sofre o mesmo traslado, quedando axeitada dunha maneira xeral dende a zona da bahía de Hudson e Península do Labrador no Canadá até unha zona ó Norte das Illas Británicas. As consecuencias deste trasla-

do no Atlántico Norte fan que as perturbacións producidas no campo de deformación do Norte do continente americano (nesta estación menos frecuentes e de máis pequena potencialidade) moitas veces ó chegaren ás costas do continente europeu, fano no Norte das mesmas; daquela as ditas perturbacións barren con moita menos frecuencia as nosas costas, e dunha maneira máis lene.

Polo tanto, no vran a chuvia, nunha porcentaxe bastante elevada, ven do mar; con todo dun xeito

moito más moderado que no inverno.

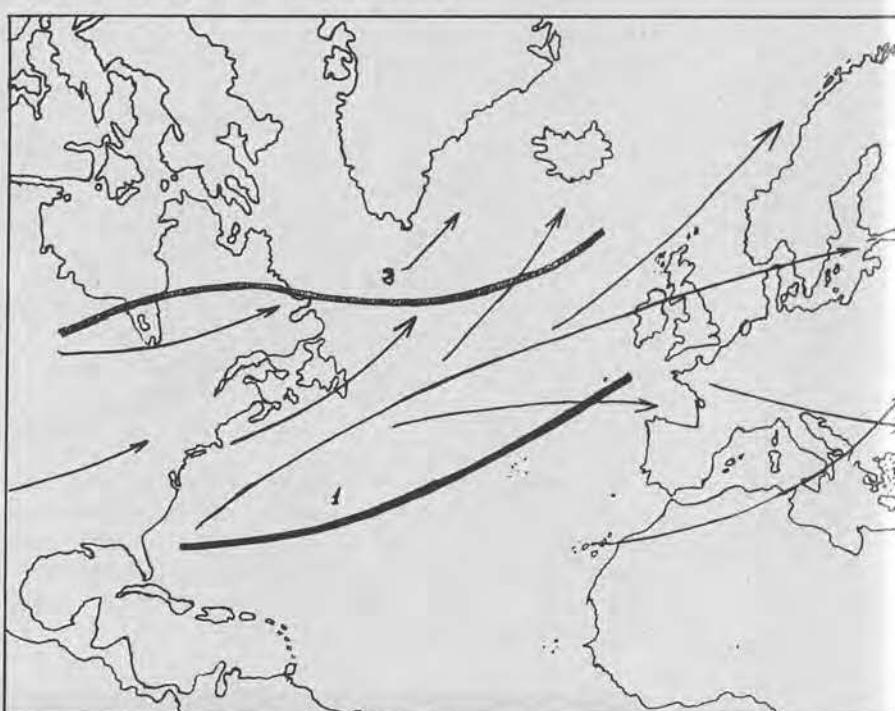
Temos tamén que anotar unha pequena porcentaxe de chuvia no vran procedente das nubes de desenrollo vertical, feitas nas montañas do noso país, nos días de moito calor, especialmente no interior. Este fenómeno conócese co nome de tronada.

UN CLIMA MARÍTIMO

Dunha maneira xeral, os procesos xa ditos son as causas primarias ou nais do noso clima que, como fomos vendo, é eminentemente marítimo, moi semellante ós climas de Irlanda, Reino Unido e a costa atlántica francesa, mais cunha diferenza, a temperatura (ainda non é moita). Nós témos-las temperaturas medias más lenes do que as poden te-los británicos ou os do Benelux, pois que sómos-los que estamos máis ó Sur deste conxunto xeral da climatoloxía das costas atlánticas europeas.

Non podemos remata-lo traballo sen facermos unha referencia ó período dos dez últimos anos, nos que

Mapa Xeal do Océano Atlántico Norte.

— 1 Línea da Zona Frontal ou Frente Polar no Inverno

— 2 Línea da Zona Frontal ou Frente Polar no Vran

A masa de aire polar marítimo, encontrase ó Norte da liña da Zona Frontal. A masa de aire tropical marítimo encontrase ó Sul da mesma liña.

As flechas indican as principais direccións das borrascas

se observou un proceso de disminución progresivo das precipitacións, ó comenza bastante lene, pro nos tres últimos (1974, 1975 e en especial 1976) o cambio climatolóxico foi cásqueo brutal. No comenza deste período, cada ano que pasaba chovía menos ca no anterior, ou sexa, que as borrascas aínda que se facían no Atlántico, algunhas pasaban más pró Norte de Galicia e, polo tanto, non tiñámo-la chuvia propia delas. Este proceso de desviación pró Norte das borrascas, veu sendo progresivo, mais puidemos aturar co el; pro no ano 1976 cásqueo tódalas borrascas (que tamén foron moi poucas, pois a sequía afectou a toda Europa Occidental) pasaron más ó Norte das nosas latitudes e sufrímo-lo ano máis esgueiro que se lembra, non só polo que dín os vellos, senón que tamén o dín as estadísticas meteorolóxicas dende que se comenzou a facelas. (Cántos pozos que denantes ninguén lembra que secaran, fixérono ese ano!)

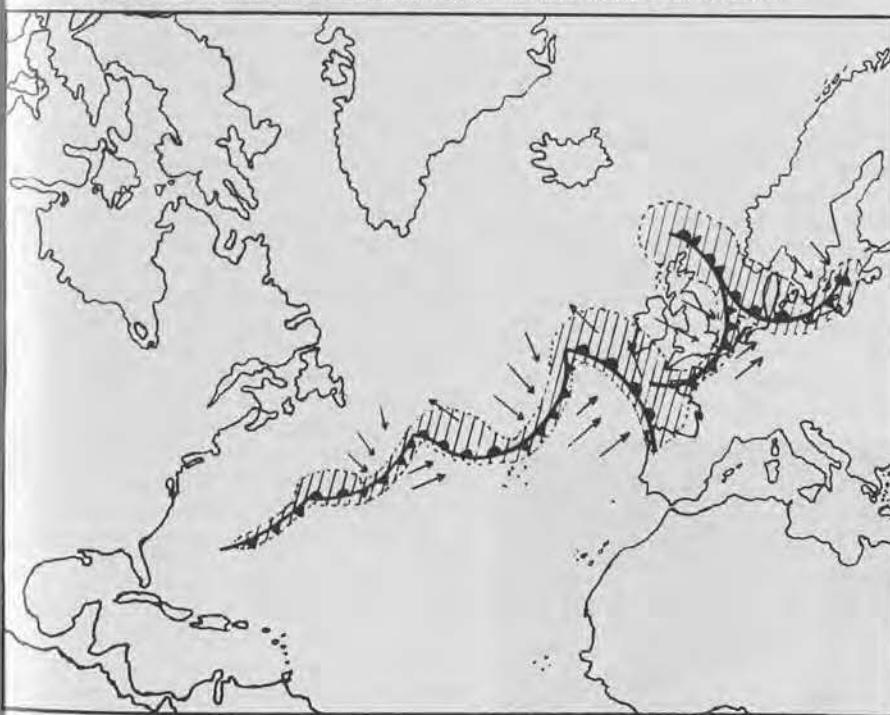
Deica agora ninguén pudo dar unha resposta axeitada a que se debiu este cambio climatolóxico; coñecémos-los efectos, pro non as

causas desencadeantes. Nós coidamos que un cambio de clima, se for debido a causas naturais, levaría uns centos de anos como mínimo, e tamén sabemos que hai uns 2.300 anos, no noso país chovía aproximadamente coma o fai hoxe. Nos nosos monumentos podémolo ollar, as rúas dos castros teñen gavias, os muros exteriores desaigues, o xeito das edificacións, todo está feito prá afrontar un clima onde as precipitacións eran moi abundantes; polo tanto, podemos decir que, dende hai uns 2.300 anos, o clima máis ou menos é o mesmo, e coidamos que o seguirá sendo (sempr desde unha perspectiva de cambio motivada por causas naturais do noso planeta).

En debén, ó final do pasado ano e o que levamos deste, o tempo que tivemos foi do máis enxebre pró noso país (este outono e máis este inverno foron normáis climatolóxicamente falando), e o que tivemos nos últimos anos, sí que foi anormal.

Prá rematar deixemos que sexa o tempo o que fale e esperemos que o clima siga o mesmo que hasta agora.

Mapa Xeral do Océano Atlántico Norte
Representación xeral dunha familia de Borrascas no Inverno

Nota.— As zonas de chuvias non están estáticas no mapa senón que se moven na mesma medida e dirección que os frentes das borrascas.

SESUALIDADE

Métodos contraceptivos permanentes

Esterilización masculina ou vasectomia

Dr. CIPRIANO L. JIMENEZ

No Código Penal Español, artigos 418 e 419, ó falar de esterilización, interprétese sen consentimento da vítima e referíndose a unha estirpación de «órganos xenitais». A mera esterilización da capacidade xenética, coma corte ou ligadura dos condutos deferentes, non constitúe este delito, e tería que se incluir coma delito de lesións.

A tipificación do Código Penal non pode ser aplicábel a formas de esterilización non mutilantes e reversíbeis practicadas por medios mecánicos, químicos ou biológicos, nin siquera as mutilantes irreversíbeis que non afectan ós órganos xenitais coma p. ex. a «vasectomia», hysterectomy, ligadura de trompas, resección dos condutos deferentes, practicadas a requerimento da vítima, alínda que non foran terapéuticas.

A esterilización con finalidade terapéutica voluntaria non mutilante dos órganos xenitais, é lícita; a euxenética pode ser ou non; e a provocada exclusivamente pra evita-la procreación, é lícita con arreglo ó ordenamento xurídico do Estado Español. Na práctica pode decirse que a esterilización, sobre todo a vasectomia, hysterectomy, ligadura de trompas, resección de deferentes, realiza co consentimento do individuo, polo que difícilmente chega ós tribunais; e por outra banda, non figura obligación de denunciar.

A esterilización non voluntaria pode ser de carácter violento e causada pola autoridade como sanción penal, caso p. ex. da lei nazi do ano 1933, ou por razóns de seguridade social, nestes momentos, como pasa en certos países incluíndo casos de: doencias mentais, epilepsias, crimináis hereditarios, menlos sexuais, etc.

A esterilización obrigatoria, como tratamento eugenético, e como medida de control demográfico, é un feito de dominio público, sobre todo polas campañas levadas a cabo en países como a India e Porto Rico, principalmente.

O Dereito Español non admite a esterilización obrigatoria por ningunha causa, nin como sanción penal, nin como medida de seguridade social, nin como imposición eugenética, polo que no momento presente non cabe pensar nunha conducta de carácter público encol dunha esterilización cara un millor control demográfico.

A esterilización masculina ou vasectomia é unha sinxela operación, que pode ser feita baixo anestesia local, sen estancia no hospital, e que consiste en corta-los canáis deferentes (finos condutos que unen o testículo á próstata). A esterilidade non é inmediata, hasta que os espermatozoides xa presentes sexan expulsados en sucesivas exaculacións, durante unhas 2 a 3 meses, que seguen á operación.

Dende o ano 1920, vénense facendo as primeiras «vasectomias», coa finalidade esterizante. Nos Estados Unidos, a aceptación da «vasectomia», chegou ó extremo de que moitos americanos, portan un distintivo de vasectomizados cara o público. O programa de aceptación psicolóxica pra estos homes consistía en facerles comprender, que podían ser tan viris coma os outros, e de que a súa virilidade non tiña porque mostrarse somentes pola súa capacidade reprodutiva. No ano 1964, xa se levaran a cabo en U.S.A. perto de 45.000 vasectomias, cifra que se pensaba aumentar extraordinariamente os anos seguintes. Non embargantes, a vasectomia, a pesar dos incentivos ou gratificacións, que lle son brindados ós pais de familia con máis de catro fillos (coma é o caso da India), chocha con grandes dificultades socio-culturais e psicolóxicas. Con todo, calcúlase que máis de 14 millóns de indios estarían esterilizados, pra unha población de máis de 700 millóns de persoas.

A nivel do Estado Español, a vasectomia faixe resentir moito, dado que o home ainda confunde frecuentemente a súa fecundidade coa súa virilidade, e calquera intervención no seu aparello xenital é vivenciada coma unha mutilación.

Asociacións prá esterilización voluntaria tratan de minimizar as posibles secuelas psicosexuais dos vasectomizados; outras de tipo moral tratarian, por outra banda, de atribuirlle á vasectomia responsabilidades e problemas que non suceden, pra que o método non se difunda. Algo parecido sucedeu cos métodos contraceptivos.

A dor post-vasectomia é pasaxeira e mínima; a diminución do desexo sexual e máila impotencia derivarían dun sentimento de castración en certos individuos. Con todo a vasectomia non interfere nin o placer nin as actividades sexuais.

V Mostra de Teatro Galego

O encontro de Ribadavia

Ribadavia, polo mes de maio, propón tódolos anos unha cita co teatro galego. Con todo, esta quinta edición da mostra non foi das más brillantes: máis ben pouco público, problemas cos locais, algunas ausencias importantes, e, en xeral, montaxes frouxas. Cáuse que a xeito de compensación, un descubrimento importante no premio **Abrente** que se fallou o pasado 17: un fermoso espectáculo teatral de Carlos Valdeorras.

Máis dun e de dous botamos en falla este ano a xente, o barullo, o bulir inquedo doutras ediciones. Non foi esta quinta mostra das más brillantes precisamente. E habería que preguntar por qué. ¿Seica Ribadavia deixó de ser aquela tenza, aquela pequena leira de libertade de expresión (dentro dun orde) no medio de silencios e disímulos que era, hasta hai pouco, a realidade toda do país? En Ribadavia, arredor da mostra, tódolos anos xuntábanse escritores, xentes da cultura, algunha tamén da política, xente nova... ¿Seica o país anda preocupado nestes tempos por outras historias? ¿Quizaves é que o noso teatro necesita unha nova alternativa, en profundidade, e a crise é xeral?

De feito había ausencias importantes este ano en Ribadavia. Polo que fora, botábase en falla o bulir e barullo doutras ediciones. Dez grupos pasaron polos locais de «Abrente», amais de varias actividades paralelas (cantantes, poesía, cine galego, etc).

ALTERNATIVAS PRO TEATRO

Volvemos á pregunta. ¿Quizaves é que o noso teatro necesita unha nova alternativa en profundidade e a crise é xeral? Disto falouse tamén na mesa redonda do domingo, día 15. Hai unha preocupación cada día maior entre as xentes do teatro galego pra lle daren unha saída ós moitos atrancos e problemas que tollen a normalización da nosa escena. O teatro non é inseparábel da realidade toda do país, do seu contexto cultural, social e mesmo político. Nas actuais condicións semella que xa se chegou ó teito. Compre saír fóra. ¿Cómo?

Miguel Pérez Romero e Manuel Lourenzo, dalgunha maneira representando oficiosamente ós homes do teatro galego, leran unha carta na que se fai unha chamada pola normalización da escena e que logou pasou ás firmas, unha normalización pró noso teatro que pasa,

SAIR DO VOLUNTARISMO

Directores, autores e actores, críticos e curiosos coincidían prácticamente na necesidade de sair dun voluntarismo, dun «amateurismo» que tolla calquera posibilidade de desenvolvemento máis aló do que se fixo deixa agora. Un gran espectáculo non se constrúe nas horas libres, ensaiando eiquí e alá e asegún veña, improvisando textos de noite, improvisando medios...

Naturalmente, pensar nunha normatización illada é un absurdo. Todo anda ensarillado. O teatro é unha tenza máis da realidade cultural do país. Unha profesionalización do teatro, por exemplo, é impensábel sen a creación de institucións culturais e públicas que o pulen (esa Escola da que falabamos antes, a Universidade, as seccións culturais dos axuntamentos, etc), sen unha defensa e apoio decidido á nosa cultura, sen unha política de ensino e coñecemento da lingua, creación de canles propias e oficiais de protección e espallamento da nosa realidade cultural, etc.

UNHA MOSTRA FROUXA

A presente edición da mostra de Ribadavia amosou dalgunha maneira as preocupacións, a crise actual do noso teatro (camiño do seguinte paso) e, ó mesmo tempo, coincidiu nun tempo onde o país, as cousas como son, anda mergullado noutras angueiras: as eleitoralistas. Tamén dunha futura constitución democrática, capaz de contemplar áinda que forá mínimamente a realidade diferenciada deste país, poderían saír pequenas ferramentas, cativas posibilidades pra escomenzar a andar

O TEATRO SAE A RUA

neste eido da cultura (coma na cultura toda). Pro este xa é outro cantar.

O Teatro Circo da Coruña non pudo presentar «O longo viaxe do capitán Zelta» pola morte dun dos seus compoñentes nun accidente parvo e absurdo, hai pouco, na illa da Toxa. A xeito de homenaxe e pra estaren presentes de calquera xeito, fixeron unha escolma do seu traballo escénico. O grupo «O Facho», tamén da Coruña, levou *Paco Pixiñas e a nave espacial*, de Celso Emilio Ferreiro e Isaac Díaz Pardo. Foi (teatralmente) o millor con moito da Mostra. Xa non entramos nos compoñentes ideolóxicas (a vella tese de C.E.F. sobre os ananos da emigración), que foi realmente criticada dende posicións xa coñecidas e que se remontan a unha vella polémica: ¿en qué medida o emigrante que fai cartos e renega do país en terra extranxeira é responsable (ou único responsável, polo menos) da súa conduta e non vítima de todo un sistema, o mesmo sistema que o bota fóra do seu país e o obriga á supervivencia no exilio? ¿Tódolos emigrantes son «ananos»?

Na miña opinión o plantexamento ideolóxico está errado. A miseria produce tamén miserábeis. Compre ir ó fondo da miseria e non quedarse nas mostras da mesma, nos seus produtos humanos. Con todo, o espectáculo, teatralmente, é brillante, cunha idea da composición e o espacio escénico moi exaltada, un estudio das posibilidades plásticas dun texto (que fundamentalmente é narrativo) realmente bo e a presencia de catro ou cinco actores valiosos, amais do labor e o traballo de conxunto. O home que fai o papel de

necessariamente, pola profesionalización.

Sen profesionalización, sen a posibilidade real de que as xentes do teatro galego traballen e vivan do seu traballo, é difícil calquera novo paso adiante, superador da actual situación. Un espectáculo teatral necesita moito más ca voluntarismo e boas intencións. Os tentos que se están a facer na Coruña (e os moitos atrancos que van xurdindo no camiño) pra levar adiante unha Escola Dramática Galega van por este vicio da formación de actores e traballadores da escena, estudio das posibilidades do medio, análise da realidade mesma do país, profesionalizacions, etc. Unha vez que se conquerteu unha sensibilización xeral arredor da cultura teatral galega, un rexurdimento que en grande medida vai vencellado ó labor das asociacións culturais dende os primeiros anos sesenta, a aparición en angueiras de moitos grupos novos é que se pode seguir, donde a súa creación, da sucesivas ediciones de Ribadavia, unha vez conquerto un *estado de conciencia* teatral na realidade do país, o seguinte paso é a profesionalización, o traballo sistemático, esixente, competitivo, eficaz. Este é o obxectivo vindeiro, realidade a conquerir polos homes homes do teatro galego.

cego e toca o violín foi unha verdadeira mostra de cómo se deben face-las cousas na escena (áinda dentro duns plantexamentos tradicionais dende a perspectiva do actor).

Faltou o grupo «Tralla», de Vigo, que anunciaba a obra gañadora o ano pasado do premio «Abrente»: «Laudamuco, señor de ningures», de Roberto Vidal Bolaño (que axiña sairá editada na editorial Pico Sacro). Os homes de «Tralla» tiveron a última hora problemas coa actriz do grupo e non puideron ir. O grupo «Semente», da Coruña, dentro do teatro pra nenos, levó o «Viaxe ó país de ningures», de Manuel Lourenzo, premio «O Facho, 1975», obra que ten realmente posibilidades tanto estéticas coma didácticas, pro que cumplía traballar unha migia máis, anque non estivo mal estruturada escénicamente. «A Farandula», de Vigo, plantexou un espectáculo a partir do «Catecismo do labrego» con dúas ou tres «morcillas» actualizadoras, pro mantendo cásque na súa totalidade o texto orixinal, mesmo conservando non poucos anacronismos. O resto non ten máis interés có mérito do traballo, que xa non é pouco tal e como se están a face-las cousas e as posibilidades que hai.

Había ausencias tamén importantes: «Candeas» de Noia, «Rosalla Castro» e «Martín Codax» de Vigo (xa no teatro prós nenos), «Antroido» de Santiago, «Valle Inclán» de Lugo, «Auriense»... Se Ribadavia segue a ser, coma deixa agora, o termómetro pra medírmo-lo pulso da nosa realidade teatral (e nada nos fai pensar que teña deixado de se-lo), temo-lo pulso febre. Agora ben, tamén é certo que nos plantexamentos profesionalizadores de autores e actores, directores e responsables de grupos había a conciencia da necesidade do paso adiante (con traballo, plantexamentos serios e eficacia). No límitar do programa da Mostra, que é xa crónica da cultura deste país ó traveso das súas edicións, dende a súa creación en 1973, pódese ler: «¿quén fai este teatro, ónde e pra qué? Fano galegos, en Galicia e pra galegos. (...) Polo mesmo, coídamos que o teatro, como manifestación cultural que incide directamente no pobo galego, debe tomar partido. E proclamamos: o teatro, hoxe en Galicia, ten de ser unha arma ó servizio da normalización da lingua e da liberación nacional. E o día de mañá, xa veremos».

Trátase, con todo, de escomenzar a traballar axiña pró día de mañá. A crónica de Ribadavia é a crónica dunha fermosa esperanza. «Cando empezamos en 1973 —decíannos-los organizadores— había 7 grupos en Galicia e a xente decía se estabamos tollos. Hoxe hai constituidos máis de 40 grupos». Pro a Ribadavia só foron dez.

O premio «Abrente»

Un gran espectáculo

«Santo Antroido das Industrias, santo de moito coñado que en vida foi case conde viviu coma un gran señor e morréu incinerado...». V.F.F.

«Progreso e andrómena de antroido», que se presentou ó concurso de obras teatrals «Abrente» co lema «Replico na pedra» e que firmaba Carlos Valdeorras, foi, sen dúbida ningunha ó meu entender, os más interesantes desta edición da mostra de Ribadavia. Trátase dun espectáculo longo, complexo, difícil de montar, pro cheo de coñecementos técnicos, posibilidades escénicas, brillante, resultado —entre outras cousas— dun coñecemento real do feito teatral, o que é de agradecer. Afeitos a un teatro cásque sempre narrativo, cheo de servidumes literarias. «Progreso e andrómena...» propón, sinxelamente, un espectáculo. E un espectáculo, amais, colectivo, cunha grande participación dos espectadores, pezas fundamentais do desenvolvemento da historia.

O mesmo autor definíano-la súa obra como unha experiencia estética e teatral de axitación, mobilización e didactismo. De acordo. Pro hai unha cousa que é moi importante e compre non esquerer cando se fala de teatro: trátase, tamén, e mesmo fundamentalmente, dun ESPECTACULO. As boas ideas, os plantexamentos ideolóxicos, etc. Todo pode ser utilizado. Todo ven sendo artellado escénicamente en dous

como non xustifican a música, a obra plástica ou literaria. Xustifican moitas cousas, pro non estas. Carlos Valdeorras parece absolutamente consciente disto e propón unha reoreación analítica, creativa e crítica (anque dende uns plantexamentos tamén moi concretos e que me atrevería a suliñar, ás veces, cásque de partido) da realidade mesma do país ó traveso de dous feitos, As Encrobadas e Xove, as loitas populares que nestes dous lugares de Galicia se teñen levado adiante contra dos monopolios e a industrialización irracional, allea ós intereses dos habitantes das respectivas bisbarras.

Trátase dun teatro político, dun teatro de movilización e concienciación, de liberación nacional e popular. Pro é, ó lado disto, unha magnífica experiencia estética, propón todo un espectáculo que ven suliñar tódolos plantexamentos ideolóxicos e que, como feito teatral, endexamás se xustifica neles. Este é, ó meu entender, o grande mérito da obra premiada e que axiña sairá ás librerías.

O autor aliméntase de dúas fontes. Parte dun coñecemento polo miúdo do folclore do antroido recollendo eiquí e alá as diferentes mostras que ainda se manteñen do mesmo, personaxes, etc. A segunda fonte é a noticia mesma, a documentación da prensa, entrevistas cos protagonistas reais dos feitos que se van contar, crónicas, datos técnicos, etc. Todo pode ser utilizado. Todo ven sendo artellado escénicamente en dous

espacios: plataforma A (que pode se-lo escenario propriamente dito) e plataforma B (onde amais dos actores está o público que asiste á representación e que vai ser tamén, ó traveso de berros e misturado cos actores, coprotagonista do acto). Hai elementos de Piscator, hai experiencias de Goldoni, unha análise de posibilidades teatrals de cada unha das nosas mostras do Antroido e dos seus personaxes (cada un dos cais xoga un papel fundamental na obra, dende o don Pedro-Antroido e ás veces Vello do Corno, hasta os cabaleiros, os distintos oficios, antroideiros, xenerais, gran xeneral, homes e mulleres do lugar, Quintos, Encrobases, Lanceiros, Vendimaregas, Altos, cregos, espectadores...). O espectáculo xoga coa acción simultánea, coa música, coa incorporación de novos contidos críticos á copla popular, ó dito de antroido, coa axitación e mesmo traslado dun lugar a outro do espacio escénico (que é o escenario tradicional e as sillas do público) de grupos de personas entre as que están os propios espectadores, coa improvisación, co aparello luminoso. Tampouco o tempo do espectáculo é único. Escomenza horas antes da función, nas rúas da vila ou lugar onde se representa, no mesmo anuncio da obra coa presencia dos actores e personaxes no rueiro; e pode rematar do mesmo xeito, logo da representación, polas rúas, manifestándose colectivamente.

Pode un estar ou non de acordo cos plantexamentos ideolóxicos, mesmo coa utilización do espectáculo como propaganda política. Pro o espectáculo, artellado, estudiado, está ahí; e resulta magnífico (ou resultará magnífico nas mans dun director e un grupo intelixente). Non é doado de montar. Hai, certamente, tempos moi longos, quizaves en demasia, e que poderían ser rabelados cara a unha representación. Hai intres moi perto da demagogoxía fácil tamén. Pro son cativeces no conxunto que poden moi ben ser amañadas. O resultado é bo, imaxinativo, brillante. A nosa literatura teatral ten demasiado de literatura e non sempre é teatro, espectáculo. «Progreso e andrómena de antroido» é un espectáculo que, por riba, non nos deixa indiferentes. Sen dúbida ningunha, repito (e non me pagan pra lle dar ó botafumeiro), foi o millor desta quinta edición de Ribadavia.

CARLOS VALDEORRAS: 18 ANOS PRO TEATRO

CARLOS VALDEORRAS é lugues e nacéu en xuño de 1959. Vai, pois, próx 18 anos. Estudia Filoloxía en Santiago de Compostela. Xa o pasado ano presentara unha obra ó concurso «Abrente» de Ribadavia cun título moi semellante a este e baseada tamén no espectáculo do antroido e nas posibilidades estéticas e teatrals do mesmo, no que leva traballando dende hai tempo. Dirixiu o grupo «Valle Inclán» de Lugo e, más concretamente, a montaxe que este fixo de «Unha vez foi o trebón», de Manuel Marzá. Denantes participou nalgúns espectáculos más ou menos colectivos coma a homenaxe que hai pouco se fixo con textos poéticos de Ramón Cabanillas. Actualmente traballa en tres cousas: unha sobor de novas «crónicas» de feitos que hoxe están a suceder no país, unha peza de teatro infantil e outra más ben de contido histórico.

«A miña obra encadraría dentro dun teatro testemuñal e didáctico, un teatro que se explica sempre dentro dun contexto moi concreto —decíannos—. Todo me serve, as declaracions a un periódico, as crónicas que veñen nas revistas ou xornais, os escritos que se dirixen ás redaccións ou ás autoridades... Logo pasa todo isto pola peneira da miña imaxinación».

Je Noguerol, que musicou con éxito unha obra de Valle-Inclán —pasada pola segunda cadea de TVE no programa dos martes, Teatro-Club—, fixo recentemente tres recitais na sala Villarroel de Barcelona. Neles, ademais das xa coñecidas, amosou cancións novas que tiveron boa acollida entre un público novo e básicamente galego. EMILIO PRADO, logo dun destes recitais, falou con él.

No seu conxunto, as chamadas «Cántigas da Fradería» —nome xeérico desta producción— son unha denuncia da emigración, das súas causas, dos problemas que comporta... así coma a percura dunha alternativa.

— ¿Cál é o futuro da canción galega?

— Está vencellado á evolución política que se dea no Estado español. Non é casualidade que eu estea cantando en galego, hai que aproveitar cada ún dos resquicios. Claro que, no caso de militar, eu farío coma cantante, por suposto.

— ¿E o teu futuro?

— Veño de cantar en Santiago e non había nin a mitade de xente que eiquí. Ou sexa que se en Santiago é onde a xente, teóricamente, está comprometida con Galicia, e non vai ó recital... pois xa verás qué futuro. E polos cartos non é, que eu non pido tanto. Alf, en Santiago, veume un fulano e díxome: «Teste

Je Noguerol. Foto: Anxo.

Je Noguerol: **«Xa está ben que xente allea...»**

lega... O que pense que nós estamos fóra porque queremos, ese sí que está fóra da realidade. Nós también sómo-la trista realidade galega. Estas cousas rómpenlle ánimo de loita a calquera.

— Despós destas actuacións en Barcelona, ¿qué proxectos tes?

— Vou facer unha serie de recitais en Madrid, no Teatro Barceló, nos barrios e na Universidade. E logo grabaré un disco coas «Cántigas da Fradería», que teñen unha nova estrutura, más axeitada ó tema. O tema non é más có reflexo da realidade galega: non queda más, nel, cá miña aboa ó non se resignar a marchar da terra. E un auténtico acto de resistencia. E tamén musicalmente supón unha evolución, xa que as cántigas están pensadas pra usar, sen abusar, o maior número posible de instrumentos populares galegos.

Como di Jei nas súas cántigas, «xa está ben que xente allea/nos escribe a nosa historia/compre cambealo mañá/e hai que cambealo agora...». As intencións, pois, están á luz. Xa só falta realizarlas.

que facer dun partido e fórraste». Eu, en broma, díxelle que ningúen mo propuxera e, entón, el sacou o carnet do seu partido e dixo: «Propóncho eu». Claro, cando cheva un tipo así, que é un burgués rematado, e ves en qué partido está, eu vexo claramente que non podo estar no mesmo. Así que, se teño que traballar doutra cousa, fágoo e xa está. Pro eu quero seguir facendo o meu papel dun xeito más honrado. O que non quere decir que non estea abierto a calquera debate.

— ¿Atópase coa refuga explícitaalgún sector concreto?

— Si... E o millor de todo é que eu aínda non sei por qué. Quixera que me explicaran por qué me están a acusar de españolista, porque eu non me considero nin españolista nin fascista nin nada que semelle tal cousa... Ou mesmo cando me din que estou fóra da realidade ga-

cultura

LIBROS

X.R. Barreiro Fernández: **EL LEVANTAMIENTO DE 1846 Y EL NACIMIENTO DEL GALLEGUISMO.** Edit. Pico Sacro. Santiago de Compostela. 1977. 250 páxs. (Historia).

O que tradicionalmente se conoza por «revolución gallega de 1846» e que agora Barreiro, con bon criterio, chama *levantamento* pra situalo entre unha revolución e un simple pronunciamento, sempre foi un feito histórico no que reparou a historiografía e en xeral a cultura galega. Témo-lo exemplo de Murguía e sobre todo de Tettamancy, que adicou case todo o seu labor historiográfico a este fenómeno, convirtíndoo nun precedente independentista da súa coetánea Solidaridad Gallega. Logo, da man de Tettamancy, fórse repetindo unha chea de clichés (que se trataba dunha revolución galega, independentista, etc.) que remataron por caér nun descoñecemento total do tema, como foi a reivindicación dos labregos mortos en Carral que fixo algúm grupo político. Está visto que o tema necesitaba dunha revisión urgente e acordo con criterios históricos novos e actuais. Isto foi o que fixo Barreiro.

O gran mérito do traballo reside sobre todo en que tenta integra-lo feito dentro do seu contexto socioeconómico e político e, ademais, en desparzar con éxito os diferentes grupos políticos e forzas sociáis que participaron no levantamento. Isto é o básico do libro, o verdadeiramente novo, anque o autor xano lo adiantara en parte nun artigo publicado en GRIAL («Pronunciamento de 1846 e rexionalismo galego»). Anque os coñecementos que temos da situación económica de Galicia nos anos 40 non son moi abondosos, o Barreiro remata mostrando que o levantamento non respondéu a un deterioro xeral da economía galega, senón a deterioros parciais que afectaban a certos sectores sociáis, principalmente conserveiros, asalariados, pequenos burgueses urbanos de tinte progresista e económico ben instalados polas súas adquisicións na Desamortización, e quizás —anque isto é unha hipótese— capas do artesanado en vías de destrucción pola competencia extranjeira ou catalá. O campesiñado, coma no caso do carlismo, segue sendo neutral, e con moita razón.

Dito isto, bótase de ver deseguida unha conclusión: o levantamento de 1846 non tivo nada que ver co sector maioritario da formación social galega da época: o mundo rural. Foi mais ben un feito funda-

X.R. Barreiro Fernández

El levantamiento de 1846
y el nacimiento del
galleguismo

PICO SACRO

mentalmente urbano ou vilego, con ramificacións mariñeiras, traducido políticamente na participación de grupos moderados, progresistas e provincialistas. O concurso dos provincialistas (con Antolín Faraldo de guieiro), que se foi agrandando ó paso dos vinte días que durou o levantamento, supuxo un distingo cualitativo ó fenómeno non tanto pola súa incidencia, senón por constitui-la primeira manifestación de feito diferencial de Galicia a nivel de conciencia intelectual e formulación política. E que Galicia comenzaba a sentir la integración dentro das estruturas estatutáis centralizadoras, tendentes a convertir en «nacional» o que até pouco tempo denantes fora «multinacional». LUCAS OROSA

W.B. Yeats. DOUS DRAMAS POPULARES. Colección «O Moucho». Edit. Castrelos. Vigo, 1977. 67 páxs. (Teatro).

Plácido R. Castro e os irmáns Villar Ponte traduciron ó galego en 1935 estas dúas pezas, dous «folk-dramas» de W.B. Yeats, unha das personalidades más importantes

DOUS DRAMAS POPULARES

W. B. YEATS

das letras irlandesas e de aberta significación nacionalista. O exemplo da Irlanda ceibe tiña engaiolados ós homes das Irmandades da fala e os traductores, neste caso, tencionaban —asegún explican no limiar— ofrecer novas alternativas a un teatro galego que non tiña de galego máis cá lingua, amosándose absolutamente dependente e mimético dos xeitos casteláns e andaba atrancado, no millor dos casos, nun folclorismo cativo e sen posibilidades. O poeta e dramaturgo irlandés, apoiándose nas raíces miticas e culturais (folclóricas) do seu pobo, ofrecía un teatro popular e creativo, poético e asequíbel ás maiorías, do que a lección moi ben podia ser adeprendida polos galegos. Este viña ser, cando menos, o plantexamento dos irmáns Villar Ponte e más Plácido R. Castro.

Esta reedición na colección «O Moucho», amais do posíbel interés dos textos de Yeats, ofrece algunas opiniões dos tradutores sobre o teatro galego do seu tempo e a súa preocupación por atoparen camiños novos e creativos para escena do país que, anque cativas, axúdanos a coñecerlo feito teatral en Galicia por aquelas datas ó traveso da crítica de homes que, en gran medida, foron tamén protagonistas. O papel de Antón Villar Ponte, por exemplo, dende as Irmandades, a prol do noso teatro é certamente fundamental.

A Villar Ponte interesábase un teatro de ideas pro popular, creativo a partir das raíces folclóricas e étnicas dun pobo, pro capaz de sensibilizar ó espectador cara ós seus propios valores colectivos. Veíquí a explicación da tradución de Yeats que consideraba, dende a realidade irlandesa, tan agarimada e loubada por todos, unha mostra exemplar.

Na *Catuxa de Houlihan* (a primeira das pezas) o componente nacionalista está nun primeiro plano, xogando cos símbolos históricos que definen aquela terra. O segundo «folk-drama» ven máis vencellando ó mundo máxico e folclórico, dacadalo entre o cristianismo católico e o paganismo panteísta precrisitian. Tamén nisto via Villar Ponte unha relación importante entre as dúas realidades: galega e irlandesa. Con todo, o tempo pasou tamén polos textos. Aquel atractivo irresistíbel da experiencia irlandesa prós homes do noso primeiro nacionalismo pasou. O interese das dúas pezas (mai pequenas polo demais) é hoxe máis ben cativo dende unha perspectiva estritamente teatral (non histórica), e mesmo temática.

O remuiño

XAVIER MARIÑO

O tema das Encrobadas e Xove interesaría dun xeito especial ós nosos escritores. Interesaría, polo menos, ós que se presentaron ó concurso de obras teatrais ABRENTE, que tódolos anos se fai en Ribadavia o «Día das Letras Galegas». Non somentes a obra gañadora deste ano, *Progreso e andrómena de antroido* de CARLOS VALDEORRAS, senón outras dúas polo menos falan, directa ou indirectamente, do das Encrobadas ou Xove e tentan todas, naturalmente, tirar las súas conclusiones e leccións históricas. Hai outro tema tamén preocupante e teatralizábel: as asociacións de veciños e, en xeral, todo o movemento organizativo cidadán, sexa nas vilas ou nas áreas rurais. A obra de CARLOS VALDEORRAS, por certo, leva subtítulos indicativos. Amais de *Progreso e andrómena de antroido*, se vostedes queren ou lles peta, poden titular *Xovencrotas ou Os milagres de FENOSA*, auto documental da luzada, razada e queima popular do Santo Antroido, abenzoado patrón das industrias e demais tangaraños. Libranos señor. Amén.

E falando do teatro. De cando en vez Galaxia publica algunha cosa (máis ben poucas porque disque non é rentábel prós editores). Pico Sacro é a única editorial, nestes intres, cun compromiso máis ou menos periódico na edición de textos teatrais: a próxima cosa que tirarán do prelo será de ROBERTO VIDAL BOLAÑO, o seu *Laudemucco, señor de ningures*. Non andan ben os tempos para edición de teatro e poesía. Pro hai novas: MANUEL LOURENZO vai se-lo director dunha nova colección de textos teatrais que vai saír das ediciones do Rueiro. A idea é publica-lo mesmo textos novos ca recuperacións históricas interesantes. O primeiro título vai ser, concretamente *Almas mortas*, de ANTON VILLAR PONTE.

E do teatro ás revistas. «Vieiros» foi quizaves a primeira publicación periódica editada entieramente en lingua galega logo da guerra civil. Era unha publicación de ampla información, máis ben política e cultural, pro que podía tocar outros temas, mensual, que saía en México polos anos 60 e que editaba o PATRONATO DA CULTURA GALEGA. O seu fundador foi LOIS SOTO, secretario de CASTELAO e fundador tamén, no seu día, da UPG. A estancia de SOTO en Galicia hai pouco tempo volvío a plantearlo tema: «Vieiros» vai volver a saír, eiqui, no país, legalmente, poida que cara ó setembro ou ó outono. Estáse a traballar, polo de agora, no equipo técnico que a poida botar a andar, amais dos problemas de prelo e infraestrutura, que non son farrapo de gaita.

cartas a dirección

AUGUSTO ASSIA CONTRA FREIXANES

Sr. Director: ¿En qué quedamos? ¿Qué é o que eu son pra usted e pra TEIMA? ¿Un rufián galego ou un caballero español? Díme que nun dos seus derradeiros números di usted que eu tiven o xesto «caballeresco» de renunciar á candidatura a senador pola miña terra por *delicadeza* pra coa miña muller. Non é preciso xurártelle que a atribución de sentimientos tan delicados non pode menos que conmoverme. Moitas gracias. Pero, /cómo enterra usted agora a descripción que fixo de min cando nun artículo firmado pol-lo señor Freixanes, dixo que eu iba ser candidato por Ourense gracias á convicción exercida pol-lo meu grande amigo Euloxio Franqueira, a base de corromperme «fazendo pasar» unhas cantas novelas desde os establos da UTECO ós meus?

Podo eu deixar agora por motivos tan excelsos como aqueles con que usted me engaña, unha candidatura que aceptei por soborno de «unhas cantas novelas»? ¿Qué van a pensar os seus lectores? Pensearán que usted dice unha cousa nun número i-a contraria noutro ou que eu, ó fin, atopei o meu camiño de Damasco e deixei de ser rufián pra convertirmo, de repente, zecais leendo TEIMA, nun «caballero»? Ainda que non todos poden ser «caballero español» calquera pode ser un rufián. Hai tantos. E por qué non hei de poder ser u un d'elles?

Agora ben, si o señor Freixanes pode ter más razón ó declararme «rufián» qu'a usted ó declararme «caballero», xa que estamos coas maus na masa gustaríame que lle recomenda usted ó seu ilustre colaborador ou redactor (ou o que o señor Freixanes sexa) que cando discirña os seus nobles e verídicos enxuciamentos teña coidado de non collerse os dedos nos novos procedimentos (algúns especiais prás eleccións) de ley contra a inxuria. Eu non lle vou a buscal'as cosqueras ó señor Freixanes (Freijanes en vida de Franco) pois cando lle preguntei a Franqueira se quería qu'o demandásemos por calumnia, Franqueira miróme co xesto, tan seu, de insondable ironía e desprecio e contestóume «Pensas que pode valela pena?». Pero pra outros pode.

Cando o señor Freixanes queira porre outra vez a min como un exemplo de corrupción i-a Franqueira da corruptor, dígallo usted que non fale de novelas, que é moi más seguro decir que Franqueira me sobornou para que me presente a Senador pagándome en ouro, en globos de colores, ou en chocolates qu'a en novelas. Os chocolates, os globos ou o ouro non están rexistrados, pero as novelas están rexistradas en libros oficiais e eu non teño más qua por os libros oficiais da provincia de Coruña ante un xuez e leval-o ó meu estable pra que o xuez se convenza, á primeira olhada, de que nin da UTECO de Ourense nin de ningunha outra parte entró endexamais novela algúna na miña casa e que todas as que teño, dende a primeira á última naceron nela.

Ser un mal periodista é fácil, pero ser un mal periodista e, ademais, difamador como o señor Freixanes, é perigoso. Hasta pra inxuriar hai que estar enterado e ser listo. Faga o favor, señor Director, de decirlo da miña parte, ó señor Freixanes, na seguridade de que é un bon consello, agradecéndolle a usted que agora tan tarde xa na miña vida, me queira facer en troques un «caballero español». Pero tamén si usted me permite lle daría a usted outro consello, xa que dín os castellanos que «el diablo sabe más por viejo que por diablo». O consello é iste: en Galicia fai falta unha revista como a de usted, pero non pra que unhas galegas inxurian ós outros e esgarabellen nella ideólogos más ben ignorantes do que pasa en Galicia e que nin xiquera saben que existe o rexistro ganadeiro (cando o gando é a nosa mor riqueza), non pra porlle as velas á loita de clases, non pra facer do galego un instrumento de tortura, sinón pra todo o contrario. Os labregos (e inda os labregos somos os más fortes do país) non somos tan parvos como ustedes nos fan.

De usted servidor.

Felipe Fernández Armesto (Augusto Assia)
Casa Grande de Xanceda
A Coruña

N. da R.:

Nun traballo sobre dos poderes políticos no noso país que ocupa en tres capítulos un total de dez páxinas de nosa publicación, alúdese de esguello ó escritor e xornalista Felipe Fernández Armesto (Augusto Assia) en catro liñas xuntas (Ver TEIMA número 16, 31-III-6-IV, páxs. 15-16) que dín literalmente: «*ainda máis (Franqueira) presume da súa amistade con Augusto Assia (outro home de Cabanillas) e alguén mesmo fala de novelas con «peligrée» que saíron do pazo de Ourense camiño da Casa Grande de Xanceda, propiedade do vello escritor e periodista, de seguro, candidato a senador pola provincia de Ourense e promocionado polo P.P.*». Non se dí máis nada. Augusto Assia necesita, sin embargo, tres longos folios pra responder a tan cativa referencia. O longo de todo o traballo nin se di de xornalista que é un «rufián» nin moi menos corrompido por un corruptor pra que se presentara a unhas eleccións. Antre amigos pódense facer regalos (ou non) como proba de amistade sin que ningún teña de se alborizar nin sentir aldraxado. En tanto ás decisións e posicións políticas, son cousa de cada quen. O señor Augusto Assia atribui ó noso compaño, Freixanes, afirmacións que éste non fai, e da por riba, longas explicacións a catro liñas, que ninguén lle pediu dende eiquí.

As alusións e fortes e ofensivos adxetivos que o vello xornalista fai contra o noso compaño, por non ter xustificación nin probas, non merecen máis resposta. O lector ten de reito a xuzgalo labor e a honestidade de cada quen, segundo o seu criterio.

FRAGA E O GALEGO

Sr. Director: Hai uns días lin no xornal «La Voz de Galicia» uns artigos sobre da presentación das liñas ideolóxicas da Alianza Popular (eu coido que por todos coñecidas dende hai moito tempo) que algúns dos líderes do devandito partido fixeron por Galicia. Nun destes artigos pódese ler que algúns destes «personaxes» pronunciaron o comienzo do seu discurso en galego. Paréceme ben, xa que uns cantos votos ben pagan o traballo de ter que aprender unhas poucas palabras da nosa lingua. Pro o que más fondamente me impresionou foron unhas verbas que pronunciou o señor Fraga (e que me sentaron como unha labazada no pescozo) no intre en que se dirixe ao pobo, en galego, e iste lle asubfa.

«Que vós non sabedes galego, home, eu falo a lingua dos meus pais e abós, que tedes que aprenden».

Ten un chisco de razóns en esto de que temos que aprender a falar un bó galego, pro o sorprendente é que cousas coma estas as diga un home como o señor Fraga, que durante longos anos ocupou postos coma o de Ministro de Información e Turismo. Eu andaba na escola cuando homes coma o señor Fraga (e que hoxe tamén botan man do galego pra facerse escutar) ocupaban altos cargos na Administración e nese intre eu non tiña ningunha posibilidade de ler nin de aprender o galego.

Gostaríame moito coñecer si fixo algo (non en contra, claro) o señor Fraga, cando ocupaba esos cargos pra que a xente á que hoxe lle dí que non saben falar o galego, poíderan aprenderlo.

Agardando que esta carta sexa publicada na nosa revista TEIMA, aproveito a ocasión pra lle saudar moi atentamente.

Celestino Gelpi Pena
C. Nuclear de Almaraz
Almaraz (Cáceres)

F.E. DE LAS JONS AUTENTICA, ANTICAPITALISTA

Sr. Director: Ante a publicación na súa revista dun informe sobre do libro «Galiza 77: Forzas políticas pra un tempo decisivo», de Xoan I. Taibo e Manuel Rivas, teño que facerlle chegar a tódolos lectores de TEIMA a miña protesta ante a in-

xusticia cometida polos señores que colocaron a F.E. de las JONS (Auténtica) xunto partidos capitalistas ou pseudo capitalistas —que admiten o xogo do imperialismo multinacional— así como a monarquía, etc. O seu posto nun espetro político debe estar xunto aos grupos SINDICALISTAS, e en todo caso decote das organizacións revolucionarias, que son as que más se aprosiman —por querer a liberación da clase obrera oprimida polo capitalismo asoballador do pobo— ao SINDICALISMO REVOLUCIONARIO. Todo elo demostra a pouca honradez e sinceridade que teñen. Gustaríame saber en qué se basaron isos señores pra darlle ese posto, si se molestaron en averiguar o que é realmente, ou simplemente se guiaron pola «prensa» tan boa que lle deixaron os seus ladrós, os que se aproveitaron da súa cara exterior e dos seus errores como «fachada» pra resguardarse das súas verdadeiras intencións, de todo o mundo coñecidas.

F. E. de las JONS, Auténtica, é unha organización SINDICALISTA que se declara anticapitalista, antiimperialista e antimonárquica. O seu fin último non é a conquista do poder, senón a súa entrega e distribución ao pobo —o seu único dono— por medio da REVOLUCION NACIONAL SINDICALISTA, instaurando unha SOCIEDADE SINDICALISTA AUTOXESTIONARIA radicalmente oposta á actual capitalista, que considera o traballo como único medio de vida lícito.

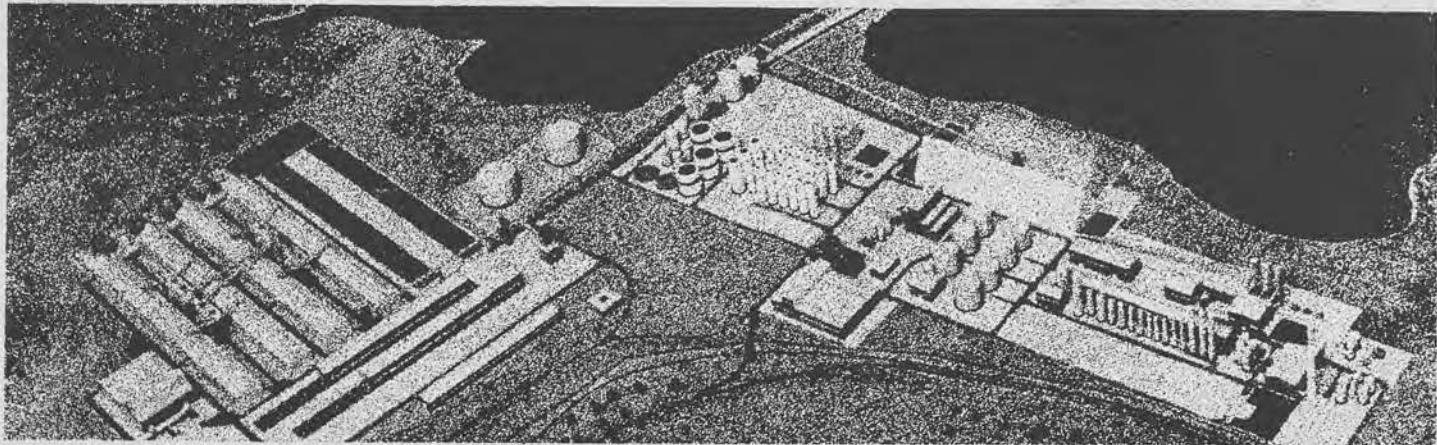
Agardo que con esta aclaración sexa xuzgada como lle pertence en orden ao que é e aos fins que persigue —que dende a súa saída da clandestinidade está demostrando públicamente nas súas loitas reivindicativas— e non ao daño que lle ocasionou unha guerra que non era a súa, uns errores que como todos cometéu e unha dictadura que a utilizou pra encubrirse.

Moitas gracias pola publicación desta aclaración. Saúdos e revolución.

Xosé Monet
Santiago de Compostela

N. da R.:

O testo que publicamos recolle, cremos, os párrafos más significativos e fundamentais da carta. Outras liñas aclaratorias do eiquí enunciado tiveron que quedar fóra por imperiosas razóns de espacio.

Na ensenada de San Cibrao estase a facer unha grande obra.

Na provincia de Lugo, a carón da ensenada de San Cibrao, perto de Cervo e de Xove, nun terreo de máis de 200 Hectáreas, ALUMINIO ESPAÑOL, S. A., e máis a súa filial ALUMINA ESPAÑOLA, S. A., comenzaron as obras dun proiecto que suporá o movemento de unhos cinco millós de metros cúbicos de terra e rocha, pra instalar ali máis de 350.000

metros cadrados de naves industriás, en cuias estruturas, máquinas e instalacions empregaranse 135.000 toneladas de aceiro. Cando iste complexo estea en marcha consumirá aprosimadamente o 6% da enerxía eléctrica española. Unhos 6.000 homes traballarán na construción dista grande obra. A Empresa Nacional de Aluminio

(ENDASA) e Aluminio de Galicia (ALUGASA), coa aportación de capital bancario e de Caixas de Aforro, crearon Aluminio Español, S. A., que, a súa vegada, formou Alumina Española, S. A. a coal recibirá a aportación tecnolóxica da compañía canadense, Alean, e da francesa Pechiney. O custe total das obras sobrepassa os 36.000 millós de pesetas.

A empresa fabricará 180.000 toneladas de aluminio e, por primeira vegada en España, producirá alúmina, integrando así totalmente o proceso do aluminio.

Todo isto esforzo permitirá que a partir do mineral, bauxita, poida ouverte a alúmina, elemento iste que é fundamental pra producción do aluminio. Acadarase unha fabricación inicial de alúmina

de 800.000 toneladas por ano, das coales, 400.000 adicaranse a fabricación, na mesma empresa, de 180.000 toneladas de aluminio, que apóis podería aumentada até 270.000 Tm/ano. As outras

400.000 toneladas de alúmina restantes serán consumidas por varias fábricas de aluminio españolas. Con todo elo serán superadas en moito as previsiós feitas polo plan de desenvolvo.

Todo isto supora un aforro de 200 millos de dolares anuales; creación de postos de traballo; pedidos pra industria nacional, así como a construcción dun porto.

A creación desta industria daralle a provincia de Lugo (cuya riqueza estivo até agora baseada no agro e na pesca) unhos 1.500 postos de traballo na propia fautoria, más 6.000 indirectos, e unha zona de influenza que acadará a 25.000 persoas.

Pra industria nacional suporá a utilización de bens de equipo e alta tecnoloxía, amais da posta en obra de grandes traballos de construcción civil. Vai a sere construído un porto en Cova Moura, con capacidade pra recibir barcos de até

70.000 Tm, que transportarán cada ano unhos 2.400.000 toneladas de bauxita. Gracias a iste proiecto situarémonos na producción de aluminio, ó nível dos países máis industrializados do mundo.

ALUMINIO ESPAÑOL SA ALUMINA ESPAÑOLA SA

General Sanjurjo, 4. Madrid-3 - Teléfono 448 42 00 - Telex 27342 ENDAL E

XI FERIA EXPOSICIÓN

4 al 12

Junio
1977

FEXDEGA

PARA EL DESARROLLO DE GALICIA

VILLAGARCIA Ð AROSA